

SAKARYA UNIVERSITY
Center for Diaspora Studies

Journal of Migration and Political Studies

VOLUME / CİLT: 2 | NUMBER / SAYI: 1 | MARCH / MART 2024 | ISSN 3023-4328

Göç ve Siyaset Çalışmaları Dergisi

VOLUME: 2 ISSUE: 1
E-ISSN: 3023-4328

March 2024
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mipos>

JOURNAL OF MIGRATION AND POLITICAL STUDIES

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

The Owner on Behalf of Sakarya University

Sakarya Üniversitesi Adına İmtiyaz Sahibi

Prof. Dr. Hamza Al
Sakarya University, Sakarya-Türkiye

Editor in Chief / Baş Editör

Bünyamin Bezci
Department of Political Science and Public Administration
Sakarya University, Sakarya-Türkiye
bbezci@sakarya.edu.tr

Assistant Editor / Editör Yardımcısı

Yiğit Cem Eskicioğlu
Department of International Politics, Political
Sociology, European Union, European Union-Türkiye
Relations, International Migration, International
Relations Theories, Politics in International Relations
International Relations, Turkish Foreign Policy
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
yigiteskicioglu@sakarya.edu.tr

Zehra Hopyar
Department Turkish Political Life, Social Exclusion,
Political Anthropology, Sociology of Migration,
Political Sociology, Social Change, Social Movements
Qualitative Methods in Sociology, International
Migration
Sakarya University
Sakarya-Türkiye

Editorial Board / Yayın Kurulu

İdiris Demirel
Faculty of Economics and Administrative Sciences
Department of Political Science and Public
Administration
Bursa Uludağ University
Bursa

Ali Zafer Sağıroğlu
Division, Migration, Migration, Identity, Identity
International Mobility, Refugee, Refugee
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Mahmut Kaya
Department Sociology, Sociology of Family, Sociology
of Change, Underdevelopment and Modernization,
Sociology of Migration, Sociology of Modernization
Qualitative Methods in Sociology
Harran University
Şanlıurfa-Türkiye

Fatih Yaman
Department Sociology, Sociology of Religion, Sociology
of Migration, Social Change
Istanbul Medeniyet University
Istanbul-Türkiye

Orkhan Valiyev
Department Of Political Science At The Academy Of
Public Administration
Khazar University

Advisory Board / Danışma Kurulu

Serdar Güleler
Department of Constitutional Law
Bursa Uludağ University
Bursa

Yusuf Adıgüzel
Communication Studies, Sociology of Migration
Sociology of Communication
Sakarya University

Funda Kıziler Emer
Department of German Language, Literature and
Culture, Comparative and Transnational Literature
Sakarya University
Sakarya-Türkiye

Filiz Cicioğlu
European Union, European Union-Turkey Relations
International Organizations
Sakarya University
Sakarya-Türkiye

Elif Madakbaş Güleler
Political Movements, Political Theory and Political
Philosophy, History of Political Thought, Gender and
Politics, International Politics Bursa Uludag University

Turkish Language Editor / Türkçe Dil Editörü

Zehra Hopyar
Department Turkish Political Life, Social Exclusion, Political Anthropology, Sociology of Migration, Political
Sociology, Social Change, Social Movements, Qualitative Methods in Sociology, International Migration
Sakarya University
Sakarya-Türkiye

English Language Editor / İngilizce Dil Editörü

Yiğit Cem Eskicioğlu
Department of International Politics, Political Sociology, European Union, European Union-Türkiye Relations
Turkish Foreign Policy, International Migration, International Relations Theories, Politics in International
Relations, International Relations
Sakarya University, Sakarya-Türkiye

Layout Editor / Mizanpaj Editörü

Mehmet Emin Çolak
Scientific Journals Coordinatorship
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
mehmetcolak@sakarya.edu.tr

Yakup Beriş
Scientific Journals Coordinatorship
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
yakupberis@sakarya.edu.tr

Indexing

TOGETHER WE REACH THE GOAL

Contents

Araştırma Makalesi/Research Article

- 1 COVID-19 Salgınının Almanya İç ve Dış Siyasetinde Yarattığı Risk ve İmkânlar
Risks and Opportunities Created by the Covid-19 Pandemic in Germany Domestic and Foreign Politics
Soner Tauscher 1-26
- 2 Yükselen Popülizmin Gölgesinde Değişen Göç Politikaları
Evolving Migration Policies in the Face of Rising Populism
Melek Özlem Ayas 27-38
- 3 COVID-19 Döneminde İtalyan Siyaseti ve LEGA'nın Düşüşü
Politics in Italy and the Fall of LEGA During COVID-19
Fikret Topal 39-60
- 4 Türkiye'de Manga, Anime, K-Drama ve K-Pop: Toplumsal Etki ve Hayranların Deneyimleri
Manga, Anime, K-Drama and K-Pop in Türkiye: Social Impact and Fan Experiences
Cennet Yağmur Duran 61-82

Kitap İncelemesi/Book Review

- 5 Alan Gamlen, Beşerî Jeopolitik, Devletler, Göçmenler ve Diaspora Kurumlarının Yükselişi, (B.A. Evranos, Çev.), GAV Perspektif Yayınları, 2022, 370 s.
Alan Gamlen, Human Geopolitics States, Emigrants, and the Rise of Diaspora Institutions, Oxford University Press, 2019
Bauyrzhan Zhumadilla 83-84

COVID-19 Salgınının Almanya İç ve Dış Siyasetinde Yarattığı Risk ve İmkânlar

Risks and Opportunities Created by the Covid-19 Pandemic in Germany Domestic and Foreign Politics

Soner Tauscher^{ID}

Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler
Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü,
Sakarya, Türkiye,
sonert@sakarya.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 15.02.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 31.03.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
02.04.2024

Öz: Yönetimlerin, savaşlar, kıtlık, deprem, salgın hastalıklar ve toplumsal eylemler gibi kriz dönemlerinde uyguladıkları politikalar devlet-toplum ilişkisi açısından normal dönemlere göre çok daha önemli olmaktadır. Yönetici elitler uzmanlarla birlikte krizlerin hızlı, toplumun sağlığına ve ekonomisine en az zararla aşılmasında yönlendirici olabildikleri ölçüde kamuoyunun hükümete/lidere olan güveni artmakta, aksi durumlarda ise azalmaktadır. Kriz dönemleri ne kadar sancısız atlatılsa da zaman içerisinde dönemin yönetimlerine olan güven duygusunda erozyona yol açtıkları gibi devletlerin iç ve dış siyasetinde kalıcı değişimlere yol açabilmektedir. COVID-19 Salgını tarihteki diğer salgın hastalıklar kadar uzun ve ölümcül olmamakla birlikte gösterdiği küresel yayılımla İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyayı en zora sokan krizlerin başında gelmiştir. COVID-19 Salgını sadece etkin olduğu 2020-2022 dönemini değil insanlarda hastalıklara karşı oluşturduğu maske, mesafe, temizlik hissiyatı, eğitimin, siyasetin ve ekonominin dijitalleşmesi, iş yaşamının dönüşümü ve küreselleşmeye yöneltilen eleştirilerin daha da derinlik kazanmasına yol açmasıyla yakın geleceği de yapısal olarak değiştirmiştir. Bu çalışmada COVID-19 Salgınının iç ve dış siyaseti, Almanya özelinde, nasıl etkileyip değiştirdiği incelenmekte, Avrupa Birliği'nde yaşanan siyasi ve ekonomik tartışmalar da Birlik'in yapısal dönüşümü ve geleceği dikkate alınarak analiz edilmektedir. Salgınla birlikte uzaktan eğitim, evden çalışma, hizmet sektörünün dijitalleşmesi, sağlığın dönüşümü vb. uygulamalar günlük hayata girmekle birlikte yakın gelecekte uluslararası ilişkiler ve ekonomiler açısından AB'nin tedarik zincirleri ve ortaklarında köklü değişimler, hammadde ve üretim alanında bölgeselleşme, küresel sistemden kopmayarak yerelleşme unsurlarının çoğaltılması gibi yeni ekonomik ve politik dönüşümler beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Almanya'da Salgın, Almanya Siyaseti, AB, NEXTGENEU

Abstract: Government policies in times of crisis, such as wars, famine, earthquakes, pandemics, and social actions, are much more critical in terms of state-society relations than in regular periods. To the extent that the ruling elites, together with experts, can guide the crisis in overcoming it quickly and with minimal damage to the health and economy of the society, trust in the government/leader increases; otherwise, it decreases. No matter how painlessly the crisis periods are overcome, over time, they lead to erosion in the sense of trust in the administrations of the period and can lead to permanent changes in the domestic and foreign policies of the states. Although the COVID-19 Pandemic is not as long and deadly as other epidemics in history, it has become one of the crises that put the world in the most challenging situation after the Second World War with its global spread. The COVID-19 Pandemic structurally changed not only the period 2020-2022, when it was active, but also the near future, as it created people's sense of mask, distance, and cleanliness against diseases, the digitalization of education, politics, and economy, the transformation of business life and the criticisms directed at globalization to gain more depth. This study examines how the COVID-19 Pandemic affected and changed domestic and foreign politics. Specifically, Germany and the political and economic debates in the European Union are analyzed by taking into account the structural transformation and future of the Union. With the pandemic, distance education, working from home, digitalization of the service sector, transformation of health, etc. Although these practices are entering daily life, new economic and political transformations are expected in the near future, such as radical changes in the EU's supply chains and partners in terms of international relations and economies, regionalization in the field of raw materials and production, and the increase of localization elements without breaking away from the global system.

Keywords: COVID-19, Pandemic in Germany, German Politics, EU, NEXTGENEU

Extended Abstract

The pandemic caught Germany, China, the World Health Organization (WHO), and the whole world unprepared. In this respect, developed and developing countries must be analyzed based on many variables, such as their socio-economic status, demographics, health infrastructures, transportation networks, production sectors, etc., about the course of the pandemic and the fight against it. For example, it has been observed that the health and care infrastructures of Western European countries, including Germany, whose elderly population constitutes an integral part of its demography, have reached the point of collapse. As another example, in the USA, many deaths that could have been prevented with good health care have occurred due to the liberal practices of the health system. In developing countries with relatively younger populations, the challenges faced by fragile economies came to the fore rather than mortality. It is not enough to analyze the performance of countries in combating the pandemic only in terms of the number of cases, recoveries, and deaths. Many variables, such as the post-COVID health system, economic situation, how international relations are shaped, elderly care, continuity of the education system, and adaptation of the labor market to new working conditions, affect the performance of combating crises. Considering all these, it is enlightening to examine how Germany, which has a significant elderly population, a developed economy, and a welfare state with a severe health infrastructure and personnel, coped with the COVID-19 pandemic process and its effects on the country.

In this study, to closely understand Germany's fight against the pandemic, the first section examines how German political elites and experts collaborated to manage the pandemic from the first case and which political instruments they used in preventing, isolating, and eliminating the disease. While the epidemic process is analyzed chronologically and comparatively with the policies and cases in other developed European countries and the USA, the first, second, third, and fourth waves, considered the most severe waves regarding high case-fatality rates, are focused on. Although Germany has outperformed other developed countries in the fight against the pandemic, it has witnessed significant political and economic ruptures. The second part, to understand these ruptures, is analyzed in the context of domestic politics, how the trust in former Chancellor Merkel and her party, which was seen as successful in the fight against the pandemic, increased, and then the erosion of the public's trust in the center parties due to the prolonged pandemic period and the increase in the votes of the far-right party. The second part also examines how the pandemic has affected and transformed German economic, social, and cultural life. The last section analyzes the risks and new opportunities the pandemic poses for Germany and the EU about current political developments and economic transformations. The policies that the EU as a global actor and Germany, the most essential member of the Union, will pursue politically and economically after the pandemic are important in terms of post-COVID era international relations. In this respect, the last section of the study is devoted to understanding these transformations.

In the fight against this sudden outbreak, countries have taken different measures. While Brazil, Sweden, and the UK implemented a herd immunity strategy in the early stages of the pandemic, Germany imposed important rules on its citizens, from curfews to contact restrictions, to prevent the entry of the pandemic into the country, to frame it within the country and to reduce the number of cases and deaths. The fact that the first wave of cases in Germany was among young people and tourists returning from a ski vacation in Italy, the advanced health system and the rapid measures taken by the health ministry against the outbreak kept the number of cases and deaths lower than the rest of the EU countries. Meanwhile, Germany's implementation of national priority policies, far from the solidarity of the EU and humanity, with an attitude similar to France in preventing the entry of the epidemic into the country and combating the epidemic, deeply shook the spirit of the Union and led to a deepening of the existing north-south conflict. To address this vulnerability, the EU quickly launched funds, loans, and grant

programs to secure the supply of health supplies, maintain food stocks and production, consolidate the health infrastructures of member states, finance vaccine, and treatment research, and help economies recover from the pandemic with minimal damage. The transfer of close to two trillion euros to EU member states, led by Germany and France, not only aimed at rescuing members affected by the COVID-19 pandemic but also turned into an incentive financing to prevent the Brexit process from spreading to other members and preventing the disintegration of the Union.

The production of the most influential and modern German-American joint venture, BioNTech-Pfizer vaccine against the pandemic in December 2020, was an essential step in seeing the end of the pandemic. It led to a renewal of the EU's global image. Although the pandemic is relatively over, the EU still faces challenges such as overcoming the trauma of trust in the first period of the pandemic, revitalizing the economies of all member states after the pandemic, and achieving internal balance without large member states getting more substantial from the pandemic and turning small countries into satellite states. In addition, due to the global economic system, the external dependence on health materials, respiratory devices, and food supplies remains a political and economic problem that Germany and the EU must overcome. On the one hand, as the EU prepares to take the first steps towards a relative "regional economy" by shifting supply chains to its domestic market and the Balkans and the Middle East, such a structural transformation is unlikely to be sustained in the short term. On the other hand, the US's efforts to put pressure on the EU's two leading countries, France and Germany, through NATO, the UK's exit from the Union, the rising anti-EU sentiment in countries with fragile economies such as Italy and Spain, which have been hit hard by the pandemic, and the rising nationalist movements in Hungary, Poland and Greece are also pushing the Union in this direction. Accordingly, German domestic politics has witnessed heated debates on arming the German army and preparing it for war. The self-sufficient country debates that started with the pandemic are being discussed more seriously by Germany and other EU member states due to the energy crisis and the Russian threat that emerged with the Ukraine-Russia War.

1. Giriş

Dünya tarih boyunca küresel boyutta savaş, kıtlık, salgın, deprem, sel vb. birçok felaketle karşılaşmasına rağmen tüm insanları, devletleri ve ekonomileri COVID-19 salgınının esir aldığı hızda ve boyutta pek az krize şahit olmuştur. 2020 yılının ilk aylarında yavaş yavaş ülkeleri etkilediği düşünülen salgın daha Mart ayında ölümlere yol açmaya başlamış, ardından yerel yönetimler ve federal yönetim uzlaşarak toplantı ve gösterilerin iptali, mesafe, maske, hijyen vb. ilk kuralları hayata geçirmişlerdir. Paralel bir şekilde ülke sınırlarının vatandaş olmayanlara kapatılması, yurtdışındaki Almanların ülkeye getirilmesi operasyonları yapılmış, ülke tam kapanmaya hazır hale gelmiştir. Benzer önlem ve uygulamalar İtalya, Fransa, vd. Avrupa ülkelerinde hatta dünyada da uygulanmıştır. İlk dönem şoklarıyla beraber ülkeler ulus-devlet refleksi sergileyerek sınırlarını kapatmışlar, sağlık malzemelerine el koymuşlar, ithalat ve ihracatı kendi lehlerine yönetmişlerdir. Özellikle Avrupa dayanışması ve insan hakları üzerine inşa edilmiş Avrupa Birliği'nde (AB) bu yaklaşımlar güven kırıcı bir hal almış, kuzey-güney çatışması daha da derinleşmiştir. Kısa zamanda AB'nin ulus-devlet merkezci uygulamaları aşan politikaları ve teşvik paketleri bir nebze olsun güven kaybını ve salgının ekonomik etkilerini azaltmaya yaramıştır.

Salgına sadece Almanya, Çin ya da Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) değil tüm dünyanın hazırlıksız yakalandığı söylenebilir. Bu bakımdan salgının seyri ve salgınla mücadele konusunda gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler, kendi sosyo-ekonomik durumları, demografileri, sağlık altyapıları, ulaşım ağları, üretim sektörleri vb. birçok değişken üzerinden değerlendirilmek durumundadır. Örneğin; yaşlı nüfusu demografisinin önemli bir kısmını oluşturan Almanya'nın da içinde bulunduğu Batı Avrupa ülkelerinin sağlık ve bakım altyapılarının çökme noktasına geldiği görülmüştür. Bir diğer örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) sağlık sisteminin liberal uygulamalarından kaynaklı olarak iyi bir sağlık hizmetiyle önlenilecek birçok ölüm gerçekleşmiştir. Görece daha genç nüfusa sahip olan gelişmekte

olan ülkelerde ise mortaliteden çok kırılğan ekonomilerin yaşadıkları zorluklar ön plana çıkmıştır. Ülkelerin salgınla mücadele performanslarını sadece vaka, iyileşme ve ölüm sayıları/oranları üzerinden incelemek yeterli olmamaktadır. COVID sonrası sağlık sistemi, ekonomik durum, uluslararası ilişkilerin nasıl şekillendiği, yaşlı bakımı, eğitim sisteminin devamlılığı, iş piyasasının yeni çalışma koşullarına uyumu gibi birçok değişken krizlerle mücadele performansını etkilemektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında hem önemli bir yaşlı nüfusa sahip olması hem gelişmiş ekonomisi hem de refah devleti uygulamalarıyla ciddi bir sağlık altyapısı ve personeline sahip Almanya'nın COVID-19 salgın süreciyle nasıl baş ettiğinin ve ülkeye etkilerinin incelenmesi daha sonraki salgınlarla mücadele konusunda aydınlatıcı olacaktır.

Bu çalışmada Almanya'nın salgınla mücadelesini yakından anlamak adına öncelikle Alman siyasi elitleri ile uzman kadroların nasıl iş birliği yaparak ilk vakadan itibaren salgının yönetimini ele aldığını, hastalığı önleme, izole etme, yok etme süreçlerinde hangi politik enstrümanları kullandığı ilk bölümde incelenmiştir. İlk bölümde salgının yönetimine dair çözümler zaman zaman diğer gelişmiş Avrupa ülkeleri ve ABD'deki politikalar ve vakalarla karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Salgın süreci kronolojik olarak incelenirken vaka-ölüm oranlarının yüksekliği bakımından en ciddi dalgalar oldukları düşünülen birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dalgalara yoğunlaşmıştır. Almanya, her ne kadar salgınla mücadele konusunda diğer gelişmiş ülkelerden daha iyi performans göstermiş olsa da önemli politik ve ekonomik kırılmalara sahne olmuştur. Bu kırılmaları anlamak adına ikinci bölümde salgınla mücadelede başarılı olarak görülen dönemin Şansölyesi Merkel'e ve partisine güvenin nasıl arttığı, sonrasında toplumun merkez partilere olan güveninin uzun süren salgın dönemiyle uğradığı erozyon ve aşırı sağ partinin oylarının artışı iç politika bağlamında irdelenmiştir. Almanya'nın iç politikası sadece siyaset üzerinden değil aynı zamanda ekonomi üzerinden de okunmaya alışılmıştır. Salgının Alman ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamını nasıl etkilediği ve dönüştürdüğü ikinci bölümde incelenen diğer konular arasındadır. Son bölümde ise salgının Almanya ve AB açısından ortaya koyduğu riskler ve yeni imkanlar güncel siyasi gelişmeler ve ekonomik dönüşümler açısından analize tabi tutulmuştur. Küresel bir aktör olarak AB ve Birlik'in en önemli üyesi Almanya'nın salgın sürecinden sonra gerek siyasi gerek ekonomik anlamda izleyeceği politikalar post-covid dönemi uluslararası ilişkiler açısından önem atfetmektedir. Bu bakımdan çalışmanın son bölümü bu dönüşümleri anlamaya ayrılmıştır.

2. Almanya'da Salgının Yönetimi

Çinli yetkililer ilk defa 31 Aralık 2019 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü'nü (DSÖ) vatandaşlarının birçoğunun sebebi belli olmayan akciğer enfeksiyonuna yakalandığı konusunda bilgilendirdiler. Bilgilendirmeden tam bir hafta sonrasında, 07.01.2020 tarihinde, Çin enfeksiyonunun sebebini yeni cins bir Korona Virüs (2019-nCov) olarak belirledi. Kısa zamanda COVID-19 Salgını olarak adlandırılacak enfeksiyondan ilk ölüm ise 11 Ocak'ta Çin'de gerçekleşti. DSÖ, 30 Ocak 2020 tarihinde kendi resmi sayfasında durumu "uluslararası boyutlu sağlık acil durumu" olarak bildirdiklerini belirtmiştir. DSÖ'nün verebileceği en üst seviye acil durum ilanının bu olduğu açıklanırken belirtilen tarihte Çin dışında 18 ülkede 98 vakanın ve hiçbir ölümün olmadığı söylenmekteydi. Tarihler 11 Mart 2020'yi gösterdiğinde ise 114 ülkede 118 bin vakanın ve 4.291 ölümün gerçekleştiği ve bu tarihte küresel boyutta "Salgın" ilanı yapıldığı yine DSÖ'nün resmi sayfasından bildirilmişti (WHO, 2019). DSÖ, kendisine yöneltilen, salgını zamanında haber vermediği, iyi yönetemediği ve insanların güvenini sarstığı yönündeki eleştirilere cevap olarak Koronavirüs hastalığıyla ilgili olarak yayınladığı makalenin başında aşağıdaki sıralanmış olan kronolojiyi vermiştir.

Tablo 1*Çin Dışında İlk COVID-19 Vakalarının Ortaya Çıkış Tarihleri*

Ülkeler	İlk Vakanın Ortaya Çıkışı (2020)	AB Ülkeleri	İlk Vakanın Ortaya Çıkışı (2020)
Tayland	15 Ocak	Estonya	27 Şubat
ABD	21 Ocak	Hollanda	27 Şubat
Fransa	24 Ocak	Litvanya	28 Şubat
İsveç	24 Ocak	İrlanda	29 Şubat
Almanya	27 Ocak	Lüksemburg	29 Şubat
İtalya	28 Ocak	Çekya	1 Mart
Finlandiya	29 Ocak	Letonya	2 Mart
İspanya	31 Ocak	Portekiz	2 Mart
Rusya	1 Şubat	Macaristan	4 Mart
Belçika	3 Şubat	Polonya	4 Mart
Avusturya	8 Şubat	Slovenya	4 Mart
Mısır	14 Şubat	Slovakya	6 Mart
Hırvatistan	25 Şubat	Malta	7 Mart
İsviçre	25 Şubat	Bulgaristan	8 Mart
Romanya	26 Şubat	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi	9 Mart
Yunanistan	26 Şubat	Türkiye	11 Mart
Danimarka	27 Şubat		

Kaynak: (Tauscher vd., 2020)

Yukarıdaki tablodan da okunabildiği üzere Çin'in COVID-19 vakasını DSÖ'ye bildirdiğinden iki hafta sonra hastalık Çin yakınlarında bulunan Tayland'da görülmüş, sadece üç hafta sonra ise ABD'de ilk vakaya rastlanmıştır. Bir ay içerisinde tüm Batı Avrupa'da ortaya çıkmış Mart 2020'nin ilk haftasında ise tüm Avrupa, Asya hatta Afrika ülkelerine yayıldığı gözlemlenmiştir. Bu bakımından DSÖ'nün 30 Ocak 2020 tarihinde acil durum ilan etmesi bir bakıma kabul edilebilir olsa dahi salgın ilanını 11 Mart'ta ilan etmesi ve o döneme kadar gösterdiği rahat tutumu eleştirilerin odağında olmasına yol açmıştır.

Bunun yanında başka araştırmalar ilk COVID-19 vakasının Çin'in paylaştığı tarihlerden çok daha önce ortaya çıkmış olabileceğini göstermektedir. Kent Üniversitesi'nden David L. Roberts ve arkadaşlarının Haziran 2021'de yayınladıkları makalelerinde Çin'deki ilk virüsün 17 Kasım 2019'da var olabileceğinden söz edilmektedir. Geliştirdikleri veri modeline göre COVID-19 virüsünün Ocak 2020'ye kadar dünya çapında yayılmış olabileceği varsayılmaktadır. Buna göre virüs 3 Ocak'ta Japonya'da, 7 Ocak'ta Tayland'da ve 12 Ocak 2020'de Güney Kore'ye ulaşmıştır. Avrupa'da ise 12 Ocak'ta İspanya'ya, 19 Ocak'ta Fransa'ya, 22 Ocak'ta İngiltere'ye ve 26 Ocak 2020'de Almanya'ya ulaşmıştır (Roberts vd., 2021). Bu tür modellemeler doğru kabul edildiği takdirde Çin Devleti ve DSÖ'nün hastalığın tanımlanması, izole edilmesi ve dünyanın uyarılması konusundaki kayıtsız tutumu sorgulanmaya daha açık hale gelmiştir.

Asya ülkeleriyle ticari ilişkilere ve canlı bir kış turizmine sahip olan Fransa, İsveç, Almanya, İtalya gibi ülkelere salgının daha başlangıç aşamasında ulaştığı görülmektedir. Birçok ülke salgına yönelik uygulamalarda öznel tutum sergilemekle birlikte sınırların belli süreler kapatılması, vatandaşların izole edilmesi için ticari merkezlerin kapatılması, eğitim kurumlarının tatil edilip sonunda uzaktan eğitime geçilmesi ve nihayetinde maske kullanımı, hijyen kurallarının öncelenmesi ve aşılmanın ülke genelinde uygulanması gibi ortak politikalar da geliştirmiştir. Almanya da benzer politikaları belirli aralıklar uygulamaya koyan AB ülkelerinden biridir.

Almanya, Avrupa'da COVID-19 vakalarının ilk görüldüğü Fransa, İtalya, İspanya, İngiltere gibi ülkelerden biridir. Özellikle İtalya ve İspanya'nın salgının ilk dönemlerinde sergiledikleri başarısız mücadeleye nazaran Grafik 1 incelendiğinde Almanya'nın görece daha başarılı bir mücadele sergilediği anlaşılmaktadır.

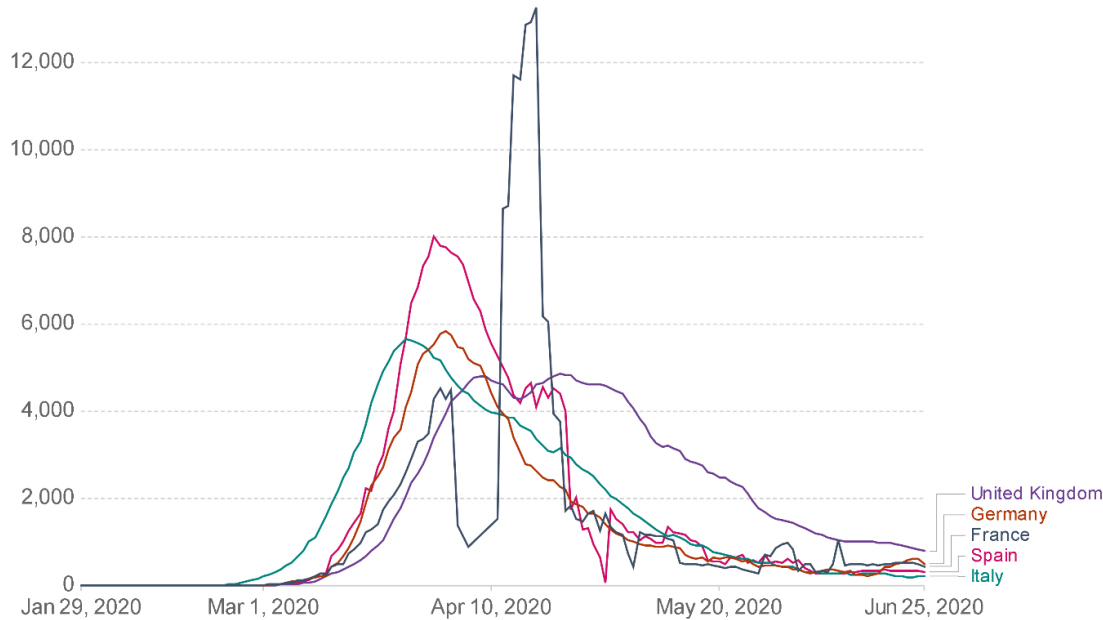
Grafik 1

Avrupa'da COVID-19 Salgınının Birinci Dalgasında Beş Ülkede Karşılaştırmalı Vaka Sayıları

Daily new confirmed COVID-19 cases

Shown is the rolling 7-day average. The number of confirmed cases is lower than the number of actual cases; the main reason for that is limited testing.

Our World
in Data

Source: Johns Hopkins University CSSE COVID-19 Data

CC BY

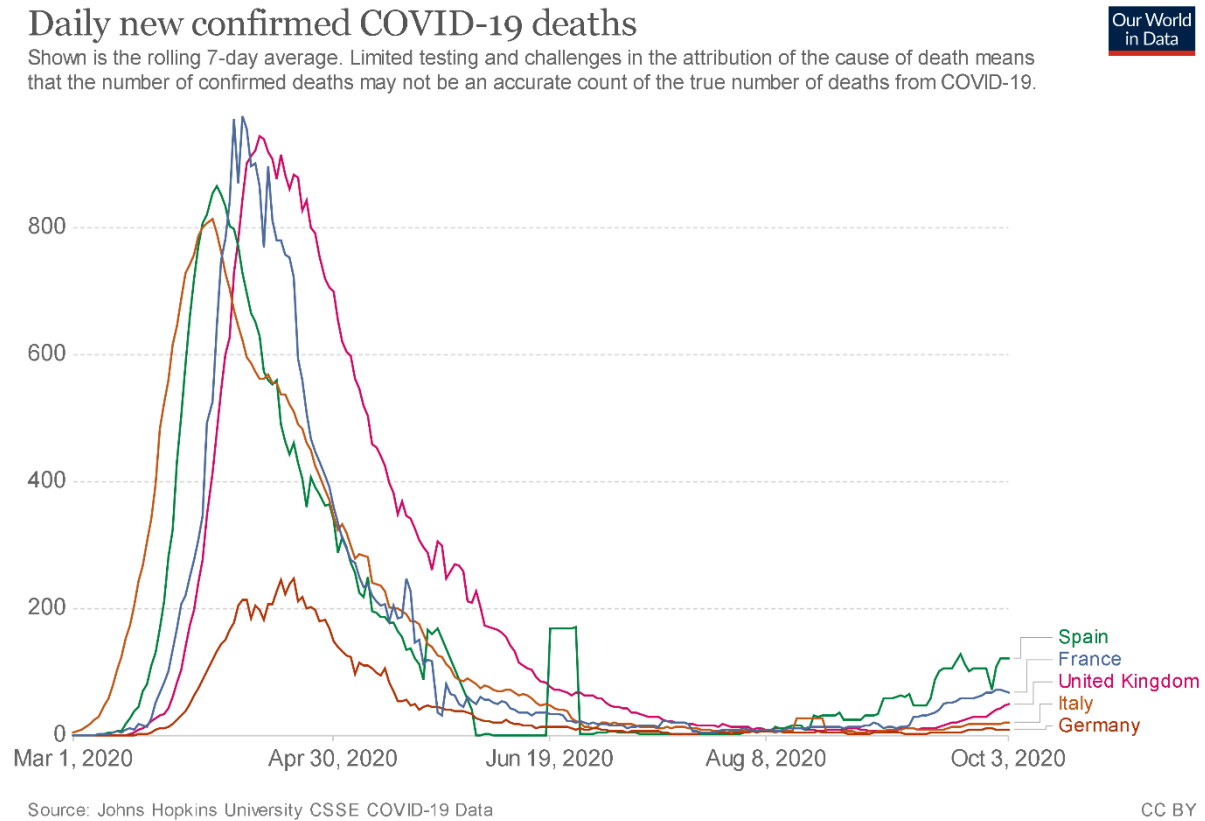
Grafik 1'de görüldüğü üzere COVID-19 Salgınının Avrupa'da Mart 2020'nin başından Temmuz 2020'ye kadar gözlemlenen birinci dalgasında Almanya'da pozitif vaka sayıları diğer beş büyük Avrupa ülkesine nazaran daha düşük seyretmiştir. Vaka sayılarının yedi günlük ortalamalarının alındığı grafikte, Almanya ve İtalya'nın benzer vaka sayılarına sahip olduğu takip edilmektedir. yedi günlük ortalama vaka sayılarının en yüksek olduğu oran incelendiğinde Almanya'da 5.836,57, Fransa'da 13.259,71, İtalya'da 5.650,57, İngiltere'de 4.867,86 ve İspanya'da 8.005,43 olarak gerçekleştiği göze çarpmaktadır. Fransa'da mevcut vaka sayılarındaki aşırı değişkenlikler göz ardı edildiğinde ülkeler arasında vaka sayıları konusunda önemli bir fark bulunmamaktadır. Ancak aşağıdaki Grafik 2 incelendiğinde yedi günlük ortalama ölüm sayılarında Almanya'nın diğer ülkelere ayrıştığı görülmektedir. COVID-19 Salgınının ilk dalgasının zirve yaptığı Mart sonu ile Nisan sonu arasına bakıldığında Almanya'da yedi günlük ortalama ölüm sayıları Grafik 2'den izlenebileceği üzere en yüksek dönemde 248,43 iken bu oran Fransa'da 975,29, İspanya'da 865,71, İngiltere'de 943,29, İtalya'da 814,29'u bulmuştur. Almanya'daki ölüm oranlarının diğer ülkelere göre düşük olmasının sebebi olarak Almanya sağlık

sisteminin ölümleri sayarken uyguladığı yöntemle bağlayan ve Almanya'nın gerçek ölüm sayılarını gizlediği yönünde spekülasyonlar da yapılmıştır (Haug, 2020; Schmid-Johannsen, 2020; Focus, 2022;). Buna göre Alman sağlık sistemi COVID-19 virüse bağlı ölümler ile COVID-19'lu olup başka temel sağlık problemlerinden dolayı ölenler arasında ayırım yapmakta, ölenlerin hepsine COVID-19 testi ya da otopsi yapmamaktadır.

Robert Koch-Enstitüsü (RKI) yaptığı açıklamada COVID-19'a bağlı ölümler ile COVID-19 testi pozitif çıkmış ama başka sebeple vefat etmiş kişileri birlikte ölüm oranlarına eklediklerini, ancak test yapılmadan ölmüş olan kişilere sonradan COVID-19 testi uygulanmadığını belirtmiştir (Rohrmeier, 2020). Buna göre nasıl ki günlük açıklanan pozitif vaka sayıları toplumdaki hasta sayısının tamamını vermiyorsa açıklanan COVID-19'a bağlı ölüm sayıları da kesin bir sayı verememektedir. Ancak benzer bir durum diğer tüm ülkeler için de geçerlidir. Örneğin Palermo Üniversitesi'nin Temmuz 2020'de yayınladığı araştırması İtalya'daki ölüm sayılarının da resmi rakamların çok daha üzerinde olduğunu göstermektedir (Rizzo vd., 2020). Bu sebeple burada devletlerin, DSÖ'nün ve diğer resmî kurumların açıkladığı rakamlar veri olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda Almanya'nın salgın süresince gerçekleştirdiği önlemlere, kısıtlamalara ve salgın sürecinin seyrine bakmakta fayda vardır.

Grafik 2

Avrupa'da COVID-19 Salgınının Birinci Dalgasında Beş Ülkede Karşılaştırmalı Ölüm Sayıları

2.1. Almanya'da ilk vaka, ilk önlemler

27 Ocak 2020'de Bavyera'nın Starnberg bölgesinde ilk vaka görüldüğünde Almanya Federal Sağlık Bakanlığı virüsün yayılma riskinin düşük olduğunu tahmin ediyordu. Dönemin sağlık bakanı Jens Spahn bir salgına hazırlıklı olduklarını, insanların dikkatli ama soğukkanlı olmalarının yeterli olacağını dile getirmişti. Şubat ayının ilk gecesi Alman Hava Kuvvetleri, Çin'in Wuhan kentinden 115 Alman vatandaşını Almanya'ya getirerek Germersheim'da herhangi bir semptomlarının olmamasına rağmen 15 günlük karantina uygulamıştır Çin hükümetinin isteği üzerine bu uçuş sırasında 10.000 koruyucu

kıyafet de Almanya'dan Çin'e götürülmüştür (Bundeswehr, 2020). Böylece Almanya salgının daha başında vatandaşlarını geri getirmeye başlamış, durumu ciddiyetle takip etmiştir. Şubatın ilk haftasında Almanya Sağlık Bakanlığı virüsten korunmak için mesafe ve hijyenin önemini anlatıcı materyaller hazırlayarak toplumsal bilgilendirme politikasını devreye sokmuştur. 15 Şubat'a gelindiğinde Almanya genelinde bilinen vaka sayısı 16 olmasına rağmen AB-Sağlık Bakanları tavsiyesi üzerine Almanya Çin'in salgın bölgesinden gelenlere havaalanlarında test yapılması uygulamasına geçmiştir. Salgın bölgesi olan Wuhan, Japonya, Kamboçya vb. ülkelerden dönen Almanlar da karantinaya alınmaya başlanmıştır. İtalya'da durumun giderek kötüleşmesi üzerine ve vakaların iki farklı eyalette daha ortaya çıkması tedbirlerin artırılmasını beraberinde getirmiş, aile hekimlerinden çevrelerinde hastalık belirtisi gösterenlerin tespit edilmesi konusunda yardım istenmiştir. 27 Şubat 2020'de devletin salgın planında öngördüğü üzere sağlık bakanlığı ve içişleri bakanlığı bir "kriz masası" kurarak ilk kararları almaya başlamıştır. Bu kararlar arasında Çin, İtalya, Japonya, Güney Kore, İran gibi ülkelere gelen yolcuların geldikleri bölgeye ilişkin bilgilerin yer aldığı evrakların doldurulması vardır. Ayrıca uçak, tren ve otobüslerde de halkın virüse karşı bilgilendirilmesi yer almaktadır. Bunun yanında dönemin sağlık bakanı Spahn, doktorlar ve eczacılar birliği, sağlık sigortaları, hastaneler ve bakım evleri temsilcileri ile bir araya gelerek salgın hakkında istişarede bulunmuştur. Kriz masası ayrıca gelecekte doğabilecek ihtiyaçlara yönelik tıbbi koruma malzemelerinin tedariki ve üretiminin artırılması yönünde adım atmıştır. Görüldüğü üzere Alman hükümeti COVID-19'un ülkelere girmesiyle birlikte daha çok salgını önleme ve kontrol altına tutma uygulamalarına gitmiştir. Bunun için sayıların 100'ün altında kaldığı şubat ayında halkın bilinçlendirilmesi, kısmi olarak tıbbi materyalin tedariki, hasta olanların ve temaslıların karantina altına alınarak izlenmesi gibi önlemlere başvurulmuştur. Salgının başlangıç aşamasında COVID-19'a karşı bir aşı ya da ilaç tedavisi bulunmadığından dolayı salgınla mücadelede virüsün yayılmasını önleme adına insanların bir araya gelmesinin kısıtlanmasına gidilmiştir. Buna göre sıralanan önlem basamaklarında birinci derece (*Stufe 1*) hiçbir önlemin olmaması, ikinci derece (*Stufe 2*) hijyen kurallarının konulması ve en üst basamakta ise işyerleri, gösteri, okul vb. mekanların kapanması bulunmaktadır. Yedi günlük vaka sayılarının ortalamaları belli bir rakam geçtiği vakit bahse konu basamaklar devreye girmiştir. Önlemler arasında toplantılara katılacak kişi sayılarının 100'den beşe kadar düşürülmesi, en fazla iki farklı ailenin birbiriyle görüşebilmesi, salgın yayılımının zirve dönemlerinde ise sadece çekirdek aile üyelerinin birlikte olması bulunmaktaydı (RKI, 2023).

2.2. Salgında birinci dalga ve büyük kapanma

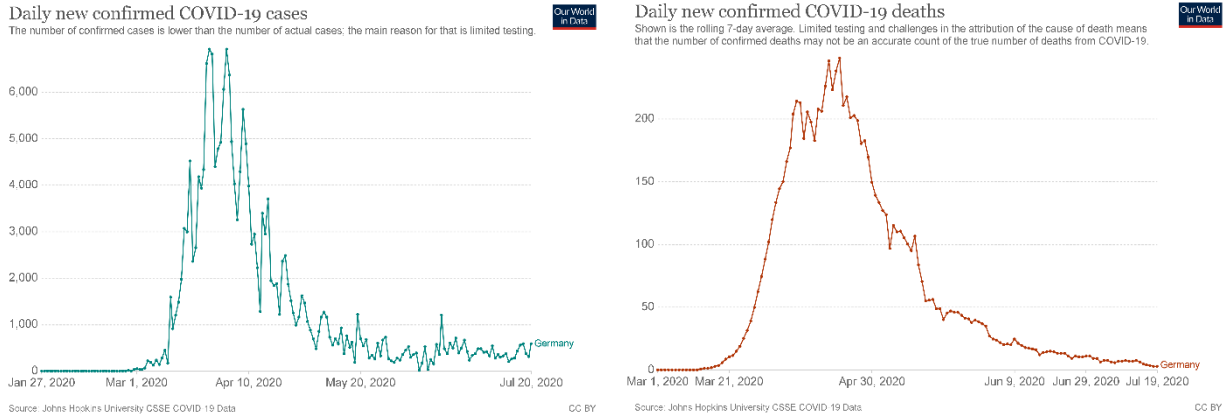
Mart 2020 ile beraber dünya genelinde salgının hızla yayılması, 60'tan fazla ülkede görülmesi ve İtalya'da önlenemez bir şekilde yayılması Almanya'yı da ciddi tedbirler almaya zorlamıştır. Tokalaşmanın önüne geçilmesi, hijyen kurallarına uyulması gibi bireysel önlemlerin yanında kriz masası, cerrahi maskelerin, tıbbi eldiven ve koruma giysilerinin ihracatını yasaklamıştır. Alınan bu ihracat yasağı daha sonra özellikle İtalya, İspanya, Balkan ülkeleri gibi ekonomik ve sağlık alt yapısı açısından daha güçsüz ülkelere hem Almanya'ya hem de AB ruhuna yönelik önemli hayal kırıklıkları yaratmıştır (Bakınız bu sayıda: Topal, 2024).

8 Mart'ta Almanya'da ilk ölümlerin yaşanması önlemlerin artırılmasını da beraberinde getirmiştir. Birçok eyalette okul gezileri, gösteri, fuar ve konserler iptal edilirken, kriz masası da 1.000 kişiden fazla katılımcı olan etkinlikleri yasaklamış, Almanya'nın güney sınırında polis kontrollerinin sıklaştırılmasına dair karar almıştır. İtalya 5 Mart'ta ülkedeki tüm okulları, 9 Mart'ta ise tüm ülkeyi kapatma yoluna gitmiştir. DSÖ, ise ancak 11 Mart'ta Pandemi ilan etmiştir. Almanya hemen hemen tüm sınırlarını kapatıp kontrolleri artırırken, Çekya, Polonya, Danimarka gibi ülkeler de benzer uygulamalara giderek virüs yayılımını kontrol altına almaya çalışmışlardır. Sadece ülkeler sınır kontrolleri getirmemiş, AB de toptan tüm birliğe girişe dair seyahat yasağı getirmiştir. Sosyal mesafenin korunması, hijyen uyarılarının yanında Avrupa Futbol Şampiyonası gibi büyük etkinlikler ertelenmeye,

okullar tümüyle kapatılmaya başlanmıştır. Almanya yurtdışında bulunan 160.000'den fazla vatandaşını ülkeye getirmeye yönelik operasyona başlamıştır. Bu önlemlerin yanında Sağlık Bakanlığı, sağlık altyapısının iyileştirilmesi ve sistemin verimli çalışabilmesi için tıbbi malzeme alımlarını merkezileştirme, sağlık personeli istihdamının artırılması, hastane ve bakım evlerinin mali yüklerinin ve bürokratik süreçlerinin azaltılmasına yönelik yeni yasalar yürürlüğe koyulmuştur. Böylelikle Almanya'nın COVID-19 salgınıyla mücadelesinde öne çıkan üç önemli ayak (Robert Koch Institut, 2021), virüs yayılımının testler ve mesafe ile durdurulması, koruma ihtiyacı olanlara hizmet götürülmesi ve tedarik kapasitelerinin artırılması olarak ortaya çıkmıştır. Yurtdışında bulunan Alman vatandaşlarının ülkeye geri getirilmesi, AB üyesi ülkelerin vatandaşı olmayanların AB'ye girişinin yasaklanması, sağlık alt yapısı ve personel sayısının iyileştirmesiyle birlikte ülkenin tümünden kapatılması için her türlü önlem alınmış bulunmaktaydı. 22 Mart 2020'de federal hükümet ile eyaletler ortak bir karara imza atarak "Sokağa Çıkma ve Temas Kısıtlamaları" (*Ausgangs- und Kontaktbeschränkungen*) başlıklı kararı almıştır. İki hafta için alınan bu karar doğrultusunda aile üyeleri dışında kamusal alanda iki kişiden fazla vatandaşın bir araya gelmesi kısıtlanıyor, kısıtlamaya uymayanlara 25.000 €'ya kadar para cezası öngörülüyordu. Böylelikle her türlü kamusal alanda ya da evde aile fertleri dışında toplanılması yasaklanmış, lokantalar, kuaförler, masaj, dövme, güzellik salonu vb. hizmet sektörleri tamamen kapatılmıştır (Die Bundesregierung, 2020). Bavyera'da olduğu gibi temel ihtiyaç maddeleri ve zorunlu haller dışında sokağa çıkışlara önemli kısıtlamalar getirilmiştir (Bayern.Recht, 2020). Akabinde ekonomik krizlerin önlenmesi için Almanya hükümeti 156 Milyar, AB 500 milyar Avroluk yardım paketleri açıklamıştır.

Grafik 3

Almanya'da COVID-19 Salgınının Birinci Dalgasında Vaka ve Ölüm Sayıları

Grafik 3'te görüldüğü gibi 2020 Nisan ayının sonuna doğru kapanmanın ölüm ve vaka sayılarına yaptığı düşüş göz önüne alınarak bazı kısıtlamalarda rahatlamaya gidilirken, eyaletler yeni bir dalganın yaşanmaması için kamusal alanda vatandaşlara maske zorunluluğu getirmeye başlamıştır. Mayıs ayıyla birlikte temasa yönelik kısıtlamalar gevşetilirken, hayvanat bahçeleri, çocuk parkları, müzeler ve ibadethanelerde açılmaya gidilmiştir. Federal hükümet ve eyaletlerin birlikte aldığı kısıtlamalara yönelik politikalar beraberinde karşı protestoları da doğurmuştur. Salgın kısıtlamalarına karşı ilk protestolar da Mayıs ayında orta Almanya'da görülmüştür. Bu protestolarda özellikle kompo teorisyenleri, bunlara inanan insanlar ve aşırı sağ gruplar yer almıştır.

Sokağa çıkma kısıtlamaları kalkmakla beraber temas kısıtlamaları bazı gevşetmelerle birlikte devam etmiştir. Bunun yanında hükümet salgınla mücadele konusunda bazı maddeleri süreli bazıları ise süresiz geçerli olan dört ayrı kanun paketi hazırlamıştır (*Ulusal Etkisi Olan Bir Salgın Durumunda Halkı Korumaya Yönelik Yasa I-IV / erstes bis viertes Gesetz zum Schutz der Bevölkerung bei einer epidemischen Lage von nationaler Tragweite*). Yasaların odağında; Corona testlerinin çoğaltılması, bakım personeli

için ikramiyeler, sağlık sisteminin iyileştirilmesi, grip aşısının çoğaltılması, küçük işletmelerin desteklenmesi, bakıma muhtaçların evlerinde hizmet alması, AB üye ülkelerle dayanışma, birçok spor, müzik, kültür etkinliklerinin kısıtlanması ya da hijyen mesafe kuralına uygun hale getirilmesi gibi düzenlemeler bulunmuştur (CDU, 2020).

Avrupa'daki COVID-19 salgının birinci dalgasını Almanya diğer gelişmiş Avrupa ülkelerine nazaran daha az kayıpla atlatabilmiştir. Bunun en önemli sebepleri arasında hastane sayısı, yoğun bakım ünitesi, solunum cihazı, sağlık ekipman ve materyalleri gibi sağlık sisteminin alt yapısı ve personel sayısının yeterli olmasının yanında salgının başlangıcında Sağlık Bakanlığının gerekli önlemleri olarak sistemin zayıf alanlarını da hızla iyileştirmesi bulunmaktadır. Bu sayede sadece hasta bakımı değil hastalığın tespitinde en önemli rolü oynayan test kitlerinin üretimi ve yaygın şekilde kullanımı da gerçekleşmiştir. Ayrıca halkın bilgilendirilmesi ve kriz yönetiminin verimli bir şekilde devam edebilmesini sağlayan hükümet yöneticileri, en başta dönemin Şansölyesi Merkel, Sağlık Bakanı Jens Spahn ve Robert Koch-Enstitüsü'nün (RKI) hükümet, toplum ve sağlık çalışanları arasında koordine edici rolü de salgının kontrol altına alınmasında pay sahibidir. Böylece toplumun önemli bir kesiminde salgını önleme konusunda hükümetin yönergelerine uyma konusunda güven oluşmuştur. Bunun yanında Almanya'da salgına maruz kalan kesimin, bunların çoğu tatilde virüse yakalanıp Almanya'ya dönmüş olan genç nüfustur, %80'ini 60 yaş altı vakalar oluşturmaktaydı. Ancak salgının Almanya'nın genelinde yayılmaya başlamasıyla ilk dalgada elde edilen başarılı sonuçların devam ettirilmesinde sorunlar yaşanmıştır.

2.3. Salgında ikinci ve "üçüncü" dalga

Dünya genelinde vaka sayıları artmasına rağmen Almanya'da salgının kontrol altına alındığı düşünülerek ve ekonomik sebepler de göz önünde bulundurularak Mayıs 2020 ortalarından itibaren sınır kontrolleri gevşetilmeye, futbol maçlarının seyircisiz de olsa oynanmasına başlanmıştır. Haziran ayının sonlarına doğru Kuzey Ren Vestfalya eyaletinde bulunan bir mezbahada küçük çaplı bir salgın patlak vermesi, 2.000 çalışanın testinin pozitif çıkması, görece paniğe sebep olsa da okullar, kreşler, tiyatro ve sinemalar, kafeler ve spor salonları belli hijyen ve mesafe kurallarına uyularak açılmıştır. Hatta uçuşlara izin verilmiş, Alman tatilcilerinin favori tatil yerleri olan İspanya, Fransa, Hırvatistan gibi ülkelere gidişler başlamıştır. Ancak sınırlandırmaların gevşemesinden kısa bir süre sonra Ağustos ayında bu ülkelerdeki vakaların artış göstermesiyle bu ülkelere gidip geri dönenlerden COVID-19 testi istenmeye başlamıştır. Eylülde futbol sezonunun başlamasıyla birlikte bazı eyaletlerde futbol karşılaşmalarına seyirci alınmış, barlar açılmıştır. Tüm bu salgınla mücadele konusunda kuralların gevşetilmesi belli bir düzene bağlanmıştır. Bir bölgedeki sokağa çıkış ve temas kısıtlamalarının ne zaman sıkılaştırılıp ne zaman gevşetileceği 100.000 nüfuslu bir yerleşim yerindeki 7 günlük vaka sayılarının ortalamaları (*7 gün insidansı / 7-Tage-Inzidenz*) temel alınarak karara bağlanmıştır. Buna göre Mart 2020'de 7 gün insidansı 50'nin altında olduğu yerlerde açık alanda lokantalara, sinema, tiyatro ve spor yapmaya izin verilirken, insidansı 50-100 olan yerlerde açık alanı bulunan lokantalara rezervasyonla müşteri kabul edilmiştir (Die Bundesregierung, 2021).

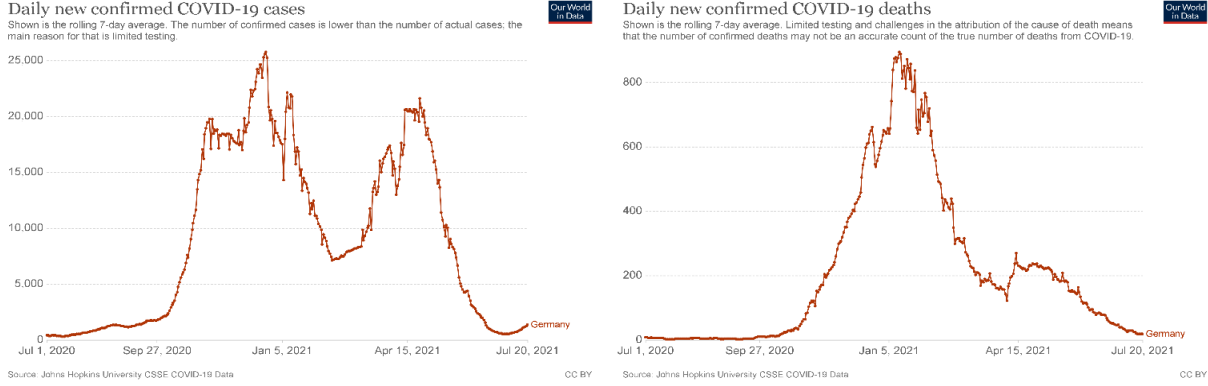
RKI 2021 yazının sonuna kadar hükümete üç kademeli bir kapanma/açılma tavsiyesinde bulunmuştur. RKI'nin planına göre 7 gün insidansı 50'nin üzerinde olan yerlerde huzur ve bakım evlerine test zorunluluğu ve en fazla iki kişilik görüşme kısıtlaması, barların, işyerlerinin, lokantaların, üniversitelerin, okulların, ibadethanelerin, tiyatro, sinema, müze, kuaför, otel ve açık alanlarda toplanmaların yasaklanması öngörülmüştür. İnsidansın 35-50 arası seyrettiği bölgelerde ise huzur ve bakımevleri, barlar, lokantalar, iş yerlerinin yine kapatılması ön görülürken, diğer kurumların ziyaretçi sayısı azaltarak işleyişlerine devam etmesi planlanmıştır. İnsidansın 35'in altına düştüğü durumlarda ise her yerin hijyen ve koruma konseptlerine bağlı kalarak açılması tavsiye edilmiştir (Robert Koch Institut, 2021). Eyaletlere göre bu düzenlemeler farklılık göstermiştir. Bavyera Eyaleti 2020/2021 okul dönemi için önerilen bu üç kademeli planı kabul etmiştir. Buna göre insidansın 50 üzerinde olduğu

bölgelerdeki okullarda sınıfların bölünmesi, öğrencilerin haftanın belirli günlerinde değişimli olarak gelmesi ve maske takma zorunluluğu getirilmiştir. İnsidansın 35-50 arası olduğu yerlerde sınıflarda maske takma zorunluluğu, 35'in altında olduğunda ise hijyen kuralları çerçevesinde normal eğitimin devam edeceği uygun görülmüştür (Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus, 2021).

Grafik 4

Almanya'da COVID-19 Salgınının İkinci ve Üçüncü Dalgasında Vaka ve Ölüm Sayıları

Mayıs 2020 itibariyle vaka sayılarının oldukça düşmesi ve düşük oranda seyretmesiyle birlikte Almanya genelinde önlemler alınarak açılmalar sağlanmıştı. Ancak bu açılmalarla ve havaların giderek soğuyarak insanların daha fazla kapalı alanlara girmesiyle beraber Eylül ayında yeniden vaka sayılarında artışlar gözlemlenmeye başlandı. Yukarıdaki Grafik 4'ten görüleceği üzere Ekim ayına gelindiğinde sadece vaka sayıları değil aynı zamanda ölüm sayıları da hızla artmaya başlayacaktır. İlk büyük kapanmanın gevşetilmesinin ardından 20 Ekim 2020'de insidans sayısı 272 olan Berchtesgadener Land'da yeniden kapanmaya gidilmiştir. Artık Almanya'nın birçok yerinde kapanma ya da yarı kapanmalar baş göstermeye başlamış, 2 Kasım 2020 itibariyle de ülke "Dalgakıran" (*Wellenbrecher*) ya da "Hafif Kapanma" (*Lockdown light*) denilen uygulamaya gitmiştir. Buna göre tüm lokanta, müze, sinema, tiyatro, spor salonları vb. kapatılırken okullar ve kreşler kısmen açık kalmıştır. Artık COVID-19 Salgınının ikinci dalgası Almanya için zirveydi. Grafik 4'te görüleceği üzere Şubat 2021 ile Mart 2021 arasında vaka ve ölüm sayılarında görece bir azalma olmasından ötürü salgın sürecinin ikinci ve üçüncü dalgasından bahsedilmektedir. Ancak azalmanın ilk dalgada olduğu gibi ayırt edici uzunca bir süre yaşanmamasından dolayı her iki zirve dönemi beraber de değerlendirilebilmektedir.

COVID-19'un Alfa Varyantının tüm Avrupa'da etkili olmasıyla beraber Almanya'da da birinci dalgadan çok daha yüksek vaka ve ölüm sayıları ortaya çıkmaya başlamıştı. Özellikle birinci dalgadan hemen hemen hiç etkilenmeyen 0-6 yaş arası çocukların Alfa varyantına yakalandıkları görülmüştür. Varyantın daha agresif olması yayılmayı ve ölümcüllüğü beraberinde getirmiş, 7 günlük vaka ortalaması ikinci dalgada 25.757 ve üçüncü dalgada 21.595,71'i bulmuştur. Bu sayılar birinci dalgadaki 5.836,57 sayıyla Nisan 2020'deki zirveden 4 ve 5 kat daha fazladır. Ölüm sayılarında ise ikinci dalgada 894,43 ve üçüncü dalgada 270,29 ile en yüksek 7 günlük ortalama ölüm sayısı görülmüştür. Üçüncü dalgada hem vaka hem de ölüm sayılarının ikinciye nazaran azalmasının en önemli sebeplerinden birini 26 Aralık 2020'de Biontech/Pfizer firmasının ürettiği aşılarla toplumun aşılınmaya başlanması meydana getirmiştir. Aşılama sayesinde vaka ve ölüm sayıları hem genel olarak hem de 60 yaş üstünde düşmeye başlarken aşısız genç ve çocuk nüfusta vaka sayısı artmakla birlikte ölüm oranları azalmıştır. Ancak üçüncü dalganın kırılması 2023 yılına kadar RKI Başkanlığını sürdüren Lothar Wieler'in da o dönemde açıkladığı üzere Nisan 2021 sonunu bulmuştur (FAZ, 2021). Bunun için 16 Aralık 2020'de tüm Almanya'da geçerli olan ikinci Büyük Kapanma kararı alınmış, "Acil Fren" manasına gelen akşam 21 ile sabah 05 saatleri arası sokağa çıkma yasağı, maske zorunluluğu, temas kısıtlamalarının arttırılması gibi uygulamalara gidilmiştir. 14 Şubat 2021'e kadar süren Büyük Kapanma sonucu insidans 217'den 60'lı

rakamlara inmiştir. Okulların uzaktan eğitim ve işyerlerinin Homeoffice / evden çalışma şeklinde devam ettikleri bu dönemde cerrahi maske zorunluluğu sıkılaştırılarak daha koruyucu olan FFP2 maskelerinin kullanımı zorunlu hale getirilmiştir.

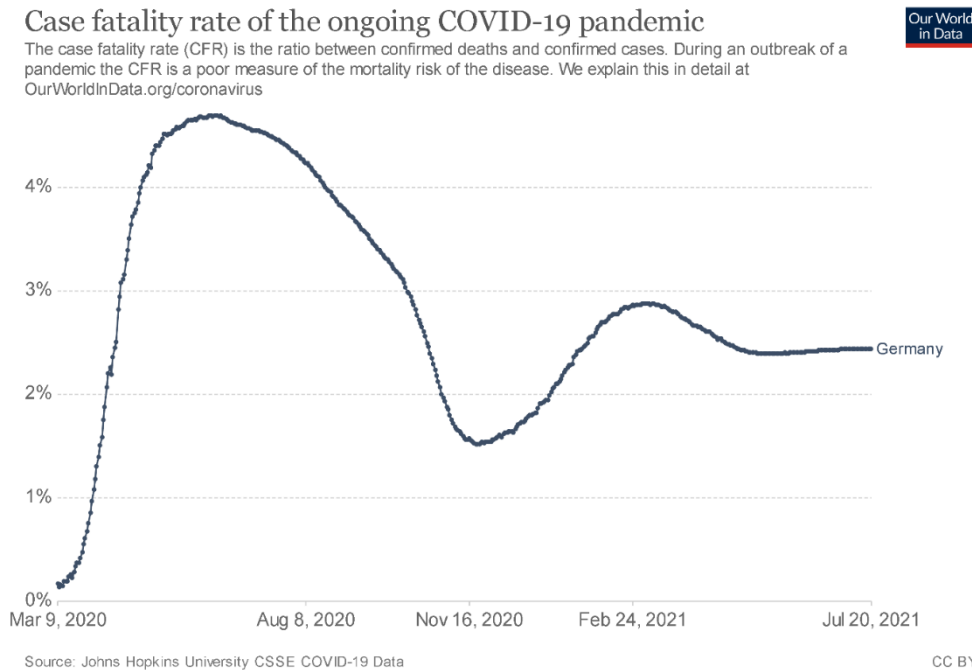
2.4. Salgında dördüncü dalga ve normalleşme

Hindistan'da Delta varyantının ortaya çıkması ve tüm dünyaya yayılması doğal olarak Almanya'yı da etkilemiştir. Temmuz 2021 başında vaka sayısını 500'lü rakamlara kadar indirmiş olan Almanya'da 29 Temmuz itibariyle 7 günlük ortalama vaka sayısı 1.362'yi bulmuştur. Delta varyantının hızlı yayılışı, 24.05.2021 tarihinde vakaların sadece %3,5'i Delta Varyantını taşıırken bir ay içinde 28.06.2021'de tüm COVID-19 vakalarının %74'ü Alfa Varyantına göre 1,6 kat daha bulaşıcı olan Delta Varyantı haline gelmiştir. 2020'deki virüsün olağan hali devam ediyor, Alfa ve Delta varyantları ortaya çıkmamış olsaydı, ne bir üçüncü ya da dördüncü dalga yaşanacak, yapılmış olan aşılarda göz önünde bulundurulduğunda salgın tamamen kontrol altına alınmış olabilecekti (Mdr.de, 2021)

Ocak 2021'de bir günde COVID-19'a bağlı olarak kaydedilen 1.734 rekor ölüm sayısı üçüncü dalganın kırılması ve Ocak ayında hız kazanan aşılama sayesinde düşürülebilmştir. Bir günde 1 milyon 400 binden fazla aşı uygulama kapasitesine sahip hale gelen Almanya'da ölüm sayıları 16 Haziran 2021'dan sonra 100'ün altında (20 Temmuz 2021'de gerçekleşen ölüm sayısı 19'dur) seyretmiştir. Aşağıdaki Grafik 5'te görüldüğü üzere aşılarda işe yarayan, özellikle ilk dalgada %4,70'lere ve ikinci dalgada %2,88'lere kadar ulaşan vaka-ölüm oranları %2,42'lere inmiştir. Böylece salgınla mücadele konusunda Almanya'nın eli güçlenmiştir.

Grafik 5

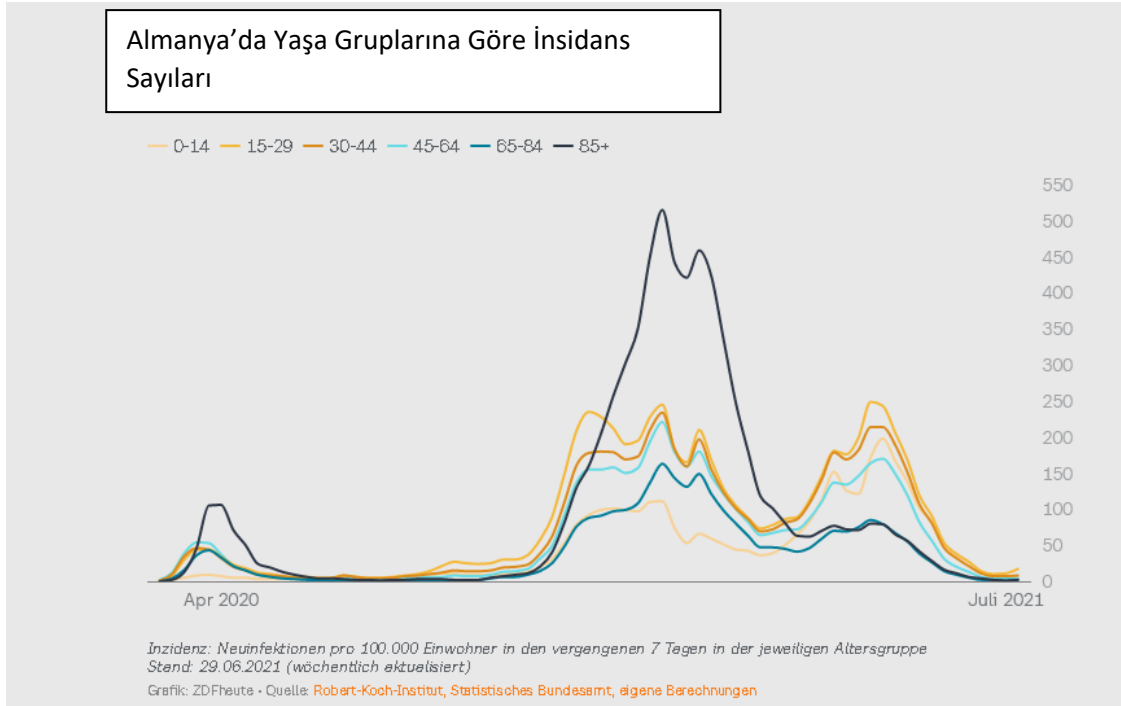
Almanya'da COVID-19 Salgınında Vaka ve Ölüm Oranları

Delta varyantının giderek hâkim olduğu ve aşının işe yaradığının bir diğer göstergesi de Grafik 6'da yer alan yaşa göre insidans sayılarına ait verilerdir. Grafik 6'da görüldüğü üzere vaka sayıları öncelikli olarak aşılammış olan yaş gruplarından 85 üstü ve 65-84 arasında hızla düşmüşken Delta varyantının da etkisiyle daha genç gruplardaki vaka sayılarında salgın devam etmiştir.

Grafik 6

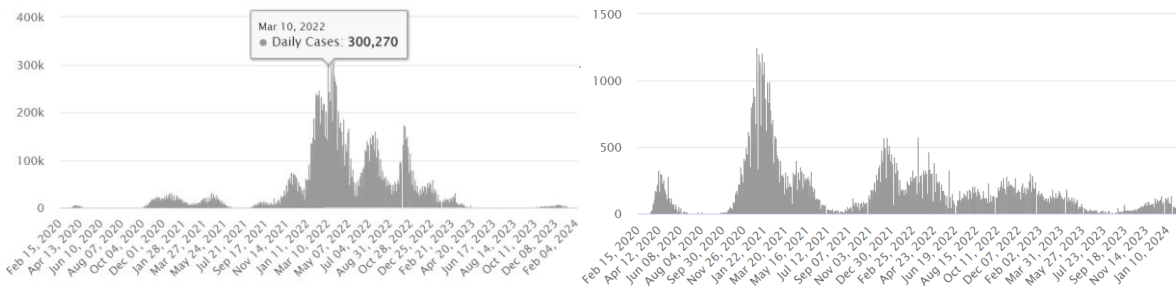
Almanya'da COVID-19 Salgınında Vaka ve Ölüm Oranları (İnsidansa Göre)

2021 Mayıs'ından itibaren havaların ısınmasıyla birlikte vaka sayılarında yeniden düşüş yaşanmıştır. Alınan önlemler ve aşılamayla birlikte vaka ve ölüm sayılarının azalacağı pandemiyi biteceği yönünde umutlar yeşermiş, ancak Delta Varyantının bulaşıcılığı ve aşı karşıtlarının önlemlere karşı tutumlarının muhtemel bir dördüncü dalgaya sebebiyet vereceği de göz ardı edilmemiştir. Temmuzun başında Almanya genelinde yedi günlük ortalama vaka sayısı 562'ye gerilemekle beraber daha önceki tüm dalgalardan daha büyüğü gelmiştir. Kasım 2021 sonuna gelindiğinde ortalama vaka sayısı 58.000'i geçmiştir. Aşılama sayesinde birinci, ikinci ve üçüncü dalgadaki vaka sayısının çok üstünde olunmasına rağmen ölüm sayıları daha önceki dalgalara göre çok daha az seyretmiştir. Ölüm sayılarındaki azalma aşılama oranı arttıkça ve 2021 yılının sonlarında ortaya çıkıp Delta varyantının yerini alan Omicron varyantının daha bulaşıcı ama daha az ölümcül olmasıyla birlikte devam etmiştir. Böylece 2022 yılında günlük 300.000'den (24 Mart 2020) fazla vaka sayılarına ulaşılmasıyla birlikte ölüm sayısı 261 olmuştur (Worldmeter, Germany, 2024).

Grafik 7

Almanya'da COVID-19 Salgınında Günlük Vaka ve Ölüm Sayıları (2020-2024)

2022 ve 2023'te giderek vaka sayıları da ölüm sayıları da azalma göstermiş, artık salgın dalgalarından bahsedilmez duruma gelinmiştir. Böylece COVID-19 diğer bulaşıcı hastalıklar gibi toplum içerisinde var olmaya devam eden ama öldürücülüğü nispeten yok olan bir virüse dönüşmüştür (Ausblick auf das Corona-Jahr 2023). Salgının ortaya çıktığı günden 2024 şubatına kadar Almanya genelinde 38.813.442 vaka görülmüş, bunların 38.240.600'ü iyileşmiştir. Salgın boyunca COVID-19'a bağlı ölüm sayısı ise 182.135 olarak tespit edilmiştir. Vaka-ölüm oranı Mart 2022'den itibaren %1'in altına düşmüş, 7 Şubat 2024 itibarıyla %0,47 olarak seyretmektedir (Worldmeter, Germany, 2024). Her ne kadar hükümete muhalif grupların ve aşırı sağ grupların politik söylemlerini aşı karşıtlığı üzerine kurmalarına ve medya/sosyal medyada öne çıkmalarına rağmen toplumun çok büyük bir kısmı aşı olmuştur. Almanya'da salgına karşı önlem kapsamında toplam 196.687.981 aşı yapılmıştır. 52.209.118 kişi ikinci doz, 13.472.716 kişi üçüncü doz ve 3.972.807 kişi ise dördüncü doz aşılmasını olmuştur. En az bir kez aşılana kişi sayısı ise 64.946.719'dur (Digitales Impfquotenmonitoring zur COVID-19-Impfung, 2024). 7 Nisan 2023 itibarıyla, ülke genelinde geçerli olan hastaneler ve bakım evleri ziyaretinde FFP2-Maske takma zorunluluğu da yürürlükten kalkmış, Almanya genelinde salgına dair tüm önlemler son bulmuştur (Infektionsschutzgesetz, 2023).

3. COVID-19 Salgının Sürecinin Almanya'nın İç Siyasetine Etkisi

COVID-19 Salgını gibi küresel bir krizin ülkelerin iç ve dış politikasına önemli yansımaları olmaktadır. Salgınla mücadele konusunda hükümetler, iç politikada huzursuzluğun en düşük seviyede tutulabilmesi için hekimler ve sağlık çalışanları ile güvenlik güçlerinin koordineli çalışmasını sağladıkları, halkı bilgilendirici açıklamaların şeffaf ve güvenilir verilmesini gözettiği, uygulamalarda öncü oldukları ölçüde toplumlarının güvenini alıp kısıtlamalara, aşılana ve hijyen kurallarına uymayı sağlayabilmektedir. Toplum, kısıtlamalara ve kurallara uyma ile salgınla başarılı mücadele edildiğine dair bağlantıyı anlamlı bir şekilde kurduğunda ise salgınla başarılı bir mücadele verilebilmektedir (Devine vd., 2020). Ancak hükümetlerin önlem alma konusunda çekinceli ya da geç davranması, sağlık altyapısının yetersiz ve hazırlıksız yakalanması, verimli bir koordinenin başarılabilmesi toplumlarda tam ters bir etki yaratıp ABD'de olduğu gibi Trump'ın koltuğunu kaybetmesinin en önemli nedenlerinden biri haline gelebilirken, İtalya'da olduğu gibi hükümet değişimine de yol açabilmektedir. ABD'de salgınla mücadele konusunda insanların önlenemez bir şekilde hastalığa maruz kalması ve durdurulamayan vaka sayıları siyasi liderlere olan güvenin azalmasına yol açarken toplumun salgına başa çıkma stratejisi olarak uyguladığı dayanışma sosyal güvenin yükselmesini sağlamıştır (Arnstein Aassve vd., 2024). Farklı bir şekilde Birleşik Krallık'ta salgının ortaya çıkmasıyla birlikte toplumun politik güveninde önemli artışlar yaşanmış, salgının devam etmesiyle birlikte güvende düşüşler yaşanmıştır (Ben Davis vd., 2021). Hollanda'da ise kriz dönemi hem siyaset hem de bilime olan güven üzerinde olumlu etkiler yapmıştır. Kriz-güven ilişkisinde unutulmaması gereken krizlerin doğrudan politik güven üzerinde olumlu etki yaratmalarından ziyade siyasetin krizlere yönelik geliştirmiş olduğu stratejilerin toplum tarafından nasıl karşılandığıyla ilgili olmasıdır (Groeniger vd., 2021).

Başarılı bir politik yönetim sergileyen ülkeler de dahi küresel çapta iki yıl etkili olmuş bir salgının etkisinin hissedilmemesi mümkün değildir. Almanya özelinde bakıldığında salgın dönemi özellikle ekonomik ve siyasi boyutta önemli değişimlere yol açmıştır. Üretim ve tedarik zincirinin aksaması, enflasyonun, -özellikle gıda alanında- durdurulamaz yükselişi, gayrimenkul piyasasının zirveleri yaşaması, eğitim kurumlarının ve çalışma hayatının durma noktasına gelerek evden eğitim ve çalışmanın hiç olmadığı kadar olağan hale gelmesi ekonomik boyuttaki önemli gelişmeler içerisinde yer almaktadır. Siyasi açıdan bakıldığında kriz anlarında toplumların devlete ve yöneticilere olan güveni artmaktadır. Bu süreçlerde halkın maceralardan korkması sebebiyle merkez partiler ve hükümetler güç kazanırken daha uçlarda bulunan radikal parti ve söylemler görece güç kaybetmektedir. Ancak salgını önleme adına getirilen maske kullanımının zorunlu hale getirilmesi, sokağa çıkma yasağı, toplantı ve aile fertleriyle görüşme yasakları, aşılama programları, aşısızlara getirilen kısıtlamalar da önemli

muhafif tepkilere yol açarak ilerleyen süreçler de merkez partilere ve devlete olan güvenin altını oyarak alternatif partilerin elini güçlendirmiştir.

3.1. Salgının Almanya iç siyasetine etkileri

Kriz dönemlerinde devletin yönetilmesi ve koordinasyonun yükü normal dönemlerden çok daha yoğun olarak yürütmenin üzerine geçmektedir. Demokrasinin önemli sacayaklarından birini oluşturan yürütmeye savaş dönemlerinde uzman asker grubu destek olurken, salgın gibi sağlık konularında ise hekimler, bilim insanları ve uzman sağlık çalışanları yardım etmektedir. Bu durumda toplumlarda geniş demokratik katılımın yürütme ve uzmanlardan oluşan kurullara geçtiği yönünde endişeler doğmaktadır. Burada genellikle öne çıkarılması gereken tüm kriz durumuna rağmen kaosa yol açmayacak şekilde kararların alınmasında muhalefetin de sürece dâhil edilip edilmediği ve çoğunluğun denetlenmesinin rafa kaldırılıp kaldırılmadığı ile bağlantılı olmaktadır. Bu gibi dönemlerde kararların hızlı alınması ve uygulanabilmesi adına yürütme güçlenmekte, parlamento ise zayıflamaktadır. Almanya özelinde demokratik açıdan bakılacak olursa yürütmenin hızlı karar alması ve zaman darlığından dolayı parlamentonun bilgilendirilmesi, tartışmaların yapılması, parti gruplarının karar alma sürecine dâhil edilmesi gibi konularda müdahil olabilecekleri kısıtlı zamanları olmakla beraber hepsinin salgın yönetimine katkıda bulunabildikleri görülmektedir. Bunun yanında salgın boyunca vaka ve ölüm sayılarının azaltılması uğruna sokağa çıkma, toplanma ve gösteri hakları vb. temel hak ve özgürlüklerin konuşulması ikinci planda kalmıştır (Bpb, 2020). Parlamenter sistemin devamı açısından dönemin Şansölyesi Merkel'in COVID-19 Salgınıyla mücadelede bir "Şef" rolünü üstlenmeyip sağlık bakanlığı, RKI ve uzmanların ön plana almasına eleştiriler gelmiş, bunun yanında yaşlı ve hasta bakımı konusunda Merkel döneminin duraklama dönemi olduğu yönünde analizler yapılmıştır (BR, 2021). Aşırı karşıtlarının, aşırı sağ parti Almanya için Alternatif (*Alternative für Deutschland (AfD)*) ve Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar (*Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes (PEGIDA)*) gibi ırkçı ve aşırı sağ hareketlerin günlük olarak Şansölyeye yönelttikleri tüm suçlamalara rağmen Kasım ve Aralık 2019'da halkın Merkel'in yönetim anlayışına verdiği onay %50'nin altındayken COVID-19 ile mücadele sürecinde %80'lerin üzerine kadar çıkmış Temmuz 2021'de %71 düzeyinde olmuştur (Konrad Adenauer Stiftung, 2021). Halkın Merkel'e güveninin yüksek olmasında, toplumun %72'sinin salgını önlemeye yönelik tedbirlerin yerinde olduğuna yönelik inancı (ARD-DeutschlandTrend, 2021), %64'ünün virüsün yeni varyantından endişe duyması da (ARD-DeutschlandTrend, 2021) önemli bir yer tutmuştur. Halkın yalnızca %39'u Merkel'in partisi olan Hristiyan Demokratların (CDU) ülkeyi yönetmesini doğru bulurken (ARD-DeutschlandTrend, 2021), şansölyenin bu derece güvenilir bulunması kriz-güven ilişkisiyle alakalı olduğu için ayrıca önemlidir.

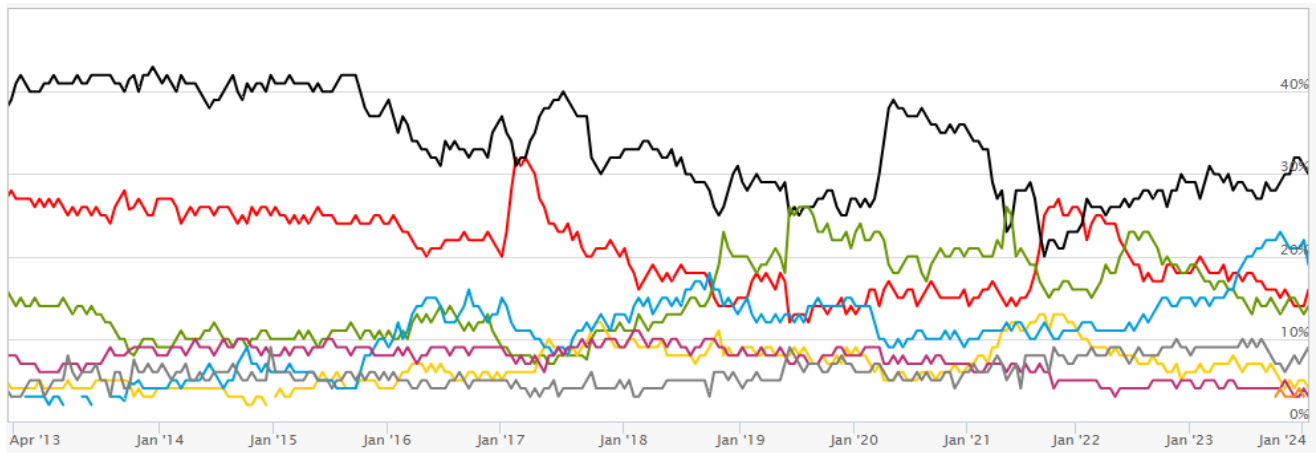
Almanya iç politikası COVID-19'un yarattığı sağlık, ekonomi, işsizlik, güvenlik, dijitalleşme, eğitim gibi sorunlarla baş etmeye çalışırken bir yandan da kendilerinin siyasette yeterince temsil edilmediklerini düşünen politik merkezçiler, radikal sağcılar, hükümete şüpheli yaklaşan ve komplo teorilerini takip eden kişilerin salgın boyunca alınan önlemleri ve aşı yaptırılmasını protesto eden kitlelerin yoğun gösterileriyle karşı karşıya kalmıştır. Bu gösterilerde kendilerine "Nicht ohne uns", "Querdenken 711" ve "Widerstand 2020" gibi isimler veren gruplar yer almıştır. Bu gruplar, Corona Virüsünün "elitler" olarak niteledikleri yöneticiler tarafından panik yaratmak için kullanıldığını ve böylelikle halkın yanlış yönlendirildiğini dile getirmiş, aşılarda hakkında birçok komplo teorisinin ortaya sunulduğu politik motivasyonla eylemler gerçekleştirmiştir. Kendi gruplarını sadece "gerçek Halk" olarak gören ve kendi düşüncelerinin tek hakikat olduğuna inanan benzer sağ radikal gruplar da bu eylemlere eşlik ederek kitleyi sağ siyasete doğru çekmeye çalışmıştır. Burada öne çıkan genellikle "elit" olarak niteledikleri hükümet, sağlık uzmanları, medya ve bilim düşmanlığı olmuştur (Bpb, 2021). 5.000 katılımcıyla yapılan bir araştırmaya göre katılımcıların %20'si bu tür protestolara onay vermiş, %10'unu eylemlere katılabileceğini belirtmiştir. Protestolara katılanların %60'ı ise kendi politik konumlarını siyasetin merkezine koymuştur. 2020'nin Ağustos'unda bu tür protestolara katılanların sayısının 25.000'ni

geçtiği düşünüldüğünde, bu grupların içinde yer alan aşırı sağ radikalleştirici unsurlar demokratik sisteme yönelik bir sorun olabileme potansiyelini her zaman taşıyabilmektedir. Katılımcıların %25,77'lik önemli bir grubunun seçimlerde aşırı sağ AfD'ye oy verdikleri ve %34,51'nin siyasette temsil edilmediklerini düşünenlerden oluştuğu (Edgar Grande vd., 2021) göz önünde bulundurulursa protestoların demokrasi için oluşturduğu/oluşturabileceği komplikasyon daha belirgin hale gelmektedir. 2010 yılında baş gösteren Avro krizinden sonra kurulan aşırı sağ AfD partisi, 2014-2015 yıllarında Ortadoğu'dan Avrupa'ya doğru yaşanan göç dalgasında ortaya çıkan aşırı sağ hareket PEGİDA ve en son COVID-19 Salgını ile bahse konu olan gruplar genellikle merkez partilerinde temsil edilmediklerini düşünen ya da apolitik kişileri toplumsal hareketler üzerinden mobilize ederek seçmen kazanmaya çalışmaktadır. Kriz dönemlerini bahane ederek korku siyaseti üzerinden demokrasiye ve kurumlara olan güvenin altını oymaya çalışan bu hareketler nihayetinde AB ülkelerinin merkez siyasetinin de Almanya, Fransa, İngiltere, Polonya, İtalya, Macaristan vd. ülkelerde olduğu gibi aşırı sağa doğru kaymasını beraberinde getirmektedir.

AfD'nin COVID-19 Salgınından hemen önce Aralık 2019'da %15 olan oy oranı (hükümette yer alan Hristiyan Demokratlar (CDU) %27) salgınla beraber belirgin bir düşüş yaşamıştır. Bu düşüşte AfD ve aşırı sağ hareketlerin salgın karşısında nasıl bir politika üreteceklerine dair fikir üretememeleri ve kısıtlamalar nedeniyle siyasi alanda en güçlü silahları olan popülist kitle hareketlerini gerçekleştirememelerinin rolü büyük olmuştur. Hükümetin salgının ilk dalgasıyla başarılı mücadelesi iktidar partisinin oy oranlarını Mayıs 2020'de %39'a çıkarmış, aynı dönemde AfD'nin oyları ise 2017'den bu yana ilk defa %9'lara kadar gerilemiştir. Ağustos 2020'de zirveye çıkan protestolar ve salgının ikinci ile üçüncü dalgalarının gelmesiyle birlikte hükümetin büyük ortağı CDU'nun oyları Mayıs 2021'de %23'lere kadar gerilerken AfD oyları %12 seviyelerine gelmiştir (İnfratest dimap, 2024a). Oy oranlarındaki bu değişim protestolar bağlamında düşünüldüğünde sağ popülist bir parti olan AfD'nin daha önce Avro, AB, mülteci karşıtlığı ve İslam Düşmanlığı üzerinden apolitik ve kendisinin merkez siyasette yeterince temsil edilmediğini düşünen kitleleri mobilize etmedeki yeteneğinin bu sefer de hükümetin salgın önlemleri, komplo teorileri, bilim düşmanlığı ve aşırı karşıtlığı üzerinden popülist söylemde kullanıldığı görülmektedir.

Grafik 8

Almanya'da Bu Pazar Seçim Olsa Hangi Partiye Oy Verirsiniz Sorusu

Kaynak: İnfratest dimap, 2024b.

Siyah: Hristiyan Demokrat Birlik CDU,
Kırmızı: Sosyal Demokrat Parti (SPD),
Yeşil: Yeşiller,
Mor: Sol Parti,
Mavi: AfD,
Sarı: Hür Demokrat Parti (FDP),
Gri: Diğerleri

Grafik 8 dikkatli incelendiği takdirde kriz dönemlerinin başlangıçta merkez partilerine oy kazandırdığı ama bu seçmen desteğinin kısa vadede düşüşe geçtiği görülmektedir. Merkez dışındaki partiler ise krizlerle birlikte ortaya çıkmakta ya da yükselişlerini uzun vadede her kriz döneminde sürdürmektedir. AfD özelinde bakıldığında 2010 Avro Krizi bu partinin kurulmasına zemin hazırlayabilmiştir. 2013 yılında kurulduğunda %2-3 seviyelerinde oy alan parti, AB ve Avro karşıtlığı ile politikasını sürdürürken 2014-2015 yıllarında Avrupa'ya gelen göç dalgası ile 2016 yılında ilk defa oy oranını %10'nun üzerine çıkarabilmiştir. COVID-19 Salgının kısıtlayıcı önlemleri ile toplumu hareketlendirme kabiliyetinin kısıtlanması ve salgına yönelik topluma güven verici çözümler getirememesiyle birlikte %10 bandının altına düşmüştür. Ancak kısıtlamaların gevşetilmesiyle birlikte kısa zamanda tekrar %10 bandının üstüne çıkan salgına yönelik önlemlere getirdiği eleştiriler ile görece pozisyonu korumuş, 2023 yılının sonunda ilk defa %20 bandını da aşabilmiştir. Merkez partilerinin ekonomi, göç, iç güvenlik, savaş ve sağlık konularında (Landtagswahl, 2023) güven verici çözümler sunamaması AfD'yi Almanya'nın ikinci büyük partisi haline getirmiştir.

3.2. Salgının Almanya ekonomisine etkileri

COVID-19 Salgının Almanya'ya mali yükü diğer ülkelerde olduğu gibi oldukça fazladır. 2020 yılında Alman ekonomisi %5,1 daralmıştır. Ekonominin salgından en az zararla çıkabilmesi için hükümet daha Mart 2020'de küçük ya da şahıs şirketleri için 50 milyar Avroluk bir acil yardım programı, orta ve büyük işletmeler için 600 milyar Avroluk bir fon oluşturmuş, likidite için kredi verilmesi, vergilerin ertelenmesi gibi ekonomik önlemlere başvurmuştur (CDU, 2021). Mayıs 2020'de hijyen ve mesafe kurallarında gevşeme olmasına rağmen Mart ayında yaşanan tam kapanma ve yıl sonundaki salgının etkisinin artması Almanya gayri safi yurtiçi hasılasında (GSYH) %5'lik bir gerilemeye sebebiyet vermiş ve Alman ekonomisi resesyona girmiştir. Böyle 2008 ekonomik krizinden bu yana yükselen ekonomi 10 yıldan sonra yeniden gerileme yaşamıştır. Ekonomik daralmanın ana sebepleri arasında çalışan kesimin evde kalma zorunluluğundan üretimin durması, yurtdışı tedarik zincirinin aksaması, ithal mallarda yaşanan azalma bulunmaktadır. Sanayi de yaşanan krize rağmen inşaat sektörü brüt katma değerini %1,4 arttırabilmiştir. Ayrıca arsa ve gayrimenkul sektörü, finans ve sigortacılık ile bilişim ve iletişim sektörleri ulaşım, hizmet, ticaret vb. sektörlerle nazaran salgından daha az etkilenmiştir. Tam kapanma ve sonrasındaki kısıtlamalar doğal olarak bireysel tüketim alışkanlıklarını (Weinberger, 2024) da değiştirmiştir. Bireysel tüketim bir önceki yıla göre %6 gerilemiştir. Bireysel harcamalar gerilerken devletin kamu harcamaları artmıştır. Salgınla mücadelede ihtiyaç duyulan tıbbi malzemelerin alınmasının yanında hastane ve sağlık kuruluşların yeniden yapılandırılması, araç-gereç tedariği, yatak kapasitelerinin arttırılması, sağlık çalışanlarına verilen ek ücretler ve kapanan iş yerlerinden kaynaklı ortaya çıkan işsizliğin ve çalışma saatlerin azalmasının neden olduğu ücret farklarının giderilmesi devlete ek yükler bindirmiştir. Küresel çaptaki ekonomik belirsizlikler yatırım isteklerinde de gözle görülür negatif yönlü değişikliklere sebebiyet vermiştir. Bir önceki yıla nazaran brüt yatırımlarda %6,8'lik bir gerileme görülmüştür (Kuhn, 2021, ss. 35-41). Kamu harcamaları ancak 2023 yılının ilk çeyreğinde COVID-19 öncesi rakamlara yaklaşmaya başlamıştır (Holtemöller & Zeddies, 2023, s. 28). Benzer sorunlar yerel yönetimler seviyesinde de hissedilmeye devam etmektedir. Salgın sebebiyle gelen kapanmalar gastronomi, turizm, spor, ulaşım, kültür gibi alanları etkilerken bu işletmelerden önemli vergi gelirleri elde eden belediyelerin bütçe dengeleri de olumsuz yönde değişim göstermiştir. Bir de salgının önlenmesi konusunda yerel yönetimlerin üstlendikleri sorumluluklar eklenince federal yardımlar olmadan yerel yönetimlerin ayakta durabilmesi zorlaşmıştır. 2017'den itibaren ivme kazanmış olan yerel yatırımlar salgınla birlikte kısmi bir gerileme yaşamıştır. Ancak salgının son bulması ile birlikte yatırımlar yükselişe geçmemiş durağanlaşmıştır (Lerbs, 2023, ss. 475-476).

COVID-19 Salgınının kaybedenleri arasında sadece büyük şirketler yoktu. Küçük ve orta ölçekli işletmeler özellikle geniş çaplı kapanma ve mesafe uygulamalarından önemli zararlar gördüler. Gastronomi, turizm, spor etkinlikleri, kuaför, kozmetik vb. sektörlerin %90'ının cirolarında %75'in

üzerinde kayıplar meydana geldi. Turizm sektörü, insanların salgından ötürü yurtiçine yönelmesiyle canlılık kazanabildi, ancak tiyatro, konser vd. kalabalık gerektiren kültürel etkinlikler uzun süre kapanmak zorunda kaldı. Kapanma dönemlerinde üç önemli faktör şirketlerin ayakta kalıp kalamayacağını belirler hale geldi. Birinci olarak salgınla birlikte bir şirketin ürünlerinde ve hizmetlerinde gerileme ya da tedarikte sorun yaşanması durumunda stoklarını/üretimini yeni ve farklı ürünlere aktarma esnekliğinin olup olmaması. İkinci olarak kapanma ve mesafe kuralları dönemlerinde üretimini robotlar üzerinden gerçekleştirme ya da çalışanlarının evden çalışıp çalışmaması. Son olarak yeni müşteriler ve şirketler için görünür kalıp kalamama. Bu üç unsuru iyi yönetebilen şirketler diğer şirketlere nazaran görece daha az kayıplarla salgın dönemini atlatabildi. Benzer durum bireysel çalışanların dijitalleşme seviyelerinde de yaşanmıştır. Eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, antrenörlük, sigortacılık gibi daha önce işlerini dijital ortama taşımamış olan sektörlerde dijitalleşme krizin atlatılmasında önemli rol oynamıştır. Dijitalleşmeyi gerçekleştirememiş olanların %75'i eski çalışma ortamlarını devam ettirememiştir. Hükümetin COVID-19 öncesinde ortaya koyduğu ve salgınla birlikte uzattığı teşvik paketinin önemli bir kısmı da dijitalleşmeye yönelik unsurlar içermektedir. Bu unsurlar arasında; fiber optik ve 5G alt yapısının genişletilmesi, yapay zekâ ve kuantum teknolojisi ile küçük ve orta ölçekli şirketlerin dijitalleşmesinin desteklenmesi yer almıştır (Bertschek, 2020, ss. 653-655). Almanya'da çalışma hayatının dijitalleşmesi yıllardır tartışma konusu olmakla beraber dijital dünyada iş yapmanın veri güvenliği açısından oluşturabileceği sorunlar, evden çalışmanın denetlenebilir olmaması, şirketlerin hiyerarşik yönetim modelinden yataya geçmede isteksiz davranması gibi sebeplerle çok yavaş adımlarla gerçekleşmekteydi (Wintermann, 2020, s. 657-658). COVID-19 ile birlikte bu durum mecburen hızlı bir şekilde değişmiştir. Bir kariyer platformunda yayınlanan çalışmaya göre Mayıs 2020'de çalışanların %24'ü hem ev hem de büroda olmak üzere hibrit çalışma gerçekleştirirken Kasım ayında oran %40'a çıkmıştır. Başka bir platformda da çalışanların %86'sı hibrit olarak çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde şirketlerin %42'si çalışanlarına evden çalışma imkânı vermeye hazırlanmıştır (Bogenstahl & Peters, 2021, ss. 41-42). Salgın sırasında uzaktan çalışma modeline geçen şirketler salgının hafiflemesi ve bitiminden sonra da evden çalıştırdığı çalışanlarını yeni çalışma modeliyle devam ettirme yönünde tutum sergilemiştir (Bennewitz, vd., 2022). 2021 yılında şirketler iç ve dış iletişim için kullandıkları iletişim kanallarında önemli değişimlere gitmiştir. Şirket çalışanları görüşmelerinde faks, mektup gibi daha geleneksel araçlardan vazgeçerken akıllı telefonlar, video konferanslar ve mesajlaşma teknolojilerine geçiş yapmışlardır (Brandt, 2021).

COVID-19 salgınının ekonomi üzerindeki en önemli etkileri; kapanma ile birlikte üretimin durması, ithalat ve ihracatın yavaşlaması, tedarik zincirlerinde kopmaların yaşanması olmuştur. Üretim ve tedarik zincirinin önemli bir kısmını ucuz hammadde ve iş gücü sebebiyle yurtdışına özellikle Çin ve etrafındaki ülkelere taşımış olan Batı Avrupa ülkeleri salgında önemli ekonomik kayıplar yaşamıştır. Batı Avrupa ülkeleri salgının üzerine Ukrayna-Rusya Savaşı yüzünden ortaya çıkan kısıtlamalar, ABD-Çin arasında yaşanan gerilimin yarattığı sorunlar sebebiyle küresel kriz dönemleri için yeni stratejiler geliştirmeye başlamıştır. Kriz dönemlerinde "tarafsızlığı" sebebiyle daha az etkilenmesi muhtemel İsviçre dahi benzer uygulamalara gitmektedir. Üretimde çalışanların esnek çalışma saatlerine ve evden çalışmaya uyumlandırılması, üretimin anavatana ya coğrafi olarak yakın AB ülkelerine geri getirilmesi - seçenekler arasında Çekya ve Romanya öne çıkmaktadır-, Çin'e olan bağımlılığın azaltılması için ucuz hammadde ve işgücünün Güneydoğu Asya ülkelerinden tedarik edilmesi bulunmaktadır. Şirketlerin on yıllardır birinci iktisadi planı olan maliyetlerin azaltılması hedefinin yerini artık "dayanıklılık" ve "esneklik/uyum sağlama" almaktadır. Bunun için stoklamanın iyileştirilmesi, tedarikçilerle ilişkilere yatırım yapılması, çifte tedarikçi bulunması, yerel ve bölgesel tedarikçilerin bulunması, üretim yerelleştirilmesi stratejileri üzerine çalışmaktadır (Saretz & Friedli, 20023, ss.2-3). Tom Krebs'in (2024) hesaplamaları göz önünde bulundurulduğunda COVID-19 salgını Alman ekonomisi açısından 2008 finans krizi ve 2022 Enerji krizinden çok daha az maliyetli olmuş gözükmektedir. Krebs'e göre COVID-19 kaynaklı üretim kaybı %2,5, finans krizi kaynaklı %5,8 ve enerji krizi sebebiyle %4,1 olmuştur. Reel

gelir kaybı ise COVID-19'da %0,8, finans krizinde %0,4 ve enerji krizinde %3,4 olarak gerçekleşmiştir. Enerji krizinin Almanya'yı bu kadar etkilemesindeki temel faktör ise enerji fiyatlarından kaynaklan enflasyon artışlarının ücretlere benzer şekilde yansımamış olmasıdır. COVID-19 ile üretim ve büyüme oranlarında yaşanan gerilemeye enerji kriziyle eklenen enflasyon eşlik ettiği vakit Alman ekonomisi açısından önemli sorunlar doğabilir (Krebs, 2024, ss.8-9).

COVID-19 Salgını sadece Almanya açısından değil küresel ekonomi açısından da önemli değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu değişimlerin başında ekonominin teknolojiler öncülüğünde yapısal dönüşümü gelmektedir. Zaten ağır sanayiden hizmet sektörüne doğru değişen dünyada hizmet sektörü de gün geçtikçe dijital servislere yönelmektedir. Tedarikten üretime tüm sektörlerde dijitalleşme gözle görülür hatta vazgeçilmez bir hal almaya başlamıştır. Özellikle online sinema, müzik, eğlence vb. hizmet sektörleri dijital hizmetlerin de küreselleşmesine zemin hazırlamıştır. Salgın ekonomik faktörlerin yanında iş piyasasında da kalıcı değişimler getirmiş gözükmektedir. Evden çalışma, insan emeğine gittikçe ihtiyacı azaltan otomasyon teknolojileri ve yaşlanan çalışanlar çalışma hayatının yeni unsurları olarak ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar insan emeğine duyulan ihtiyaç dijitalleşme ile ortadan kalkmayacak olsa da dönüşüm geçirerek çalışanların yeni şartlara uygun nitelikler kazanması gerekecektir. Benzer şekilde mesleklerin de dönüşüm geçirerek dijital ve salgın sonrası döneme uyum sağlamaları kaçınılmaz gözükmektedir (Börsch, 2022, ss. 12-14).

4. COVID-19 Salgın Sürecinin Almanya'nın Dış Siyasetine ve AB'ye Etkisi

Küresel çapta yayılan salgının sadece ekonomik etkileri olmamıştır. Ülkelerin iç siyasetine, iş piyasasına, altyapı ve sağlık sistemine, eğitimine ciddi hasarlar vermekle birlikte aynı zamanda dış siyasetinde de önemli değişim ve dönüşümlere yol açmıştır. Bunlardan bazıları bir önceki bölümde de genel olarak bahsedildiği üzere temel ihtiyaç ürünlerinin üretimlerinin mesafe ve kapanmalardan etkilenmeyecek şekilde tedarik edilebilmesi adına anavatana ya da en azından AB bölgesine getirilmesi olmuştur. COVID-19 Salgını sırasında salgınla mücadele için hayati öneme sahip olan maske, koruyucu kıyafet, entübe makineleri vb. sağlık gereçlerinin zamanında ve gerektiği kadar tedarikinde Almanya dahi birçok gelişmiş ülke sorunlar yaşamıştır. İnsanlara evde sahip oldukları materyallerden nasıl maske yapacakları dahi anlatılmıştır. Tedarik ve üretim sıkıntısı yaşayan Almanya hem AB iç pazar politikasını hiçe sayarak bu ürünlerin ihracatında kısıtlamalara gitmiş hem de Schengen anlaşmasını askıya alarak insan dolaşımında kısıtlamalara gitmiştir. Benzer şekilde Çin'in sıfır vaka politikası sonucu uzun süreli kapanmalara gitmesi tüm ithalatı etkilemiştir. Bu bakımdan Almanya Çin'le iyi ilişkilerini korurken Güneydoğu Asya ve Pasifik bölgesindeki ada devletlerine de açılarak çoklu tedarik zincirleri, altyapı, içme suyu, kalkınma, turizm vb. konularda iş birlikleri oluşturmaya çalışmıştır (Hasenkamp & Köllner, 2023, s. 1). Salgının ilk aylarında ortaya çıkan panik havasını ve üye devletlerin ulusal reflekslerini köreltmek adına Fransa'yla birlikte Almanya AB'nin 1,8 trilyonluk dayanışma, teşvik ve bütçeyi içeren finans paketi onaylamasında öncü olmuştur. Aynı zamanda üye devletlerin salgının etkilerinden bir an önce çıkabilmeleri ve AB'nin yeniden yapılanmasını sağlamak amacıyla 750 milyar Avroluk finansal kaynak sağlanmıştır. Bu paketin 312,5 milyarı hibe şeklinde 360 milyarı ise kredi olarak üye devletlere verilmiştir (Ipd, 2022). Böylece Almanya bir yandan 2008 finans krizi ve Brexit ile dağılma tehlikesine giren AB'yi güçlendirirken aynı zamanda dağıtılan kredilerle yeni devletlerin Birlik'ten ayrılmasının da önüne geçmiş oldu.

Salgın AB üye devletlerinin hepsini birçok açıdan olumsuz yönde etkilemiştir. Kuzeyin az nüfuslu, altyapısı ve sağlık sistemi daha gelişmiş ülkeleri arasında yer alan Hollanda, Belçika, Almanya gibi bazı ülkeler farklı yönde olumsuz etkilenirken İtalya, Portekiz ve İspanya gibi hem altyapısı zayıf hem de kredi ve işsizlik sarmalında bulunan güney ülkeleri daha farklı etkilemiştir. Salgının başında Almanya ve Fransa gibi ülkelerin maske, eldiven, solunum cihazı gibi sağlık materyallerinin ihracatını yasaklama, ülkelerinden transit geçen benzeri materyallere geçici süreli de olsa el koyma (Handler, 2022, s. 3), sınır kontrollerinin getirilmesi hatta sınırların bir süreliğine kapatılması salgının erken dönemlerinde İtalya,

İspanya gibi üye ülkelerde ya da Sırbistan gibi üye olmayan ama Avrupa'da bulunan ülkelerde hayal kırıklıkları yaratmıştır. Bu ülkeler zaten kırılğan olan ekonomilerinin salgınla da etkilenmesi üzerine stabil kuzey Avrupa ülkelerinden AB dayanışması adına kredi, hibe, finansal iyileştirmeler beklerken, kuzey ülkeleri aksine kendi içlerine kapanarak var olan kuzey-güney krizinin derinleşmesine katkıda bulunmuştur. Fakat salgının ilk şoku atlatıldıktan sonra AB kurum olarak kendi nezdinde daha sonra diğer ülkeler de panik havası içinde alınmış dayanışmadan yoksun ilk kararlarını gözden geçirmek durumunda kalmıştır.

Bu tür ilişkileri tahrip edici kararların yanında COVID-19 Salgını, AB'nin yeniden yapılanma programları altında ekonomi ve iklim gibi bazı politik alanların gelişmesinde katalizör görevi görmüştür. Ancak sağlık alt yapılarının iyileştirilmesi, mülteci sorunu vb. alanlar olması gerektiği kadar verimli gelişmemektedir. Salgının ekonomi, işsizlik, eğitim gibi alanları ne derece tahrip ettiği, AB fonları ve devlet desteklerinin ne ölçüde katkı sağladığı yakın zamanda ortaya çıkacaktır. Özellikle AB üyelerinin iç işleri, yargı, adalet ve ortak para politikası konusunda ortak hareket etme yeteneği ve isteği zarar görmüş durumdadır. AB'nin birçok ülkesinde aşırı sağ ya da popüler sağ partilerin iktidarlara gelmeye başlaması veya yükselmesi Birlik'ten ayrılıkçı seslerin de giderek yükselmesine yol açmaktadır. Brexit sürecinin 2020 yılında yaşanmasından sonra Danimarka'da Danexit, Almanya'da Dexit, Fransa'da Frexit, Yunanistan'da Grexit, İtalya'da İtalexit, Hollanda'da Nexit, Avusturya'da Öxit gibi finans krizi dönemi politik söylemler yer yer tekrarlanmaya başlamıştır. Durumun daha da kötüleşmemesi için AB'nin öncü devletlerinden Almanya gibi ülkelerin AB'nin sarsılan meşruiyetini güçlendirerek reform paketleriyle salgının etkisinin azaltması yönündeki çabalar Birlik'in devamı için önemli hamleler olmuştur. Çin'in salgının çıkması ve yayılmasında oynadığı rol ile ABD'nin içe dönük politikası, dünya siyasetinde salgından kaynaklı olarak devletleri iç siyasete yönlendirmiştir. AB'nin hızlıca çıkardığı reform paketleri AB'nin rolünü giderek ön plana çıkarmasına katkı sağlamıştır (SWP-Berlin, 2021). Benzer bir durum AB'nin Avrupa'ya yönelmiş olan yoğun mülteci göçüne karşı on yıllardır kurmaya çalıştığı "Avrupa Kalesi" politikasında da görülmektedir. Bunun yanında salgının ilk döneminde sağlık materyallerine ulaşımda yaşanan tedarik sorunu ve dünya genelinde giderek baş gösteren gıda stoku dengesizliği Fransa ve Almanya başta olmak üzere AB'nin ithalat ve ihracat politikasını yeniden gözden geçirmeye itmektedir. Orta vadede AB'nin temel ihtiyaçlarını kendi ekonomik alanı içerisinde üreteceği, zorunlu ithalatını ise Çin, Hindistan gibi uzak ülkelere ziyade daha yakındaki Balkanlar ve Ortadoğu'ya kaydıracağı öngörülmektedir.

Avrupa Birliği salgın sürecinde uluslararası siyasette ve iç politikasında kendi konumunu güçlendirmek için bir dizi önleme başvurmıştır. Bunun en başında dezenformasyonla mücadele konusunda sosyal medya platformlarıyla bağlantılı çalışma yer almaktadır. 2021 yılına kadar 700'ün üzerinde komplo teorisinin çökertildiği iddia edilmektedir. Ayrıca salgının engellenmesi ve yayılmasının durdurulmasının yanı sıra salgın döneminde üye devlet vatandaşlarının serbest dolaşımını sağlama konusunda birçok adım atan AB, 2021 yazında dijital yeşil sertifika uygulamasına geçilmesini tavsiye etmiştir. Bu sertifika, aşı olmuş ya da hastalığı geçirip testi negatife dönmüş kişilere seyahat kolaylığı sağlamayı amaçlamıştır. AB, ayrıca tüm üye ülkeleri kapsayan bir sağlık sistemi birliği oluşturmak için plan hazırlamış, sağlık materyallerinin temini, testlerin yapılması vb. konularda üye devletlere yönergeler hazırlamıştır. Devlet ve hükümet başkanları 2021-2027 yılları arası AB'nin yeniden yapılandırılması için 1,8 trilyon Avronun ayrılmasına karar vermiştir. Avrupa Komisyonu sadece altyapı, sağlık sistemi, ekonomi gibi alanlara destek ve yatırım yapmamış, aynı zamanda Temmuz 2021'de 2,6 milyar doz COVID-19 aşısı için anlaşmalar yapmıştır. Bunların arasında 600 milyon BioNTech-Pfizer, 400er milyon AstraZeneca ve Johnson and Johnson, 300 milyon Sanofi-GSK, 405 milyon CureVac ve 460 milyon Moderna aşısı bulunmaktadır. AB sadece aşı almakla kalmamış, 2020 yılında tedavi yöntemleri, tanı testleri, sağlık sistemleri ve aşının geliştirilmesi 660 milyon Avroyu harekete geçirmiştir (Europäische Kommission, 2021).

Brexit'ten sonra Avusturya, Danimarka, Hollanda ve İsveç'in gayri resmî olarak AB'nin fikri ve ekonomik yönünde belirleyici olmak için "Tutumlu Dörtlü" (*Frugal Four*) olarak hareket etmesi COVID-19 Salgını boyunca çokça gündeme gelmiştir. Tutumlu Dörtlü, AB'de sıkı maliye politikasını, üye devletlerin bütçe indirimlerini desteklemekte, karşılıklı borç alışverişinde kullanılmak üzere Eurobond ve Corona Tahvillerine ise karşıt konum geliştirmişlerdir. Salgın sürecinde AB'nin ortaya koyduğu dayanışma ve teşvik paketlerine karşıt tutum sergilemekle beraber Fransa'nın önerdiği teşvik paketlerine Almanya'nın da destek vermesiyle muhalif tutumlarında geri adım atmışlardır. Böylelikle AB, 2020 Temmuz'unda 1,8 trilyon Avroluk finans paketi oluşturmuştur. Paketin 750 milyarlık kısmı salgından ağır bir şekilde etkilenmiş olan üye devletlerin yeniden inşa edilmesine (*Yeni Nesil AB / NextGenerationEU*) ayrılmıştır. Paketin geri kalanı ise 2020-2027 yılları arasında kapsayan AB bütçesini oluşturmaktadır. Paketin en önemli bölümü salgın sonrası AB'nin yeniden inşasına ve Birlik'in bütünleşmesinin derinleştirilmesine ayrılmıştır. Bunun yanında doğal kaynakların kullanımı ve çevre ikinci önemli konudur. İç pazar, dijitalleşme ve inovasyon ile komşular ve dünyayla olan ilişkiler ise üçüncü sırada gelmektedir. NATO koruması altında bulunan AB devletleri için güvenlik ve savunma ile sınır kontrolleri ve göç son sıralarda yer almaktadır (Ipb, 2022). Ancak Ukrayna-Rusya Savaşı enerji ve savunma konusunda tüm AB devletlerini yeni stratejiler üretmeye sevk etmektedir.

5. Sonuç

Çin'den dünyaya yayıldığı gözükken COVID-19 Salgınına dair bulguların uzun süre dünya kamuoyu ve DSÖ'den saklı tutularak durumun küresel bir salgına dönüşmesi tüm dünya ülkelerini etkilemiştir. Aniden ortaya çıkan bu salgınla mücadele konusunda ülkeler birbirinden farklı önlemler almıştır. Brezilya, İsveç ve salgının ilk dönemlerinde İngiltere sürü bağışıklığı stratejisi uygularken Almanya salgının ülkeye girişini önleme, ülke içerisinde çerçeveleme ve vaka/ölüm sayılarının azaltılması adına vatandaşlarına sokağa çıkma yasağından temasta bulunma kısıtlamalarına kadar önemli kurallar getirmiştir. Almanya'da ilk dalga vakaların İtalya'daki kayak tatilinden dönen gençler ve turistler arasında görülmesi, sağlık sisteminin gelişmiş olması ve sağlık bakanlığının salgına karşı hızlı tedbirler alması vaka ve ölüm sayılarını AB ülkelerinin geri kalanından daha aşağıda tutabilmiştir. Bu sırada Almanya'nın salgının ülkeye girişini engelleme ve salgınla mücadele konusunda Fransa'ya benzer bir tutumla AB ve insanlık dayanışmasından uzak ulusal öncelikli politikalar uygulaması Birlik ruhunu derinden sarsmış, var olan kuzey-güney çatışmasının derinleşmesine yol açmıştır. AB, salgınla mücadele konusunda ilk dalganın şokuyla Birlik içerisinde bir zafiyetin oluştuğunu kabul etmiştir. Bu zafiyetin giderilmesi için hızlı bir şekilde sağlık materyallerinin tedarikinin güvene alınması, gıda stokunun ve üretiminin sürdürülebilmesi, üye ülkelerin sağlık altyapılarının birleştirilmesi, aşı ve tedavi araştırmalarının finanse edilmesi ve ekonomilerin en az zararlı salgından çıkabilmesi için fonlar, krediler ve hibe programları başlatmıştır. Almanya ve Fransa öncülüğünde iki trilyon Avroya yakın kaynağın AB üye devletlerine aktarılması sadece COVID-19 Salgınından zarar alan üyelerin kurtarılmasını amaçlamamış, aynı zamanda Brexit sürecinin diğer üyelere sıçrayıp Birlik'in dağılmasını engelleyici bir teşvik finansmanına da dönüşmüştür.

Aralık 2020'de salgına karşı en etkili ve en modern Almanya-Amerikan ortaklı BioNTech-Pfizer aşısının üretilmesi salgının sonunun görülmesi açısından önemli bir adım olmuş, AB'nin küresel imajının tazelenmesine yol açmıştır. Aynı dönemde küresel lider ülkelerin bazılarının saygınlığı sarsılmıştır. Trump yönetiminin salgını küçümseyen yönetim tarzıyla ülkesinde hızla tırmanan vaka/ölüm sayılarını önleyememesi, Çin'in veri saklaması üzerine belki yerelde engellenebilecek bir hastalığın küresel bir salgına dönüşmesi ve kendi ülkesinde vaka/sayıları yok denecek hale getirip dünya genelinde vaka/ölüm sayılarının devamlı yükselmesi, Rusya'nın da salgınla mücadelede yaşadığı sorunlar, küresel çapta Rusya menşeli dezenformasyonun yayılması, aşı da öncü rol oynayamaması gibi sorunlar bu küresel aktörlerin saygınlığının azalmasına yol açmıştır. Salgın dönemi ve sonrasında sağlık sistemi, çevre ve ekonomik sorunlar bulunurken küresel rekabetin ABD-Çin ticaret savaşı eksenine kayarak

kızışması sorunları görece daha barışçıl, dayanışmacı, teknoloji ve sağlık altyapısına yatırım yaparak çözüme yönünde politikalar oluşturmaya çalışan AB'nin küresel siyasette saygınlığının artması bakımından bir şans olmuştur. Ancak Ukrayna-Rusya savaşının uzaması, Suriye, Irak, Libya, Mısır sorunlarında tutundukları eşitsiz ve hukuksuz politikalar AB'nin dış politik saygınlığını erozyona uğratmıştır. 2023 yılının sonunda ortaya çıkan Filistin-İsrail Savaşı'nda İsrail'in uluslararası hukuka ve insan haklarına aykırı olarak soykırıma varan uygulamalarının AB devletlerince sorgusuz kabulü Birlik'in saygınlığının altını oymuştur. Bunun yanında salgın görece geçmiş olmakla beraber AB'nin önünde salgının ilk döneminde yaşanan güven travmasının atılması, salgın sonrası tüm üye ülke ekonomilerinin tekrar canlandırılması, büyük üye ülkelerinin salgından daha da güçlenip küçük ülkeleri uydu devletler haline getirmeden iç dengenin sağlanabilmesi gibi zorlu süreçler beklemektedir. Ayrıca küresel ekonomik sistemden kaynaklı olarak sağlık materyallerinin, solunum cihazlarının ve gıda tedarikinin dışa bağımlılığı Almanya ve AB'nin açması gereken politik ve ekonomik sorunlar olarak durmaktadır. Bir taraftan AB'nin tedarik zincirlerini iç piyasasına ve Balkanlar ile Orta Doğu ülkelerine çekerek görece bir "bölgesel ekonomiye" geçişin ilk adımlarını atmaya hazırlanmasıyla birlikte bu çapta bir yapısal dönüşümün kısa vadede ve sürekli olabilmesi zor gözükmektedir. Diğer taraftan ABD'nin NATO üzerinden AB'nin Fransa ve Almanya gibi iki lider ülkesini baskı altına almaya çalışması, İngiltere'nin Birlik'ten ayrılması, İtalya ve İspanya gibi salgından ağır darbe alan kırılgan ekonomilere sahip ülkelerde yükselen AB karşıtlığı ve Macaristan, Polonya ve Yunanistan'da yükselen ulusal milliyetçi akımların da Birlik'i bu yöne doğru ittiği görölmektedir. Bu doğrultuda Almanya iç politikası Alman ordusunun silahlanması ve savaşa hazır hale getirilmesi konusunda hararetle tartışmalara sahne olmaktadır. Salgınla başlayan kendi kendine yetebilen ülke tartışmaları, Ukrayna-Rusya Savaşıyla ortaya çıkan enerji krizi ve Rus tehdidi sonucunda hem Almanya hem de diğer AB üyesi ülkeler tarafından daha ciddi tartışılmaya başlanmaktadır.

Kaynakça

- Aassve, A., Capezzone, T., Cavalli, N., Conzo P. & Peng, C. (2024). Social and political trust diverges during a crisis. *Sci Rep* 14, 331. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-50898-4>
- ARD-DeutschlandTrend. (2021, 20 Temmuz). *39 Prozent für unionsgeführte Regierung*. ARD-DeutschlandTrend. <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-2673.html>
- ARD-DeutschlandTrend. (2021, 20 Temmuz). *Sorge vor einem Corona-Herbst*. ARD-DeutschlandTrend. <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-2683.html>
- ARD-DeutschlandTrend. (2021, 20 Temmuz). *Zuspruch für härteren Lockdown steigt*. ARD-DeutschlandTrend. <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/deutschlandtrend-2575.html>
- Bayern.Recht Verkündungsplattform, (2020, 25 Mart). *Veröffentlichung BayMBl. 2020 Nr. 152 vom 25.03.2020*, Bayern.Recht <https://www.verkuendung-bayern.de/baymbl/2020-152/>.
- Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus. (2021). *Drei-Stufen-Plan zum Unterrichtsbetrieb im Schuljahr 2020/2021*.
- Bennewitz, E., Klinge, S., Leber, U. & Schwengler, B. (2022). Zwei Jahre Corona-Pandemie: Die deutsche Wirtschaft zwischen Krisenstimmung und Erholung - Ein Vergleich der Jahre 2019 und 2021 - Ergebnisse des IAB-Betriebspanels. *IAB- Forschungsbericht*, 2022(20), 1-176. <https://doi.org/10.48720/IAB.FB.2220>
- Bertschek, I. (2020). Digitalisierung – der Corona-Impfstoff für die Wirtschaft. *Wirtschaftsdienst*, 100(9), 653-656. <https://doi.org/10.1007/s10273-020-2732-1>
- Bogenstahl, C. & Peters, R. (2021). Perspektiven eines hybriden Arbeitens im Homeoffice und im Büro. *Themenkurzprofil* 41, 1-7. DOI: 10.5445/IR/1000131774
- Bpb. (2021, 17 Haziran). *Corona-Krise: Was bedeuten die Proteste gegen staatliche Maßnahmen zur Pandemieeindämmung?* Bpb. <https://www.bpb.de/politik/innenpolitik/coronavirus/311575/protest>.
- Bpb. (2020, 10 Mayıs) *Corona-Krise: Welche Folgen hat die Pandemie für Demokratien?*. Bpb. <https://www.bpb.de/politik/innenpolitik/coronavirus/310202/demokratie>.
- BR. (2021, 25 Temmuz) *Merkels Erbe: Die innenpolitische Bilanz der ersten Kanzlerin*. BR. <https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/angela-merkels-erbe-innenpolitische-bilanz-der-ersten-kanzlerin,Sd9QKV8>.
- Brandt, M. (2021, 11 Mayıs). *Corona verändert die Unternehmenskommunikation*. Statista. <https://de.statista.com/infografik/24831/von-unternehmen-zur-kommunikation-genutzte-kanaele/>
- Börsch, A. (2022). *Die Post-Corona-Wirtschaft: Ausblicke auf die 7 entscheidenden ökonomischen Trends des Jahrzehnts*. Wiley-VCH GmbH.
- Bundesregierung. (2023, 8 Nisan). *Corona-Schutzmaßnahmen sind ausgelaufen*. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/coronavirus/ende-corona-massnahmen-2068856>
- CDU, (2021). *Corona - Alle Maßnahmen im Detail und ständig aktualisierte Informationen*. CDU. <https://archiv.cdu.de/corona>.
- CDU, (2020, 29 April). *Neues Pandemieschutzgesetz beschlossen – mit 8-Punkte-Plan gegen Corona*, CDU <https://archiv.cdu.de/corona/8-punkte-plan-gegen-corona?returnurl=beanpage/28896>.
- Davies, B., Lalot, F., Peitz, L., ve diğerleri. (2021). Changes in political trust during the COVID-19 pandemic in Britain: Integrated public opinion evidence and implications. *Humanities & Social Sciences Communications*, 8(1), 166. <https://doi.org/10.1057/s41599-021-00850-6>

- Devine, D., Gaskell, J., Jennings, W., & Stoker, G. (2021). Trust and the Coronavirus Pandemic: What are the Consequences of and for Trust? An Early Review of the Literature. *Political Studies Review*, 19(2), 274-285. <https://doi.org/10.1177/1478929920948684>
- Die Bundeswehr. (2020) *Luftwaffe fliegt Deutsche aus Wuhan aus*. Die Bundeswehr <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/luftwaffe/aktuelles/die-luftwaffe-fliegt-deutsche-aus-wuhan-aus>.
- Die Bundesregierung, (2021, 12 Nisan) *Öffnungsperspektive in fünf Schritten*, Die Bundesregierung, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/coronavirus/fuenf-oeffnungsschritte-187210>.
- Die Bundesregierung. (2020, 22 Mart). *Besprechung von Bundeskanzlerin Merkel mit den Regierungschefinnen und Regierungschefs der Länder zum Coronavirus*, Die Bundesregierung <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/coronavirus/besprechung-von-bundeskanzlerin-merkel-mit-den-regierungschefinnen-und-regierungschefs-der-laender-zum-coronavirus-1733266>.
- Edgar Grande vd., (2021) *Alles Covidioten? Politische Potenziale des Corona-Protests in Deutschland*, Discussion Paper Mearz, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung. <https://www.econstor.eu/handle/10419/234470>
- Europäische Kommission. (2021, 28 Temmuz). *Die Krisenreaktion der Kommission im Überblick*. Europäische Kommission. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/overview-commissions-response_de.
- FAZ, (2021, 29 Nisan). *RKI-Chef: Dritte Welle abgebremst, aber keine Entwarnung*, FAZ. <https://www.faz.net/aktuell/gesellschaft/gesundheit/coronavirus/rki-chef-dritte-corona-welle-abgebremst-aber-keine-entwarnung-17318118.html>.
- Focus (2022, 31 Ocak). *Wie viele Deutsche sind gegen Corona immun? Statistiker: "Zahlen sind dramatisch falsch und machen die Bevölkerung verrückt"*. Focus Online. https://www.focus.de/gesundheit/coronavirus/corona-im-jahr-2022-statistiker-ist-sich-sicher-zahlen-sind-dramatisch-falsch-und-machen-die-bevoelkerung-verrueckt_id_44651445.html
- Handler, H. (2022). *Krisengeprüftes Europa – auf dem Weg zu einer Patchwork-Union?* *Wirtschaftsdienst*, 102(2), 139-146. [10.1007/s10273-022-3112-9](https://doi.org/10.1007/s10273-022-3112-9)
- Hasenkamp, O., & Köllner, P. (2023). *Die Neuentdeckung des Pazifiks: Möglichkeiten deutscher Zusammenarbeit*. *GIGA Focus Asien* 4, 1-12. <https://doi.org/10.57671/gfas-23041>
- Haug, C. (2020, 24 Ekim). *Wie zuverlässig sind die Corona-Zahlen?* mdr Wissen. <https://www.mdr.de/wissen/covid-corona-zahlen-statistik-glauben-100.html>
- Hessenschau. (2023, 9 Ekim). *Warum so viele Hessen ihre Kreuze bei der AfD machten*. <https://www.hessenschau.de/politik/landtagswahl-2023-warum-so-viele-hessen-die-afd-waehlten-v1,afd-hochburgen-hessen-100.html>
- Holtemöller O. & Zeddies, G. (2023). *Aktuelle Trends: Staatsverbrauch wieder zurück auf Vor-Covid-Trend*. *Wirtschaft im Wandel*, 29(2), 28-28.
- Infratest dimap. (2024a, 01 February). *Sonntagsfrage Bundestagswahl*. *Infratest dimap*. <https://www.infratest-dimap.de/umfragen-analysen/bundesweit/sonntagsfrage/>.
- Infratest dimap, (2024b). *Sonntagsfrage Bundestagswahl*, <https://www.infratest-dimap.de/umfragen-analysen/bundesweit/sonntagsfrage/>
- Konrad Adenauer Stiftung. (2021). *Wie zufrieden sind Sie mit der politischen Arbeit von Angela Merkel?*. Konrad Adenauer Stiftung. <https://downloads.kas.de/wahlen/meinungsklima/merkel.pdf>.
- Krebs, T. (2024). *Transformative Investitionen als Treiber eines neuen Wirtschaftsbooms?*, *Forum for a New Economy Berlin Working Papers*, 2024 (01), 1-25.

- Kuhn, M., Adler, W., Bolleyer, R., Grütz, J., Janz, C., Kuntze, P., Luh, T., Schmidt, P., Schwarz, N., & Seeger, D. (2021). Die Wirtschaft im Schatten der Corona-Pandemie. *WISTA – Wirtschaft und Statistik*, 73(1), 34-48. ISSN 1619-2907
- Lerbs, O. (2023). Kommunale Investitionen sinken real seit COVID. *Wirtschaftsdienst*, 103(7), 474-478. [10.2478/wd-2023-0136](https://doi.org/10.2478/wd-2023-0136)
- Lpb (2022, Ocak). Die EU und die Covid-19-Pandemie. Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg. <https://www.lpb-bw.de/corona-in-europa#c70294>
- Mdr.de. (2021, 13 Temmuz). *Vier Szenarien für die nächste Corona-Welle im Herbst*. Mdr.de. <https://www.mdr.de/wissen/corona-delta-vierte-welle-modell-simulation-100.html>.
- Oude Groeniger, J., Noordzij, K., van der Waal, J., & de Koster, W. (2021). Dutch COVID-19 lockdown measures increased trust in government and trust in science: A difference-in-differences analysis. *Social Science & Medicine*, 275, 113819. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.113819>
- Rizzo, M., Foresti, L., Montano, N. (2020). Comparison of Reported Deaths From COVID-19 and Increase in Total Mortality in Italy. *Jama network*. 2020;180(9):1250-1252. [doi:10.1001/jamainternmed.2020.2543](https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2020.2543)
- Roberts DL, Rossman JS, Jarić I (2021), Dating first cases of COVID-19. *PLoS Pathog* 17(6): e1009620. <https://doi.org/10.1371/journal.ppat.1009620>
- Rohrmeier, S., (2020, 3 Nisan). #Faktenfuchs: Wie werden Corona-Todesfälle gezählt? *BR24*. <https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/faktenfuchs-so-werden-corona-todesfaelle-gezaehlt,RtnpYVL>.
- Robert Koch-Institut. (2021). *Risikobewertung zu COVID-19*. Robert Koch-Institut. https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Risikobewertung.html.
- Robert Koch-Institut. (2021). *Control COVID Optionen zur stufenweisen Rücknahme der COVID-19-bedingten Maßnahmen bis Ende des Sommers 2021*. Robert Koch-Institut. https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Downloads/Stufenplan.html.
- Robert Koch-Institut. (2023). Abschlussbericht 2023, Wirksamkeit und Wirkung von anti-epidemischen Maßnahmen auf die COVID-19-Pandemie in Deutschland (StopptCOVIDStudie). https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Projekte_RKI/StopptCOVID_studie.html
- Robert Koch Institut. (2024). Digitales Impfquotenmonitoring zur COVID-19-Impfung: Tabelle mit den gemeldeten Impfungen nach Bundesländern und Impfquoten nach Altersgruppen. https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Daten/Impfquoten-Tab.html
- Saretz, B. & Friedli, T (2023). Entkoppelung der Weltwirtschaft: Auswirkungen auf globale Wertschöpfungsketten und den Werkplatz Schweiz. *HSG Focus - Das Magazin der Universität St.Gallen*, 2023(02), 1-3.
- Schmid-Johannsen, J. (2020, 17 Temmuz). *Unterschiedlich, aber nicht falsch*. Tagesschau. <https://www.tagesschau.de/faktenfinder/zahlen-coronavirus-101.html>
- Science Media Center Germany. (2023, 17 Ocak). Ausblick auf das Corona-Jahr 2023. <https://www.sciencemediacenter.de/alle-angebote/rapid-reaction/details/news/ausblick-auf-das-corona-jahr-2023/>
- Swp-berlin, (2021, 17 Aralık). *Internationale Politik unter Pandemie-Bedingungen Tendenzen und Perspektiven für 2021*. Swp-berlin. <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2020S26/#hd-d36438e382>.
- Tauscher, S., Topal, F., Eskicioğlu, Y.C., Hopyar, Z. (2020). *Avrupa'da ve Türkiye'de Yaşanan COVID-19 Salgınına İlişkin Algılar*, Karınca Yayınları, Ankara.

- Weinberger, R., König, B., Nölting, B., Gutsohn, A., & Di Terlizzi, H. (2024). Veränderung von Konsumpraktiken in der Corona-Pandemie. Ergebnisse aus dem "Logbuch der Veränderungen. Diskussionspapier-Reihe Nachhaltigkeitstransformation & Nachhaltigkeitstransfer" (No. 12/24). Hochschule für nachhaltige Entwicklung Eberswalde. <https://doi.org/10.57741/opus4-830>
- Wintermann, Ole (2020). Perspektivische Auswirkungen der Corona-Pandemie auf die Wirtschaft und die Art des Arbeitens, *Wirtschaftsdienst*, 100(9), 657-661. <https://doi.org/10.1007/s10273-020-2733-0>
- World Health Organization. (2019). *Pandemie der Coronavirus-Krankheit (COVID-19)*. World Health Organization. <https://www.euro.who.int/de/health-topics/health-emergencies/coronaviruscovid19/novelcoronavarius-2019-ncov>
- Worldometer.(2024). Germany. *Worldometer*. <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/germany/#graph-cases-daily>

Makale Bilgi Formu

Yazarın Katkıları: Makale tek yazarlıdır. Yazar, makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazar dergide yayınlanan çalışmasının telif hakkına sahiptir ve bu çalışma CC BYNC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

Yükselen Popülizmin Gölgesinde Değişen Göç Politikaları

Evolving Migration Policies in the Face of Rising Populism

Melek Özlem Ayas

Beykent Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler
Bölümü, İstanbul, Türkiye,
melekozlemayas@outlook.com

Geliş Tarihi/Received: 15.02.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 31.03.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
02.04.2024

Öz: 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı sonrasında, bölgeden çevre ülkelere doğru gerçekleşmeye başlayan kitlesel göçün yoğunluğu, kavramı uluslararası arenada tekrar görünür kılmıştır. Ancak göç, bu dönemde görünür hale gelen tek kavram değildir. Zira bahse konu yoğun insan hareketliliği sonrasında uzun süredir yükselişte olan popülizm kavramı da göç ile anılmaya başlanmış ve tartışmaya açılmıştır. Göç kavramı özelinde farklı kimlikler edinip buna uygun olarak hareket eden ülkeler, 2011 yılından itibaren kontrol edemeyecekleri yoğunlukta bir insan akınıyla karşı karşıya kalınca uzun süredir takip ettikleri göç politikalarının işlerliğini tartışmaya açmak zorunda kalmışlardır. Bu bağlamda popülizm kavramı eski göç politikalarının acımasızca eleştirilmesi için bir zemin oluştururken; yeni göç politikalarının inşasında da önemli bir rol oynamıştır. Popülizmin inşa araçları olan ideoloji, strateji, söylem ve siyasi mantık kavramları da bu süreçte faal olarak kullanılmıştır. Popülizme farklı siyasi aktörler tarafından farklı bağlamlarda söylemlerde yer verilmesi, kavramın göç politikalarının yeniden üretimi sürecinde aktif olarak yer almasını sağlamıştır. Bu kapsamda bu çalışma özelinde öncelikle popülizm, göç ve göç politikaları kavramları ayrı ayrı incelenecek; daha sonra bu kapsamda öncelikle kavramsal çerçeve sunulacak ve daha sonra sunulan bu kavramsal çerçeve ışığında, insan hareketliliğini zorunlu kılan bu uluslararası krizlerin devletlerin göç politikalarının değişimi sürecindeki etkisi popülizm kavramı üzerinden tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç Politikaları, Popülizm, Uluslararası Göç, Düzensiz Göç, Kamu Politikası

Abstract: After the onset of the Syrian Civil War in 2011, the intensity of the mass migration towards neighboring countries brought the concept to the forefront once again on the international stage. However, migration is not the only concept that became visible during this period. Indeed, following the significant human mobility, the concept of populism, which had been on the rise for some time, became associated with migration and subject to debate. Countries that adopted different identities within the context of migration found themselves confronting an influx of people they could not control, leading them to question the effectiveness of their long-standing migration policies since 2011. In this context, the concept of populism provided a platform for the harsh criticism of old migration policies and played a significant role in shaping new ones. Tools of populism such as ideology, strategy, discourse, and political logic were actively employed. Populism was actively used by various political actors in different contexts to reshape migration policies. In this regard, populism, migration, and migration policies will be examined separately. Subsequently, a conceptual framework will be presented, followed by a discussion on how these international crises, necessitating human mobility, have influenced the change in states' migration policies through the lens of populism.

Keywords: Migration Policies, Populism, International Migration, Irregular Migration, Public Policy

Extended Abstract

The eruption of the Syrian Civil War in 2011 catalyzed a significant surge in mass migration towards neighboring nations, reigniting discussions on the global stage regarding migration dynamics. However, this period did not merely spotlight migration; it also brought to the forefront the intertwined concept of populism, which had been steadily gaining momentum. Populism became intricately linked with migration, sparking intense debates and reshaping political landscapes.

Countries grappling with diverse identities in the context of migration suddenly found themselves inundated with an uncontrollable influx of individuals, prompting a critical reassessment of their longstanding migration policies post-2011. Within this milieu, populism emerged as a catalyst for vehement critiques of existing migration frameworks, while simultaneously exerting a profound influence on the formulation of new policies. Leveraging tools such as ideology, strategy, discourse, and political logic, populism became a potent force wielded by diverse political actors across various contexts to redefine migration policies.

Concurrently, the rise of populism, a phenomenon characterized by its appeal to the grievances of ordinary citizens against perceived elite establishments, became increasingly intertwined with migration dynamics. As countries grappled with unprecedented migration pressures, the concept of populism emerged as a defining factor in shaping migration policies, with profound implications for domestic politics and international relations.

The aftermath of the Syrian Civil War witnessed a massive influx of refugees and migrants fleeing conflict and persecution, primarily towards neighboring countries such as Turkey, Lebanon, and Jordan. This influx strained the resources and capacities of host nations, prompting a reassessment of migration policies. As governments struggled to manage the influx effectively, populist narratives gained traction, portraying migrants as threats to national security, cultural identity, and economic stability. This intersection of migration and populism underscored the complex interplay between humanitarian imperatives, domestic politics, and international relations.

Populism, characterized by its anti-establishment rhetoric and emphasis on the will of the people, emerged as a potent force shaping migration policies in affected nations. Political actors across the ideological spectrum leveraged populist sentiments to advance their agendas, framing migration as a pivotal issue in national discourse. By tapping into public anxieties and fears, populist leaders galvanized support for restrictive migration measures, advocating for stricter border controls, deportation policies, and the renegotiation of international agreements. This populist turn in migration policies reflected a broader shift towards nationalist and isolationist ideologies, with far-reaching implications for global migration governance.

To comprehensively analyze the interplay between populism and migration policies, this study adopts a multifaceted conceptual framework. It begins by delineating the core principles of populism, examining its manifestations across different political contexts. Subsequently, it unpacks the complexities of migration dynamics, exploring the social, economic, and political factors driving migration flows. Finally, it scrutinizes the evolution of migration policies in response to populist pressures, elucidating the mechanisms through which populism shapes policy outcomes.

The intersection of populism and migration policies represents a critical juncture in contemporary politics, with far-reaching implications for global migration governance and international relations. By elucidating the intricate interplay between populist rhetoric, policy formulation, and migration outcomes, this study offers valuable insights into the evolving dynamics of migration politics in the post-Syrian Civil War era. As nations grapple with the challenges posed by mass migration and rising

populism, a nuanced understanding of these dynamics is essential to inform more effective and equitable migration policies in the years ahead.

This extended abstract delves into the instrumentalization of populism by political entities in crafting migration policies, particularly in nations directly affected by migration flows post-2011. It adopts a multifaceted approach, dissecting the concepts of populism, migration, and migration policies individually before presenting a cohesive conceptual framework. Subsequently, it explores how these international crises, marked by unprecedented human mobility, have precipitated a paradigm shift in states' migration policies, elucidating the nuanced interplay between populism and migration dynamics.

1. Giriş

Sue Ballyn (2011, s.6) göç kavramını, bir kişinin doğduğu yerden farklı bir yerde geçici veya kalıcı olarak yaşaması şeklinde tanımlamaktadır. Bartram (2017, s.13) ise Ballyn ile benzer bir şekilde göçü tanımlarken; insanların geçici veya kalıcı olmak üzere bir yerden başka bir yere gitmesi ve oraya yeniden yerleşmesi olarak ifade etmeyi tercih etmiştir. Ballyn ve Bartram ile benzer birçok başka tanım, bu geçici ve kalıcı yer değiştirme hareketlerinin ekonomik, sosyal veya siyasal sebeplerden gerçekleşebileceğinin üzerinde durmuştur. Bu yer değiştirme hareketlerinin karmaşık doğası ve insan faktörünün kaçınılmaz etkisi; göç hareketlerini ve ona bağlı gelişen politikaları çok yönlü bir şekilde ele almayı zorunlu kılmaktadır. Siyasi sebeplerin yer değiştirme için itici faktör olmasının yanı sıra göç politikalarının oluşturulmasında da etken faktör olarak göç kavramı özelinde kendine yer bulması; kavramın doğası gereği siyasi bir mesele olarak ele alınması için geçerli sebeptir.

Göç kavramının, siyasi bir mesele olduğu ön kabulü, bu insan hareketlerinin devletleri şekillendirme yetisiyle beraber değerlendirildiğinde; göç kavramının toplumları da etkileyen bir olgu olduğu varsayımı da ortaya çıkacaktır. Siyasi doğası açık olan kavramın hem devlet hem de toplum için bağlayıcı bir yapıyı içinde barındırdığı ve her ikisi arasındaki ilişkiye doğrudan etki etme kapasitesine sahip olduğu söylenebilir. Dolayısıyla göç kavramını, her ne kadar genel olarak siyasi konjonktürdeki etkisi görünür olsa da, insandan ayrı düşünmek mümkün değildir. Ancak bu insanı önceleyen düşünme biçimi, göçün siyasi etkilerinden bağımsız ve müstakil bir kavram olarak düşünülmesini de hedeflememektedir. Aksine göç, oldukça karmaşık ve girift bir kavramdır.

Bu çalışma boyunca kısaca “göç” olarak ifade edilecek uluslararası göç, doğrudan devletlerin sınırlarının yasal veya yasal olmayan yollardan aşılmasıyla ilgilidir. Ayrıca sınırları aşan göçmenlerin, vardıkları hedef ülkedeki hakları, ikamet yerleri ve kalış sürelerine ilişkin düzenlemeler de bu kavramın kapsamı içindedir. Hedef ülkelere düzenli veya düzensiz yollardan ulaşan göçmenlere ilişkin bu ülkeler tarafından izlenen göç politikaları ise, bahse konu ülkelerin ekonomik, sosyal ve toplumsal yapısından ileri gelmektedir. Ve çalışma boyunca göç hareketlerinin çoğunlukla, bu hedef ülkelerdeki siyasi aktörler tarafından mevcut politikalar için bir “meydan okuma” olarak tanımlandığı üzerinde durulacaktır. “Meydan okuma” yaklaşımının tercih edilmesinin oldukça çeşitli sebepleri vardır.

Bu noktada, “meydan okuma” yaklaşımının tercih edilmesiyle bağlantılı olarak bu çalışmanın konu edindiği bir diğer kavram olan “popülizm” kavramına yönelmek faydalı olacaktır. Popülizm kavramının kökeni, Latince “halk” anlamına gelen “populus” kelimesine dayanmaktadır. Kavramın muhatabı doğrudan “halk” yani “insandır”. Dolayısıyla hem göçe konu insan hareketliliğinin öznesi olan göçmenleri hem de göçe hedef ülkelerdeki halkları doğrudan kapsamaktadır. Özellikle hedef ülkelerdeki siyasi aktörler, kimi zaman politika yapım süreçlerine etki etmek kimi zaman ise bu süreçte kitlelere yani “halka” daha hızlı ve daha kolay ulaşabilmek için popülist söylemleri benimsemişlerdir. Bu sayede çoğunlukla direngen olarak tanımlanan politika yapım süreçlerine müdahale etmek kolaylaşmıştır.

Siyasi aktörlerce kullanılan popülist söylemlerde, politika yapım sürecine müdahaleyi ve hakimiyeti sağlamak ve yeni oyun alanları oluşturarak ikna kabiliyetini arttırmak için “öteki” kavramından sıkça yararlanılmıştır. Popülizm kavramının doğuşuna kaynaklık eden “halkın” karşısına yaşam alanlarını tehdit eden bir “öteki”, bir “düşman” sunulmuştur (Moffitt, 2020, s.74). Bu “öteki” özellikle Suriye’de yaşanan iç savaşın sonrasında dikkat çekecek kadar kolay işaret edilir hale gelmiştir. Bu dönemde görünür hale gelen kontrolsüz insan akını, devletlerin göç “sorunuyla” “mücadele etmesi” için halkın önüne sunulan uygun bir ikna aracı olmuştur. 24 Şubat 2024’te ikinci yıldönümüne ulaştığımız Rusya ve Ukrayna arasındaki savaş sonrasında yeniden çok sayıda insanın yer değiştirmek zorunda kalması; göç politikalarına ilişkin popülist söylemlerin daha önce olduğu gibi tekrar gündeme gelmesi için bir araç olmuştur. Bu çalışma, farklı siyasi aktörler tarafından farklı bağlamlarda kullanılan popülizm kavramının göç politikalarının yeniden üretimi sürecindeki aktif rolünü teorik olarak tartışmayı amaçlamaktadır. Çalışma özelinde öncelikle popülizm, göç ve göç politikaları kavramları ayrı ayrı incelenecek; daha sonra bu kapsamda sunulacak kavramsal çerçeve ışığında, insan hareketliliğini zorunlu kılan uluslararası krizlerin devletlerin göç politikalarının değişimi sürecindeki etkisi popülizm kavramı üzerinden tartışılacaktır. Bu teorik tartışma, popülizm kavramını yalnızca söylemler üzerinden değil; insan temelli değerlendirmesi sebebiyle literatürde yer alan diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

2. Kavramsal Çerçeve

Popülizm kavramının, göç politikalarının oluşum sürecinde yadsınamaz bir etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda, popülizm kavramının bu süreçteki rolünü göç politikaları özelinde ele almadan önce, bu kavramların bir arada anılmasını sağlayan unsurları tanımlamak gerekmektedir. Olgular arasındaki ilişkinin doğasını tanımlayabilmek için popülizm, göç ve göç politikası kavramlarının neyi ifade ettiğini açıklamak yerinde olacaktır. Bu kapsamda, “Kavramsal Çerçeve” başlığı altında ilk olarak popülizm, ardından ise göç ve göç politikası kavramlarının tanımlarına yer verilecektir. Bu tanımlar ışığında bir sonraki başlıkta, göç politikalarının inşası sürecinde popülizm kavramının üstlendiği rolün, insan hareketliliğini zorunlu kılan bu uluslararası krizlerin devletlerin göç politikalarının değişimi sürecindeki etkisi tartışılacaktır.

2.1. Popülizm ve göç

Popülizm ve göç kavramlarının ilişkisini irdelemeden evvel kavramları ayrı ayrı tanımlamak, kavramlar arasındaki ilişkiyi anlamlandırmak için faydalı olacaktır.

Birçok kavramın aksine göç, müşterek bir tanımda hemfikir olunan kavramlardan biridir. Birleşmiş Milletler, göç kavramını kişinin normal şartlarda yaşadığı yerin dışında bir yerde en az bir yıl yaşanması olarak tanımlamıştır (Uluslararası Göç Örgütü, 2021). Sue Ballyn (2011, s.6) ve Bartram (2017, s.13) tarafından yapılan göç tanımları, kavramın karmaşık doğasını anlamak için önemli araçlardır. Kemal Karpat ise göçü, insanın bulunduğu yerden ulaşmak istediği yere doğru yaptığı hareket olarak tanımlamaktadır (Karpat, 2010). Kabaca bir yerden başka bir yere hareket etme, yer değiştirme hareketi olarak tanımlanan kavram, içinde farklı sınıflandırmaları barındırmaktadır. Sınıflandırmada kendine yer edinen ve bu çalışmanın konusunu doğrudan ilgilendiren düzensiz göç kavramını da ele almak gerekmektedir. Koser düzensiz göçü, hedef ülkeye gerekli belgeler olmadan veya sahte evraklarla girmek veya yasal yollardan giriş yapılırsa dâhi vizesi veya çalışma izni bittikten sonra varılan ülkeden ayrılmama durumlarıyla tanımlamaktadır (Koser, 2007). Özetle, göç kavramından bahsederken; yerleşme niyeti, yasal statü, göçün itici faktörleri ve ekonomik fırsatlar gibi unsurlardan bahsetmek mümkündür. Bu unsurlarla beraber göçe hedef olan ülkelerde göçün; ekonomik büyüme, kültürel çeşitlilik, demografik değişim, sosyal uyum ve istihdam piyasasına olan etkisi de gündeme gelmektedir. Göç ve düzensiz göç tanımlarından anlaşılacağı üzere, bu kavramlar yalnızca yer değiştirme hareketinden daha fazlasını ifade etmektedir. Düzensiz göçün uluslararası

niteliği bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Zira, kavram doğası gereği ulus devletleri doğrudan etkilemektedir. Göç kavramının popülizm ile tanışıklığı tam olarak bu etkileşimden ileri gelmektedir.

Popülizm kavramı göç kavramının aksine, hâlâ gelişmeye ve değişmeye devam etmektedir. Popülizmin üzerinde uzlaşılan tek bir tanımı bulunmamaktadır. Popülizmin doğuşuna ve tarihsel sınıflandırmasına ilişkin tartışmalar da devam etmektedir. Sözen, kavramın doğuşunu üç döneme ayırmaktadır (Sözen, 2012). Bu ayrıma göre birinci kuşak popülizm 19. yüzyılın ikinci yarısında, ikinci kuşak popülizm 1930-1960 yılları arasında, üçüncü kuşak popülizm ise 1980 ve sonrasında şekillenmiştir. Canovan (1981), Houwen (2011) ve Allcock (1971) ise kavramın kökeninin, genel kanının aksine, 19. yüzyılın ikinci yarısından çok daha önceye dayandırmakta; kavramın derinliğinin 18. yüzyıla yani Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ve Fransa'daki halk hareketlerine kadar indiğini söylemektedir. 1950'li yıllara geldiğinde ise, Shils (1956, s.185) kavramın salt halk hareketiyle ilgili olmadığını öne sürerek yeni bir tanım geliştirmiştir. Bu tanıma göre, popülizm "iktidarda bulunan ve güç erkini, mülkiyet hakkını, eğitim ve kültür tekeline elinde bulunduran hâkim yönetici sınıf tarafından halka dayatılan düzene karşı halkta yaygın bir şekilde kendine yer bulan kızgınlıktan" ibarettir (Shils, 1956, s.185). Bir süre sonra Lipset (1960) de kendi popülizm tanımını sunmuştur. Lipset'in tanımı da, Shils'in tanımına benzer bir şekilde, kızgınlığa ve hayal kırıklığına dayanmaktadır (Lipset, 1960). Hâkim ideolojinin takipçisi olan topluluk etkinliğini yitirdikçe ırkçılık, aşırı milliyetçilik, faşizm gibi gerçek dışı olgulara yakınlaşmıştır. Bu durum, kızgın topluluklar için popülizm ideolojisini oldukça cazip kılmıştır. Çalışma kapsamında göç ve popülizm arasındaki bağlantıyı kurmayı sağlayan tanım, Lipset'in tanımıdır.

İsmi Latince "populus" yani halk kelimesinden alan popülistler, "öteki" kavramından da sıkça yararlanmışlardır. Genellikle toplumun görece sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel olarak dezavantajlı gruplarına atfedilen bu kavram toplumsal sorunlar ve krizlerden beslenen bir retoriğe sahiptir. Sorunlar ve krizlerin yoğun bir şekilde görünür kılındığı bir ortamda kontrolü kaybetmenin kızgınlığını yaşayan halkın karşısına bir "öteki", bir "düşman" sunulmuştur (Moffitt, 2020, s.74). Lipset'in tanımında ifade ettiği gibi azınlıklar, sığınmacılar ve göçmen işçiler oldukça uygun hedeflerdir. Bu hedefler, özellikle kriz dönemlerinde oldukça işe yaramıştır. Zira Taggart, kriz ve tehdit algısını popülizmin yönlendirici güçleri olarak tanımlamıştır (Taggart, 2000). Popülist krizler ise halkın "düşmanlarını" suçlayarak sistemsal sorunların veya politika eksikliklerinin üstünü örtbilmektedir. Popülist liderler, kendi politikalarını savunmak için bir düşman imgesi yaratarak halkın desteğini sağlamayı amaçlamaktadırlar. Bu sayede "asıl" sorumlular gizlenerek uygulanan politikaların haklılığını sağlamak için uygun bir zemin oluşturulması hedeflenmektedir. Bu nedenle, popülizmin kriz dönemlerindeki yükselişi, toplumun duygusal ve politik olarak hassas olduğu dönemlerde gerçekleşmekte ve sistemdeki yapısal sorunların çözümünü erteleyebilmektedir.

2.2. Göç politikaları

Popülizm kavramının göç hareketleriyle olan ilişkisi, göç politikalarının inşası sürecinde önemli bir yer tutmaktadır. Kavramın göç politikalarının değişiminde oynadığı rolü doğru değerlendirebilmek için "göç politikası" kavramını açmak gerekmektedir. Bu kapsamda göç politikası kavramının temelde bir kamu politikası olduğunu ifade etmek ve kamu politikası kavramını öncelikle tanımlamak yerinde olacaktır.

Kamu politikası kavramının üzerinde uzlaşılmış tek bir tanımı olduğunu söylemek mümkün değildir. Dye (2012) kamu politikasını, hükümetlerin yapmayı ya da yapmamayı seçtiği uygulamalar bütünü olarak isimlendirirken; Lemieux (1995) ise kavramı ilişkileri yapılandırılmış siyasi aktörler tarafından kamusal sorunların çözülmesini amaçlayan faaliyetlerin ürünü olarak tanımlamıştır. Thoenig ve Meny (1989) ise kamu politikalarının kamu gücü ve hükümet meşruiyeti ile donatılmış bir faaliyetin ürünü olduğunu belirterek; bu ürünlerin bir veya daha fazla kamu kurumuna veya hükümete özgü bir eylem

programı içinde oluşturulduğuna dikkat çekmiştir. Bu noktada bütün tanımların bir sürece işaret ettiğini söylemek doğru olacaktır.

Bütün tanımların ortak olarak işaret ettikleri süreç ve eylem (veya Dye (2011) tarafından vurgulandığı gibi hükümetlerin yapmamayı seçtiği uygulamalardan doğan eylemsizlik) hâli, göç politikalarında kolaylıkla izlenebilir. De Haas ve Vezzoli (2011) göç politikalarını; göçün boyutunu, kaynağını, yönünü ve yapısını etkilemek amacıyla devletlerin oluşturduğu ve uyguladığı yasalar, düzenlemeler ve önlemler olarak tanımlamıştır. De Haas, Natter ve Vezzoli (2015), bir devletin göç politikalarının dört ana kritere göre sınıflandırılabilirliğini belirterek; bu kriterleri şöyle sıralamıştır: Politika alanları, vatandaşlık, göçmenlik kategorileri ve politika araçları.

Her ne kadar göç politikalarının üzerinde yükselebileceği bazı kriterler belirlense de; bu politikaların oluşum süreci oldukça karmaşıktır. Temel tartışma, daha önceki başlıkta göçün tanımını yaparken değindiğimiz gibi, göçün anlaşılması kolay olmayan doğasından ileri gelmektedir. Göçün farklı sebepleri, etkileri ve sonuçlarına bağlı olarak yeniden tanımlanan göç politikaları; bu çalışmanın öznelereinden biri olan hedef ülkenin ihtiyaçları ve çıkarları doğrultusunda dönüşebilmektedir. Givens ve Luedtke (2005) tarafından aktarıldığı üzere Jeanette Money, göç politikalarını iki başlık altında toplamış ve bunları da çeşitli alt başlıklara ayırmıştır: (1) Göç Kontrolü: (a) düzensiz göç; (b) siyasi sığınmacılar/mülteciler; (c) aile birleşimi ve (d) yasal işçi göçü/vizeleri, (2) Göçmen Entegrasyonu: (a) vatandaşlık ve (b) ayrımcılıkla mücadele.

Siyaset bilimcilerin henüz müşterek bir göç politikası tanımı üzerinde mutabık kalamadıklarına da dikkat çeken Money, göç politikalarının belirleyici unsurlarının tanımlanamadığı gibi; göçün kontrolüyle ilgili politikalar ve göçmen entegrasyonu politikaları arasındaki ilişkinin de açıkça ortaya konulamadığını vurgulamıştır (Givens ve Luedtke, 2005).

Modern göç politikaları ise, geleneksel göç politikalarının aksine, göçmen sayısını kısıtlamak yerine; seçici olmayı tercih etmektedir. Göçün yapısını değiştirmeyi hedefleyen modern göç politikaları; sınırdan geçmesine, ülke içerisinde kalmasına, çalışmasına veya çeşitli haklar elde etmesine müsaade edilecek göçmenlerin seçimine dayanmaktadır (De Haas vd. 2020).

De Haas, Castles ve Miller (2020), insan hareketlilikleriyle ilgili oluşturulacak politikalar için dört ana hareket alanı sunmuştur. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: (1) Sınır kontrolü, (2) yasal giriş ve kalış politikaları, (3) entegrasyon politikaları ve (4) çıkış politikaları. Bu politika alanları, egemen ulus devletlerin kendi politikaları üzerinde kontrol sahibi olmalarına vesile olacak şekilde düzenlenmektedir. Ancak özellikle acil müdahale gerektiren uluslararası krizler, devletlerin “kontrol” özgürlüğünü çoğu zaman elinden almakta ve uluslararası toplum ve örgütlerle iş birliği hâline girerek; talep edilen düzenlemeler doğrultusunda birçok düzensiz göçmeni sınırlarına kabule -deyim yerindeyse- zorlamaktadır. Bu sebeple devletlerin göç politikalarının inşası sürecinde sahip oldukları “yetkileri” belirlemek popülizmin sürece olan etkisini teşhis ederken kolaylık sağlayacaktır. Money ve De Haas, Castles ve Miller tarafından değinilen kontrol olgusu, göç kavramından bahsedildiğinde akla gelen ilk unsurdur. Özellikle düzensiz göçmenlerin sınır geçişlerini engellemek için kullanılan sınır kontrolüne ilişkin göç politikaları, ulus devletlerin egemenliğiyle ilgili güncel tartışmaların büyük bir çoğunluğunun da odak noktasını oluşturmaktadır.

Temelde bir kamu politikası olan göç politikalarının inşası ve uygulanması sürecinde birbirinden farklı politik mantıkların kullanıldığını ifade etmek mümkündür. Bu farklı politik mantıkları izleyebilmek için siyasi aktörlerce dillendirilen popülist söylemler uygun veri setleri olarak değerlendirilebilir.

3. Popülizm ve Göç Politikaları: Değişim Bir Fırsat Mi? Yoksa Mecburiyet Mi?

Popülizmin yükselişi ve göç politikaları arasındaki ilişki, günümüz siyasetinin önemli tartışma noktalarından birini oluşturmaktadır. Yakın yüzyılda artan gerilimler sebebiyle göç akınlarının sık görülür hale gelmesi, bu hareketliliği siyasetçilerin oyun sahası haline getirmiştir. Popülizm, halk arasında genel olarak kullanıldığı şekliyle, genellikle politik elitlere ve kurumlara karşı “sıradan” insanların çıkarlarını önceleyen bir siyasi tarzı ifade etmektedir. Bu ihtiyacı gören popülist liderler, genellikle toplumun belirli gruplarını hedef alarak, onların endişelerine hitap eder ve problemlerine basit çözümler sunarlar. Bu bağlamda Ionescu ve Gellner (1969) tarafından dile getirilen “popülizm insanlara tapıyor” önermesinin günümüzde halen geçerliliğini koruduğunu ifade etmek oldukça yerindedir. Zira popülizmin öznesi ve hedefi doğrudan doğruya insandır. Siyasi aktörler, halk ile daha kuvvetli bağlar kurmak için popülizmi araçsallaştırmaktadır (Kaya, 2019). Özellikle sağ popülistler tarafından göç, kültür, din ve ırk gibi unsurlar “halka” ulaşmak için kullanılmıştır. Bu tutum göç politikalarıyla ilişkilendirildiğinde, popülizmin sık sık göçmenleri ve mültecileri hedef alarak onları “tehdit” olarak tasvir ettiği görülebilir. Bahse konu tasvir, genellikle toplumda korku ve kaygının ortaya çıkmasına sebep olur ve sınırların kapatılması, göçmenlerin dışlanması veya ülkeden atılması gibi sert politikaları destekleyen bir atmosfer oluşturur. Bu atmosfer, Amerika Birleşik Devletleri’nde görüldüğü üzere Meksika sınırına duvar örmek gibi sıra dışı önlemlerin alınmasına da yol açabilir.

Siyasi liderler, kriz algısını sürdürmek için birçok unsuru harmanlayarak, bilhassa seçim dönemlerinde halkın karşısına koymuş ve düşmanlaştırmıştır. Fransa veya Macaristan gibi bazı Avrupa ülkelerinde gerçekleşen genel seçimlerde Marine le Pen ve Viktor Orban gibi siyasiler tarafından benimsenen göçmen karşıtı söylemler bu harmanlama eylemine görünür örneklerdendir. Düşmanlaştırmmanın devam etmesi için, söylemin sürekliliği sağlanmalıdır. Söylemin sürekliliği sağlandığı takdirde politika yapım sürecine dâhil olmaya niyetlenen aktörler, göç politikalarının değişimi yönündeki gayelerine ulaşabilecek ve dolayısıyla “devlet” kavramının da değişimine katkıda bulunabileceklerdir.

Belirsiz sayıda insanın devletler arasında kontrole tabi olmaksızın hareket hâlinde olması, devlet egemenliğine ve bunun yanı sıra, seçkinlerin ayrıcalıklarına bir tehdit olarak tanımlanabilir (De Haas vd. 2020). Ayrıca tehdit altında olan bir başka unsur ise “yaşam tarzıdır”. Bu tehdit karşısında devletlerin temel endişesi, mevcut statükoyu koruyarak egemenliklerini sürdürmektir. Ancak bu statükoyu sürdürme hâlinin anahtarı, özellikle düzensiz göçmenlere uygulanacak katı politikaları sürdürmekten geçmektedir. Çoğunlukla insani krizlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan düzensiz göçler, acil çözümler gerektiren durumlardır. Günümüzde Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği tarafından “acil durum” olarak kabul edilen ve uluslararası düzeyde önlem almayı gerektiren 17 bölge ve olay vardır. Bunlar şu şekilde sıralanmıştır: Afganistan, Burundi, Orta Afrika Cumhuriyeti, Kongo, Orta Amerika’da Yer Değiştirme, Etiyopya-Tigray, Irak, Nijerya, Rohingya, Sahel, Güney Sudan, Suriye, Türkiye-Suriye depremi, Ukrayna, Venezuela, Yemen ve Covid-19 salgını (UNCHR, t.y.).

2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşının yarattığı siyasi ve insani kriz popülizm kavramıyla sıklıkla ilişkilendirilen krizler kapsamında ele alınabilmektedir. Aslında popülizm ve göç arasındaki ilişki 2011’den çok daha öncesine dayanmaktadır. Özellikle 20. yüzyılın başlarında dünya genelinde göç karşıtı fikirlerin yükselişe geçtiğini ve popülist söylemlerin de bu karşıtlık üzerine inşa edildiğini söylemek mümkündür. Birinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomik durgunluk ve işsizlikle birlikte, göçmenlere yönelik ayrımcı politikaların ve kampanyaların yükseldiği bir dönem yaşanmıştır. Bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri’nde göçmenlere karşı milliyetçi ve popülist bir söylemleri benimseyen kampanyalar yürütülmüştür. Avrupa’da da benzer bir şekilde 1930’larda yaşanan ekonomik buhran döneminde, Almanya’da Nazizm yükselirken, Yahudi göçmenlere ve diğer azınlıklara karşı şiddet ve ayrımcılık artmıştır. Popülist liderler, ekonomik zorlukları ve sosyal

huzursuzluğu göçmenlere ve azınlıklara atfetme eğilimine girmiş ve bu durum, popülist ideolojilerin güçlenmesine katkıda bulunmuştur. Ancak çalışmanın konusu gereği, 2011 yılını bir dönüm noktası olarak almak daha yerinde olacaktır. Arap Baharının başlangıcının ardından ve Avrupa'da göç krizinin patlak vermesi, popülizm ve göç arasındaki ilişkiyi daha belirgin hale getirmiştir.

2011 yılından itibaren birçok ülke kontrol edemeyecekleri yoğunlukta bir insan akınıyla karşı karşıya kalmıştır. 2015 yılında Avrupa Birliği'nde "mülteci krizi" olarak anılan kriz döneminin başlamasıyla, uzun süredir takip edilen göç politikalarının işlerliği tartışma konusu haline gelmiştir. Popülizm kavramı tam olarak bu noktada devreye girmiştir. Popülistler, mevcut göç politikalarını acımasızca eleştirirken, diğer yandan kriz halinin devam etmesi için çaba sarf etmişlerdir. Göçmen sayısının çokluğu ve akının yoğunluğu "istila" tehdidiyle bağdaştırılmış, kültür ve kimliğin kaybolma riskine dikkat çekilmiş, devletlerin azalan istihdam kapasiteleri ve kamu maliyetlerindeki artış göçmen sayısının artışına bağlanmış ve bu vesileyle toplumsal kutuplaşma ve gerginliğin artmasına katkı sağlanmıştır. Göç krizinin sürdürülmesi ve körüklenmesi çabası, sağ popülizmin karakteristiğiyle uyumludur. Sağ popülizmin aktörleri, homojen bir etnik yapıyı ve geleneksel değerlere dönerek ulusu güçlendirmeyi hedeflemişlerdir (Rydgren, 2007). Göçmen krizinin Avrupa'da Suriye İç Savaşı sonrası tekrar görünür hale gelmesi güvenlik sorunlarını da tetiklemiştir. Bu durum, Birlik topraklarına gelecek "yabancıların" yaratacağı kimliğe ve kültüre uyum sorunu gibi sağ popülistlerin zihninde her daim canlı duran çeşitli korkuları yeniden canlandırmıştır. 2011 sonrasında devletlerin çeşitli alanlarda "zayıflamasına" sebep olan göçe karşı savaşmak, sağ popülizmin amacı haline gelmiştir.

Yine Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği tarafından hazırlanan rapora göre, 2021 yılının sonunda tüm dünya çapında yaklaşık 89,3 milyon kişi yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Bu yer değiştirmelerin tamamı zulüm, çatışma, şiddet eylemleri, insan hakları ihlalleri ve kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar sebebiyle vuku bulmuştur (UNCHR, 2022). Sayının büyüklüğü özellikle göçe hedef olan ülkeleri sınırlarını korumak için kısıtlayıcı önlemler almaya itmiştir. Ancak krizlerin insani boyutu ve uluslararası toplum tarafından, yerinden edilen insanlara acil bir "sığınak" sağlama gerekliliği yönünde yapılan ısrarlar; devletlerin göçün kontrolüne ilişkin politikalarını kısmen gevşeterek normal şartlarda kabul etmeyecekleri sayıda düzensiz göçmeni kabul etmelerine sebep olmuştur.

24 Şubat 2022'de başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası görülen insan hareketliliği ve buna bağlı olarak gelişen acil sığınma ihtiyacı bu gevşetme hâline verilecek en güncel örneklerden biridir. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği tarafından paylaşılan son verilere göre Ukrayna'da yaklaşık 17,6 milyon insanın acil insani yardıma ihtiyacı olduğu bilinmektedir. 2023 yılının Şubat ayına ait son veriler, Ukrayna'dan ayrılan sekiz milyondan fazla kişinin Avrupa geneline yayıldığını belirtirken; bu göçmenlerin yaklaşık 4,8 milyonunun geçici koruma gibi çeşitli koruma statülerinden yararlanmak için başvurduğu da kamuoyuyla paylaşılmıştır (UNCHR, t.y.).

Avrupa Birliği'ne yapılan sığınma başvurularına ilişkin uzun vadeli bir inceleme yapıldığı takdirde bu verilerin ne kadar sıra dışı olduğu açıkça ortaya çıkacaktır. 2008 yılında bütün Avrupa Birliği genelinde 121,600 kişi sığınma başvurusu gerçekleştirirken (Eurostat, 2008) en yüksek başvuru 1,216,860 kişiyle "göç krizinin" Avrupa Birliği için zirveye ulaştığı 2015 yılında gerçekleşmiştir (Eurostat, 2015.) Bu sayı 2021 yılında ise 535,045 kişiyle sınırlı kalmıştır (Eurostat, 2022). İnsan hareketliliğinin yoğunluğu ve büyüklüğü, durumun aciliyetine rağmen, sınırları üzerindeki egemenliğini korumak isteyen ve mevcut yaşam tarzını sürdürmek isteyen devletleri önlem almaya itmiştir denilebilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, sonuçları açısından acil müdahale gerektiren bu tarz insanî durumlar karşısında alınacak önlemlerin meşruluğunun sağlanmasıdır. Halkın yani popülizm kelimesinin de kökenini ifade eden "populus"un tepkisi bir meşruluk unsuru olarak değerlendirilebilir.

Halkın “düşmanının” belirlenmesi, topluluğun konsolide edilmesini kolaylaştırmıştır. Konsolide edilen aktörlerin harekete geçirilmesi ise bir sonraki adımdır. Popülizm, krizlerini inşa etmek ve toplulukları harekete geçirmek için ideoloji, strateji, söylem ve siyasi mantık kavramlarını faal olarak kullanmıştır. Ancak zaman içerisinde çağdaş siyasi manzaranın değişmesiyle popülizm de değişmiştir (Moffitt, 2020). Popülizmin değişen doğası gereği, popülist söylemleri araç edinen aktörler halka daha hızlı ulaşmak ve halkla kurulan bağı muhafaza etmek için daha keskin girişimlerde bulunmayı kendilerine vazife edinmişlerdir. Bu sayede popülizm, göç politikalarının inşası ve bu politikaların halk nezdinden tezahürünün sağlanması sürecinde aktif olarak kullanılmıştır.

Halkın hoşnutsuz olunan bir konuda aksiyon alınmasını talep etmesi, politika inşa süreçlerinde bir kıvılcımdır. Ancak devlet politikalarında uzun vadeli değişim yapma kapasitesi siyasi aktörlere bahşedilmiştir. Halkın tepkisi veya talebi, politika yapıcı siyasi aktörlerin harekete geçmesi için “sebebe” olarak var olmaktadır. Fakat şu nokta da unutulmamalıdır; bu siyasi aktörler, değiştirme niyetinde oldukları politikaların meşruiyetini sağlama ve bu politikaların hayat geçirilmesi için gereken müdahaleleri gerçekleştirmek için bir mantık düzleminde harekete geçmek zorundadır.

Doğal süreçte ortaya çıkan veya yaratılan bir kriz, toplumu ve siyaseti yönlendirmek ve ikna etmek için eşsiz bir araçtır. Kriz döneminde hızla aksiyon almayı tercih eden siyasal erk, krizi çözmeyi tercih edebileceği gibi, görmezden gelmeyi veya daha fazla görünür kılmayı tercih edebilmektedir (Moffitt, 2020). Siyasi aktörlerin hareket alanı olan bu mantık düzlemi, popülizm kavramı için de bir oyun alanıdır. Göç politikalarında yapılan veya yapılacak değişikliklerin meşruluğunu sağlamak için kullanılan veya kullanılacak popülist söylemler göçmenleri bir “tehdit” olarak sunan siyasi dürtülerle birleşince, halkın bir “ötek”i etrafında birleşmesini sağlamaktadır. “Ötekilerin” sebebe olduğu bir kriz olarak sunulan göç, sıklıkla bu süreçte kullanılmaktadır.

Yoğun göç dalgasının yerel topluluklar için işsizlik, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşımında zorlanma ve konut sıkıntısı gibi sorunlara yol açacağını iddia eden siyasi aktörler, bu iddialarla mevcut sorunların daha belirgin hale gelmesini sağlamayı amaçlamıştır. Bu faktörler, özellikle göçmenler ve yerel halk arasındaki sosyal etkileşimlerin çoğunlukla sınırlı olduğu gerçeği göz önüne alındığında, ekonomik şikayetlere ve göçmenlere karşı olumsuz tutumlara yol açan bir güvensizlik duygusuna yol açmaktadır (Valdez, 2014). Ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, popülist söylemlerin benzer sonuçlar ürettiği söylenebilir. Güvensizlik duygusuyla beraber kendisini tehdit altında hissetmeye başlayan hedef ülkenin yerel halkı, dışlayıcı bir milliyetçilik duygusuna kapılabilirken; ulusal kimliklerinin ve yaşam tarzlarının “yabancıların” tehdidi altında olduğunu düşünebilmekte ve bu yoğun göçü keskin bir şekilde azaltma arzusuna kapılabilmektedir. Bu arzu hem popülist söylemlerle körüklenmekte hem de siyasi aktörlerce kendi amaçlarını meşrulaştırmak için kullanılabilir.

Göç “krizlerinden” doğan bu güvensizlik ortamının seçmenleri radikal görüşlere ve göçmen karşıtlığına sevk etmesi ihtimali, devletleri önlem almaya itmektedir. Zira radikalleşmenin getireceği toplumsal kutuplaşma ve buna bağlı doğma ihtimali olan düzensizliklerin olası sonuçları, mevcut yönetimleri iddialı sözler vermeye zorlamaktadır. Bu noktada Lipset tarafından yapılan popülizm tanımına geri dönmekte fayda vardır. Lipset’in (1960) hâkim ideolojinin “konfor alanına” dayanarak yaptığı tanım; siyasi aktörlerce verilen iddialı sözleri temellendirme kapasitesine sahiptir. Hedef ülkede hâkim olan ideolojiye, yoğun göç dalgaları söz konusu olduğunda “yaşam biçimine”, yöneltilen her tehdit; sert bir tedbir girişimini beraberinde getirmiştir. Etkinliğini yitirmeye yüz tutan hâkim ideolojinin takipçisi olan topluluklar, kızgınlık hissiyle beraber, ırkçılık, aşırı milliyetçilik ve faşizm gibi kavramlarla yakınlaşmışlardır. Popülizmden beslenen veya popülizmi besleyen bu kızgınlık hâli, çoğunlukla göçmenlerde sönümlenmiştir.

Popülizm kavramının, bir kamu politikası olan göç politikalarının dönüşümündeki yeri de değerlendirmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada kamu politikası kavramının farklı tanımlarına da

tekrar değinmek gerekmektedir. Dye (2012) tarafından eylem veya eylemsizlikle ilişkilendirilen; Thoenig ve Meny (1989) tarafından meşru bir eylem planı olarak sunulan kamu politikaları, göçten doğan toplumsal etkilerin yönetimi için geçerli bir araç olarak siyasi aktörlerce kullanılmıştır. Halkın dikkatine sunulan popülist söylemlerde göçün ülke sınırlarına varmadan durdurulacağı gibi kesin ve net çözümler vadedilmiştir. Bu kapsamda yapılan ikili geri kabul anlaşmaları, içeriğinden bağımsız olarak, bir “kurtarıcı” gibi yansıtılmış ve içinde bulunduğu güvensizlik duygusuyla bunalan hedef ülkelerin yerel halkları bu adımlara olan desteklerini esirgememişlerdir. Eurobarometer tarafından Avrupa Birliği genelinde yapılan ve her sene yayınlanan anketin sonuçları da bu iddiayı destekler niteliktedir; özellikle 2019 yılındaki anketin sonuçları, göç konusunun Avrupa Birliği vatandaşları için iklim değişikliğinden bile daha önemli olduğunu ortaya koymuştur (Avrupa Komisyonu, 2019).

Bu sebeple, göç olgusunun önümüzdeki yüzyıla da damgasını vuracağı neredeyse kesindir. Halk nezdinde önemini koruyan göç olgusunun etkinliği devam ettikçe farklı aktörlerce kullanılması kaçınılmaz olacaktır. Doğası gereği insanla haşır neşir olan ve tanımını insan hareketliliğinden alan göç kavramının, adını Latince “halk” anlamına gelen “populus” kelimesinden alan popülizmin konusu olması bir noktada ironiktir. “Popülizm insanlara tapıyor” önermesine sahip olan bir kavramın özü insan olan başka bir kavramı, yani göçü, hedef haline getirmesi ve tehdit unsuru olarak sunmasının amacı sorgulanmaya muhtaçtır.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Göç, insanları ve toplumları doğrudan etkileme kapasitesine sahip bir kavramdır. Popülizm kavramı ise karmaşık bir kavramdır. Göç kavramının aksine üzerinde hemfikir olunan bir tanıma sahip değildir. Her ne kadar bu durum kavram üzerinde çalışmayı zorlaştırıyormuş gibi görünse de, aslında araştırmacılara bir hareket serbestisi sağlamaktadır. Zira kavramın sabit bir tanımla bağlanmaması değişmesine, gelişmesine ve bu süreçle uyum sağlayacak şekilde yeni araçlar edinmesine olanak sağlamıştır. Popülizm sürekli tetikte olmak ve yeni trendleri takip etmek zorundadır. Bu sebeple popülizm siyasi aktörlerce kullanabilecek en uygun araçlardan biridir.

Popülizm kavramı, göç politikalarının dönüşümü üzerinden incelendiğinde siyasi aktörlerin ürettiği mesajların geniş kitlelere yayılımı ve bu vesileyle politika yapım süreçlerinin meşrulaştırılması özelinde eşsiz bir göreve sahiptir denilebilir. Suriye’de başlayan iç savaş sonrasında başlayan göç dalgasıyla üretilen düşmanlık, siyasi aktörlerce sıklıkla beslenmiştir. Yalnızca krizin üretilmesi ve sürdürülmesi gayesiyle sunulan bahse konu popülist söylemler acil müdahale gerektiren insanî krizleri bile kendilerine araç edinmekten çekinmemiştir. Ancak unutulmamalıdır ki, devam eden çatışmalar, popülist amaçlar için kullanılmaktan ziyade, bir çözüme erdirilmez ve yeni çatışmaların ortaya çıkma ihtimali dizginlenemezse, daha büyük göç krizlerinin ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Bu sebeple, yeniden inşa edilecek politikalarda insan merkezli bir yaklaşım benimsenmeli, uluslararası iş birlikleri ve uyum çalışmaları üzerinde mutabakat sağlanmalı ve hak temelli bir politika üretim süreci tercih edilmelidir.

Göç politikalarının yapıcı bir çizgide ilerlemesi sağlanmadığı takdirde devletler özelinde sosyal gerilimler, toplumsal uyum sorunları ve ekonomik baskılar artacaktır. Bu artış kamu hizmetlerin yükünün katlanmasına ve radikalleşme gibi sorunlarla güvenlik endişelerinin de baş göstermesine sebep olacaktır.

Göç olgusu etkinliğini sürdürdükçe göç politikalarında da değişim izlenmeye devam edecektir. Doğası gereği insanla etkileşimde olan göç ile ilgili yapılan düzenlemelerde, anlaşmalarda ve politika değişikliklerinde göz ardı edilen en önemli unsur yine insandır. Bu süreçlerin tamamında bir tehdit unsuru ve kolayca unutilan bir istatistiki veri olmaktan öteye gidemeyen insanın yeri tam olarak teşhis edilemediği sürece, göç politikalarının değişimi ve başarısı da bir tartışma konusu olarak kalmaya devam edecektir.

Kaynakça

- Allcock, J. B. (1971), Populism: A brief biography. *Sociology*, 5(3), 371-387.
- Avrupa Komisyonu (2019). *Autumn 2019 Standard Eurobarometer: immigration and climate change remain main concerns at EU level*.https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_6839
- Ayas, M. Ö. (2021). Türkiye’de avrupalaşma ve Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde göç politikaları. Öngel, V. Boğa, s. Tatlı, H. S. (Eds.) *Sosyal Bilimler Perspektifinden Göç* (s. 151-165) içinde. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ballyn, S. (2011). “The Why and the ‘Therefore’ of Human Migration: A Brief Overview”, s.6-15, (Ed.) Renes, M., *Lives in Migration: Rupture and Contunity*, Australian Studies Centre Publications.
- Bartram, D., Poros, M. V., & Monforte, P. (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar* (I. Ağabeyoğlu Tuncay, Çev.) Ankara: Hece Yayınları ve Dergileri. (Orijinal baskı tarihi 2014).
- Canovan, M. (1981). *Populism*. New York: Harcourt Brace Javonovich
- Canovan, M. (2004). Populism for political theorists?. *Journal of Political ideologies*, 9(3), 241-252.
- De Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (2020). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Bloomsbury Publishing.
- De Haas, H., & Vezzoli, S. (2011). Leaving matters: the nature, evolution and effects of emigration policies.
- De Haas, H., Natter, K., & Vezzoli, S. (2015). Conceptualizing and measuring migration policy change. *Comparative Migration Studies*, 3(1), 1-21.
- Dye, T. (2012). *Understanding public policy*, Prentice Hall Int.
- Eurostat, (2008). *Statistical requirements compendium - 2008 edition*.
<https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-ra-08-005>
- Eurostat, (2015). *More than 410 000 first time asylum seekers registered in the third quarter of 2015*.
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7105334/3-10122015-AP-EN.pdf/04886524-58f2-40e9-995d-d97520e62a0e>
- Eurostat, (2022). *Annual asylum statistics*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_statistics&oldid=558844
- Givens, T. & Luedtke, A. (2005). European Immigration Policies in Comparative Perspective: Issue Salience, Partisanship and Immigrant Rights. *Comparative European Politics*. 3: 1-22.
- Houwen, T. (2011). *The non-European roots of the concept of populism*. Sussex European Institute SEI Working Papers 120.
<https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=sei-working-paper-no-120.pdf&site=266>
- Ionescu, G. & Ernest, G. (1969). *Populism: Its meanings and national characteristics*. Londra: Weidenfeld & Nicolson.
- Karpat, K. (2010). *Elites and religion: From Ottomans to Turkish Republic*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaya, A. (2019). Avrupa’da popülist sağın yükselişi: Popülizm nedir?. *EuroPolitika Akademik Bakış*.
https://www.academia.edu/38660472/Avrupada_Populizm_Euro_Politika_Dergisi
- Koser, K. (2007). *International migration: A very short introduction*. Oxford University Press, USA.
- Knoepfel, P., Larrue, C., Varone, F., & Hill, M. (2007). *Public policy analysis*. Policy Press.
- Lemieux, V. (1995) *L’étude des politiques publiques: Les acteurs et leur pouvoir*, Sainte-Foy: Les Presses de l’Université Laval.
- Lipset, S. M. (1960). *Political man: The social bases of politics*. New York: Doubleday.
- Moffitt, B. (2019). How to Perform Crisis: A Model for Understanding the key role of crisis in contemporary populism. *Government and Opposition*, 50 (2), 189-217.
- Moffitt, B. (2020). *Popülizmin küresel yükselişi: Performans, siyasi üslup ve temsil*. (O. Özgür, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları. (Orijinal baskı tarihi 2016).

- Uluslararası Göç Örgütü (2021). *Key Migration Terms*. <https://www.iom.int/keymigration-terms>
- UNCHR (t.y.). *Emergencies*. <https://www.unhcr.org/emergencies.html>
- UNCHR (2022). *Global Trends Forced Displacement in 2021*.
<https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021>
- Ruzza, C. (2018). *Populism, migration, and Xenophobia in Europe*. Routledge Handbook of Global Populism. Routledge.
- Rydgren, J. (2007). The Sociology of the radical right, *Annual Review of Sociology*, 33, 241-262.
- Shils, E. (1956). *The Torment of secrecy the background and consequences of American security policies*. New Hampshire: W. Heinemann.
- Sözen, Y. (2012), *Demokrasi, otoriterlik ve popülizmin yükselişi*. TÜSİAD Dış Politika Forumu Araştırma Raporu. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Taggart, P. (2000). *Populism*. Buckingham: Open University Press.
- Valdez S. (2014). Visibility and votes: A spatial analysis of anti immigrant voting in Sweden. *Migration Studies* 2(2): 162– 188.

Makale Bilgi Formu

Yazarın Katkıları: Makale tek yazarlıdır. Yazar makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazar dergide yayınlanan çalışmasının telif hakkına sahiptir ve bu çalışma CC BYNC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

COVID-19 Döneminde İtalyan Siyaseti ve LEGA'nın Düşüşü

Politics in Italy and the Fall of LEGA During COVID-19

Fikret Topal

Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler
Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Bölümü, Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi PR., Sakarya, Türkiye,
fikrettopal@sakarya.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 15.02.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 31.03.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
02.04.2024

Öz: Küresel olarak son yıllarda karşılaşılan en önemli krizlerden birini 2020 yılında başlayan COVID-19 süreci oluşturmuştur. Sağlık krizi olarak başlayan süreç kısa süre içerisinde küresel bir kriz olarak tüm dünyayı etkisi altına alırken ülkeler birbirini takip eden tedbirler almış ve siyasal alanın da dinamikleri değişmiştir. İlgili ülkelerdeki siyasetin dinamiklerini etkileyen bu süreç karşısında iktidar ve muhalefetteki siyasal aktörler de politikalarını kriz ve etkileri üzerinden temellendirmek zorunda kalmıştır. Peki kriz anlarında siyasal partiler sorunu nasıl ele almaktadır? İktidar partilerinin kriz anlarında avantaj sahibi olduğu ve kriz anında kamuoyunun yüksek düzeyde desteğine eriştiği ifade edilmektedir. Bu kapsamda krizler iktidarın siyasal alanı domine ettiği ve siyasetlesizleştirdiği bir siyasal atmosfer yaratmaktadır. Muhalefet partileri de bu atmosferde kendilerine alan açmak, yeni bir söylem üretmek ve sorunu siyasal iktidar ile ilişkilendirerek ele almaktadır. Bu çerçeveden hareketle çalışma İtalyan siyasetinin COVID-19'un ilk yılındaki seyrini aşırı sağ parti Lega örneği üzerinden incelemektedir. Avrupa ülkeleri arasında salgının etkilerinin en şiddetli hissedildiği ülkeler arasında yer alan İtalya, siyasal partiler açısından da dinamik bir inceleme sahasıdır. Kriz karşısında Lega en etkili söylemlerinden biri olan göç meselesinin etkisini kaybetmesiyle yeni söylem üretmekte zorlanmış mevcut kriz karşısında takındığı tutumdan dolayı eleştirilmiş ve sorumsuz bir muhalif parti ve lider imajı çizerek toplumsal desteğini günden güne kaybetmiştir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Lega, İtalya, Salvini, Siyasal Partiler

Abstract: COVID-19 process that started in 2020 has been one of the most important crises confronted globally in recent years. While the process, which started as a health crisis, affected the whole world as a global crisis in a short time, countries took successive measures and the dynamics of the political field also changed. In the face of this process that affected the dynamics of politics in the relevant countries, political actors in power and opposition had to base their policies on the crisis and its effects. But how do political parties address the problem in times of crisis? It is argued that ruling parties have an advantage in times of crisis and enjoy a high level of public support in times of crisis. In this context, crises create a political atmosphere in which the government dominates and depoliticizes the political sphere. In this atmosphere, opposition parties try to create space for themselves, produce a new discourse and address the problem by associating it with political power. Based on this framework, the study examines the course of Italian politics in the first year of COVID-19 through the example of the far-right party Lega. Italy, which is among the countries in Europe where the effects of the pandemic are felt most severely, is also a dynamic field of analysis in terms of political parties. In the face of the crisis, Lega had difficulty in producing a new discourse with the loss of the impact of the immigration issue, which was one of its most effective discourses, and was criticized for its attitude towards the current crisis and lost its social support day by day by portraying the image of an irresponsible opposition party and leader.

Keywords: COVID-19, Lega, Italy, Salvini, Political Parties

Extended Abstract

WHO declared COVID-19 as a pandemic on March 11, 2020. Thus, the process that started as a health crisis evolved into a global crisis and started to make its impact felt in many areas such as social, political, economic, etc. Italy was among the countries most affected by this global crisis. While it was one of the first European countries hit by the pandemic, its consequences were also felt much harder than in other European countries (such as Germany and France). Economically, it led to one of the biggest crises since World War II. Within Italy itself, the first cases were reported on February 21 in Lombardy, in the north of Italy, which would later become the center of the virus. In the period that started after this, the number of cases and deaths peaked in March and April, with a relief in the summer months. After the first wave, the period of calm during the summer continued with a new and larger wave in September and October.

In times of crisis or major external shocks, the positions of political parties are blurred. While governments gain confidence due to the atmosphere of unease and fear following dramatic crises (rally around the flag effect), it becomes difficult for opposition parties to frame the crisis. Thus, inter-party relations and party strategies are redefined and transformed in these moments. Since the last days of February 2020, the pandemic has been the main agenda of the second Conte government, while COVID-19, which has rapidly increased its impact since the last days of February 2020, has also shaped the dynamics of Italian politics. The steps taken against the pandemic and this new atmosphere have been one of the most important dynamics determining the political discourse and attitudes of both the actors in the government and the right-wing actors in the opposition. Based on this framework, the study first analyzes the one-year process of the COVID-19 crisis in Italian politics and what happened in this first year, and then analyzes the attitudes and discourses of the Lega per Salvini Premier (Lega) towards the crisis. Among the parties that were influential in Italian politics, there were three parties from the center-right, Lega, Forza Italia (FI) and Fratelli di Italia (FdI), while from the center-left there was Partito Democratico (PD), Liberi e Uguali (LeU), an alliance of left-wing parties, and Movimento 5 Stelle (M5S), whose ideological position was not clear but was considered more of a left populist party. Later on, Italia Viva (IV), the party of former Prime Minister Matteo Renzi, who broke away from the PD and pursued more liberal policies, was also included among these actors. These parties became important actors in Italian politics until the 2022 elections, and especially during the pandemic, and played an important role in power relations.

Among the right-wing actors, Lega was unable to define a clear political position, especially during the first wave of COVID-19. Lega made criticizing the government central to the politics of the pandemic. It is possible to state that the pandemic process played an important role in Salvini's decline in 2020. During this period, Salvini portrayed the image of an irresponsible political leader who did not take the pandemic seriously. In his criticisms of the government regarding the management of the pandemic, he changed his rhetoric according to the course of the process and damaged his credibility. While criticizing the lockdown measures, he later defended them and even suggested more stringent measures. He then criticized the closures again and criticized the government over the economic consequences of the pandemic. But he had difficulty in framing the problems and downplayed the government's economic aid as well. In the depoliticized atmosphere with the government's increasing public support, he was unable to adapt his political discourse and tools to the politics of the pandemic. In addition, criticisms against the government and the European Union, which took their place in the face of the loss of the two most important political instruments of party politics, such as the ban on public events and the fall of migrants from the political agenda with the lockdown, did not prevent the meltdown. This study clearly shows that the process that started with the pandemic had ended the debates within the government and increased public support. Conte's level of trust had also increased

as stated. Thus, the political space of the opponents both inside and outside the government had narrowed considerably. Nevertheless, the Lega's social support has eroded as a result of its handling of the crisis.

1. Giriş

31 Aralık 2019 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) Çin'deki temsilciliği, Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde henüz nedeni bilinmeyen bir salgının bilgisini almıştı. Dünya 2020 yılına girilirken henüz salgının ciddiyetinin farkında değildi. Tarihler 9 Ocak'ı gösterdiğindeyse bunun yeni tip koronavirüsten kaynaklı bir salgın olduğu belirlenmişti. Bu tarihlerde virüs daha çok Çin merkezli olarak ele alınmaktaydı. Ancak 28 Ocak tarihine gelindiğinde salgın Avrupa içerisine de sıçradı ve Almanya'da ilk vaka tespit edildi. Ardından 29 Ocak'ta Finlandiya'da ve 31 Ocak'ta da İtalya'da olmak üzere ilk vakalar tespit edilmeye başlandı. Bu tarihlerde salgının henüz bir adı yoktu. 11 Şubat'ta DSÖ, yeni tip koronavirüs kaynaklı hastalığın COVID-19 şeklinde ve virüsün de SARS-COV2 şeklinde adlandırılacağını duyurmuştu. Şubat ayıyla birlikte virüs tüm Avrupa ülkelerine tek tek yayılırken kısa süre sonra da tüm Dünya'yı etkisi altına almaya başladı. Nitekim bu yayılma sonucunda DSÖ 11 Mart'ta COVID-19'u pandemi olarak ilan etmişti (WHO, 2022). Böylece sağlık krizi olarak başlayan süreç küresel bir krize evrilerek sosyal, politik, ekonomik vb. birçok alanda etkisini hissettirmeye başladı. Bu küresel krizden en çok etkilenen ülkeler arasında İtalya da bulunmaktaydı. İtalya salgının ilk vurduğu Avrupa ülkelerinden biri olurken sonuçları da diğer Avrupa ülkelerine göre çok daha sert hissedildi. Ekonomik olarak 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan en büyük krizlerden birine yol açtı. Bunun yanında karantina ve kapanma tedbirlerini ilk uygulayan Avrupa ülkesi olmasının yanı sıra salgın kaynaklı ölümler arasında da en yüksek sayıya sahip ülke oldu. Yoğun ölümlerden ötürü cenaze arabalarının yetişemediği ve askeri araçların tabutları taşıdığı görüntülerin hafızalardaki yerini halen koruduğu İtalya, böylece aslında salgın sürecinin de sembol ülkelerinden biri haline gelmişti.

Uluslararası kriz anlarında veya büyük dışsal şoklarının yaşandığı zamanlarda siyasal partilerin pozisyonları bulanıklaşmaktadır. İktidarlar (özellikle de Amerika'da başkanlar) dramatik krizler sonrasındaki tedirginlik ve korku atmosferinden de kaynaklı güven kazanırken (bu durum literatürde bayrak etrafında kümelenme etkisi (*rally around the flag effect*) şeklinde ifade edilmektedir) muhalefet partileri içinse krizi çerçevelemek zorlaşmaktadır¹. Bu anlarda İktidar politik enformasyona doğrudan ulaşırken muhalifler için bilgi kaynakları kesilmektedir. Kriz anının yarattığı atmosferle beraber muhalif aktörler için eleştirel tutum da yerini suskunluğa ya da temkinli bir desteğe bırakmaktadır. Çünkü bu iklimde muhalif partiler sorumsuz veya düşmanca bir tutumda görünmek istememektedir (Baker ve Oneal, 2001). Muhalif partiler bu tür kriz anlarında bir yandan sorumsuz görünme tehlikesi ile karşılaşırken diğer yandan da siyasetlesmiş bir tartışma ortamında (Bull, 2021; Johansson vd., 2021) kendini bularak etkinliğini yitirme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu tehdit karşısında kendine alan açmaya çalışan aktörler yeni söylemler üretmekte başarılı olursa kriz anındaki toplumun desteğini toplaması mümkündür. Nihayetinde büyük şoklar ve dramatik krizler karşısında iktidar partileri artan güveni devam ettirmek isterken muhalif partiler yeni söylemler üretmeye ve krizi çerçevelemeye çalışarak toplumsal desteğini arttırmaya çalışmaktadır. Böylece partiler arası ilişkiler ve parti stratejileri bu anlarda yeniden belirlenmekte ve değişime uğramaktadır.

---

¹ Burada bahsedilen kriz kavramı sert, ani veya beklenmedik durumları ifade etmektedir. Genellikle uluslararası çatışmalar, savaşlar, terör saldırıları gibi tehdit olarak görülen, bunun yanında acil müdahale ihtiyacı hissettiren ve belirsizlik yaratan anlardan oluşmaktadır. Covid-19 krizi de bu kapsama girmektedir. Daha fazla ayrıntı için bkz: (Johansson vd., 2021). Dolayısıyla bu kapsama girmeyen ancak kriz olarak ifade edilen diğer kriz anları için bu etkiyi gözlemlemek mümkün olmayabilir. Nitekim benzer bir etkiyi göçmen krizi veya ekonomik krizlerde gözlemlemek mümkün olmamıştır (Saylan, 2021).

Bahsedilen bu çerçeveden hareket ederek çalışma İtalyan siyasetinde aşırı sağ² partiler arasında yer alan *Lega per Salvini Premier (Lega)* örnek olayını incelemektedir. 2020 Şubat ayının son günlerinden itibaren etkisi hissedilmeye başlayan COVID-19 süreci İtalyan siyasetinin dinamiklerini şekillendirirken bu dönemde kurulan iki farklı hükümetin de (ikinci Conte ve Draghi hükümetleri) temel gündemi salgın ve salgınla mücadele olmuştur. Salgın karşısında atılan adımlar ve bu yeni atmosfer hem hükümetteki aktörlerin hem de muhalefette yer alan sağ aktörlerin politik söylem ve tutumlarını belirleyen en önemli dinamiklerden biri olmuştur. Nitekim bu aktörler arasında 2018 seçimlerinde sağ siyasetin liderliğini ele alan ve 2019 Avrupa Parlamentosu (AP) seçimlerinde bunu perçinleyen Salvini'nin partisi Lega önemli bir yer tutmaktadır. 2019 yılında %34'e kadar çıkan oy oranına rağmen Lega, COVID-19 sürecinde etkisini yitirmiş ve 2022'de gerçekleştirilen seçimlerle %8'lere kadar düşmüştür.

İtalya'da salgın yayılmaya başladığında görevde Başbakan Giuseppe Conte etrafında ikinci kez kurulmuş hükümet bulunmaktaydı. 2019 Ekim ayında Partito Democratico (PD), Movimento 5 Stelle (M5S) ve (Liberi e Uguali, LeU) etrafında kurulan seçim ittifakı ve sonrasında PD'den ayrılanlar tarafından kurulan Italia Viva (IV) partisinin de desteklediği bu koalisyon hükümeti 2021'in ilk ayına kadar görevde kalmıştır. Muhalefetteyse Forza Italia (FI), Fratelli di Italia (FdI) ve Lega gibi sağ partiler yer almaktaydı. Salgının/krizin en etkili olduğu süreçte görev yapan Conte hükümeti 2021 Şubat'ında iktidar içi çatışmalar sonucunda sonlanınca, yerine FdI hariç tüm partilerin desteğini alarak eski Avrupa Merkez Bankası (European Central Bank) başkanı Mario Draghi etrafında kurulan ve 2022'deki seçimlere kadar görevde kalacak olan teknokratik hükümet geçmiştir. Draghi hükümeti FdI hariç tüm aktörlerden destek aldığından 2021 yılı İtalya için yeniden açılma ve ekonomiyi yeniden hareketlendirme yılı olarak ilan edildi. Bu dönemde pandemi, siyasal rekabetin de dışına çıktı. Aşılama stratejisi ve AB fonlarının etkili kullanımı tüm aktörler tarafından siyasal rekabetin dışında ve önemli bir gereklilik olarak görüldü (Bressanelli ve Natali, 2023, s,38). Dolayısıyla kriz anında siyasal partilerin tutumlarının en net gözlemlenebileceği dönem Conte hükümetinin görev süresiydi. Nitekim bu dönemde görülen gelişmeler sonraki süreçte de gündemde olduğundan Conte dönemini incelemek önem arz etmektedir. İkinci Conte hükümeti kriz karşısında iktidar-muhalefet ilişkilerinin yanı sıra sol-sol popülist ve sağ-aşırı sağ partilerin krize karşı yaklaşımlarının da incelenmesini sağlayan bir yapısal ortamı da sunmaktadır. Bu gerekçeyle çalışma İkinci Conte hükümetinin 2021 Şubat'ına kadar görevde kaldığı dönemi merkeze almaktadır. Bu dönemde Lega'nın düşüşünü açıklayan faktörler nelerdir? COVID-19 krizinin bu düşüşteki rolü nedir? Salgın süresince krizi ele alma biçiminin etkisi var mıdır? sorularına cevap aramaktadır. Buna cevap ararken de ilk olarak İtalyan siyasetinde COVID-19 sürecini ve bu süreçte yaşananları, ardından da Salvini'nin ve partisi Lega'nın salgın sırasında değişen söylemlerini ve düşüşünü analiz etmektedir.

² Aşırı sağ kavramı "far right" ifadesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Mudde'ye göre (2019) "far right" kendi içinde "extreme right" ve "radical right" olarak iki alt gruba ayrılmaktadır. Bu ayrımın temelindeyse demokrasi bulunmaktadır. "Extreme right" demokrasiyi reddeden faşist partiler ve grupları ifade ederken "radical right" ise liberal demokrasinin karşısında yer alan partileri ifade etmektedir. Özellikle 21.yy'da ortaya çıkan "radical right" partilerin ayırt edici özellikleri arasında popülizm bulunmaktadır. Bu yüzden "populist radical right" şeklinde yaygın bir kullanımı bulunmaktadır. Çünkü popülizm toplumu halk ve yozlaşmış elitler olmak üzere ikiye bölerken aynı zamanda siyaseti halkın genel iradesinin ifade edilmesi şeklinde ele alır. Bu yüzden popülizm demokrasinin, en azından teoride, içerisinde değerlendirilir ve "extreme right" bunu kabul etmediği için dışarıda bırakılır. Ancak Pirro (2023) bu iki grup arasındaki sınırların bulanık olduğunu ve bu yüzden "far right" ifadesini semsiye kavram olarak kullanmayı önermektedir. Nitekim Lega ile "extreme right" olarak ele alınan "CasaPound Italia" ve "Forza Nuova" arasında beraber etkinlikler düzenlenmekte veya üyeleri arasında geçişkenlikler gözlemlenmektedir. Bu sebeple Mudde'nin ayrımının bu aşırı sağ aktörler arasındaki geçişkenliği ortadan kaldırdığını ifade ederek "far right" kavramının daha kapsamlı ve toplayıcı bir kesinliğe sahip olduğunu ifade etmektedir.

2. Covid-19'un İtalya'daki Bir Yılı

COVID-19'un Avrupa içerisinde ilk görüldüğü yer olan İtalya uzun bir süre hem Avrupa hem de Dünya için salgının önemli noktalarından biri olmuştur. Özellikle salgının ilk dönemlerinde Çin'den sonra en kötü etkilenen ülke olarak İtalya anılmaktaydı (BBC, 2020b). İtalya'da salgının ilk yılını 2020 Şubat ayında başlayıp Mart sonunda/Nisan başında zirve yapan ve Haziran ayından itibaren bulaşma oranlarının iyice azaldığı *ilk dalga* ve Ekim ayında tekrar başlayıp Kasım ayında zirve yaparak ardından düşüş olsa da yüksek oranda devam eden *ikinci dalga* olacak şekilde iki dönem içerisinde incelemek mümkündür.

İtalya'nın kendi içerisinde de ilk vakalar 21 Şubat'ta daha sonra salgının merkezi olacak İtalya'nın kuzeyinde Lombardiya'da görülmüştü. İlk ölüm vakası da Padova'da 21 Şubat'ta görüldü (Anzolin & Amante, 2020). Ardından hızlı tedbirlere başvuran Conte hükümeti 23 Şubat'ta ilk Kanun Hükümünde Kararnameyle (*Decreto del Presidente del Consiglio dei Ministri, DPCM*) kabineye bireysel özgürlükleri kısıtlayacak özel yetkiler verdi ve ardından İtalya'nın kuzeyinde Lombardiya ile Veneto bölgesindeki bazı şehirler kırmızı bölge (red zone) olarak ilan edildi. Ardından kırmızı bölgelerdekilere yönelik vergi ve yardım düzenlemeleri yapıldı. 1 Mart'ta kırmızı bölge illeri genişletildi. 4 Mart'ta okullar ve üniversiteler, 15 Mart'a kadar kapatıldı (De Blasio ve Selva, 2021). 9 Mart'a kadar İtalya'da alınan tedbirler daha çok bölgesel ölçekteydi ve İtalya'nın kuzeyini özellikle Lombardiya, Veneto ve Emilia Romagna bölgesini merkeze almaktaydı. Nitekim 8 Mart tarihinde bu bölgelerde kırmızı bölge olarak ilan edilen yerler tüm illeri kapsayacak şekilde genişletilmişti. Ancak bu kararın bir gün önceden basına sızmasıyla İtalya'nın kuzeyinden güneye doğru büyük bir hareketlilik yaşandı ve bu hareketlilik virüsün ülke içinde yayılımını hızlandırdı. Bu hareketliliğin ardından 9 Mart'ta tüm İtalya kırmızı bölge olarak ilan edildi ve karantina süreci başladı (BBC, 2020a). İki gün sonra 11 Mart'ta tüm İtalya'da süpermarket ve eczaneler hariç neredeyse tüm ticari faaliyetler yasaklandı. Nitekim 11 Mart'ta DSÖ de salgının pandemiye evrildiğini ilan etmişti. 19 Mart'a gelindiğinde İtalya 3405 ölüm vakası ile Çin'i (3245) de geride bırakarak Dünya'da en çok ölüm vakası görülen ülke konumuna gelmişti (The Guardian, 2020). 22 Mart'ta ise zorunlu olmayan tüm işletmeler ve sanayiler kapatılırken şehirler arası ulaşım da yasaklandı (Biasi, 2020, s.307).

Mart ayında İtalya en yoğun vaka ve ölüm sayısını yaşamıştı. Bu tarihten sonra haftalık vaka ve ölüm hareketliliğinde ivme aşağı doğru olsa da rakamlar yine de yüksek seyretti. İlk şok atlatılmış oldu ve alınan tedbirlerin katkısı ve yaz ayının da etkisiyle vaka ve ölüm artış hızı iyice yavaşladı ve kapanma tedbirleri de hafifletilmeye başlandı. Maske, mesafe ve izolasyon süreçlerini içeren yeni normalleşme süreci Mayıs ayının ortasından itibaren başladı. İlk dalga için katı tedbirlerin sonu gelirken kapanma süreci de bitti ve sınırlar açılmaya başlandı. Ticari ve eğlence içeren aktivitelere ilişkin tedbirler hafifletildi. Haziran başında toplam vaka sayısı 235 binlerdeyken toplam ölüm sayısı da 34 binlerdeydi. İlk dalga bu şekilde atlatılmış oldu ve yaz boyunca daha düşük vaka ve ölüm sayıları görüldü (bkz: Resim 1).

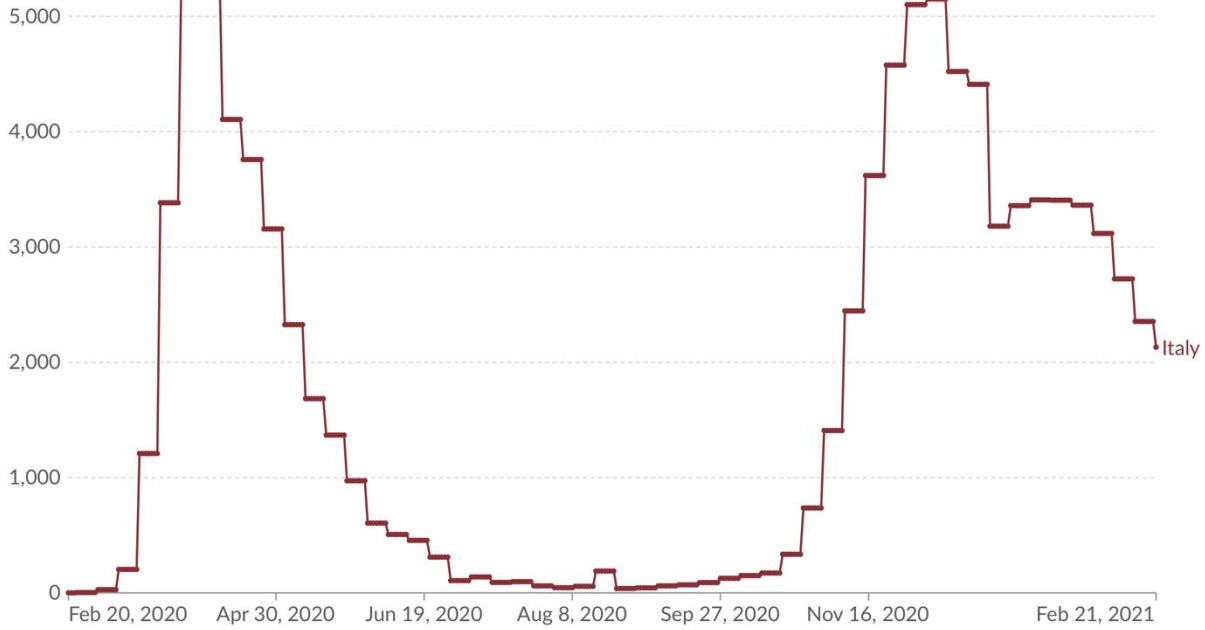
Resim 1

COVID-19'un İlk Yılında İtalya (Haftalık)

Weekly confirmed COVID-19 deaths

Weekly confirmed deaths refer to the cumulative number of confirmed deaths over the previous week. Due to varying protocols and challenges in the attribution of the cause of death, the number of confirmed deaths may not accurately represent the true number of deaths caused by COVID-19.

Our World
in Data

Data source: WHO COVID-19 Dashboard

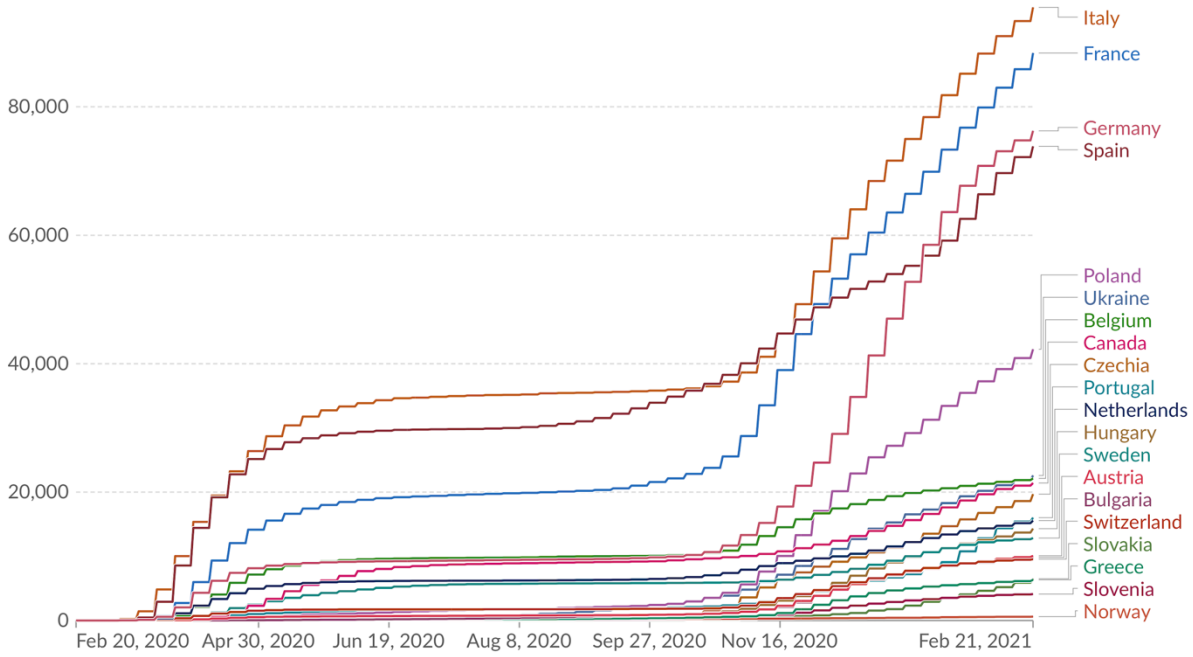
CC BY

Kaynak: (Mathieu vd. 2020)

İlk dalganın ardından yaz boyunca sakin geçen süreç Eylül ve Ekim ayından sonra yeni ve daha büyük bir dalgayla devam etmiştir. Bu dalga özellikle Kasım-Aralık aylarıyla birlikte zirve yaparken yaz boyunca hafifletilen tedbirler de tekrar ağırlaştırıldı ve kapanmalara geri dönüldü. 24 Ekim’de alınan yeni tedbirlerle ev dışında her yerde maske kullanımı zorunlu hale gelirken sosyal alanların kullanımına ve etkinliklerinin sınırlandırılmasına yönelik çeşitli yasaklar da beraberinde getirildi. Bu aşamada henüz şehirler arası seyahat yasağı gelmemişti. Artan vakalar ve ölümler karşısında 6 Kasım’dan itibaren İtalyan hükümeti bölgeleri risk düzeylerine göre sarı, turuncu ve kırmızı olmak üzere üç kademeye ayırarak farklı tedbirler uygulamaya başladı. Buna göre sarı bölgeler daha düşük riskli bölgeler olarak belirlenirken bu bölgelerde saat 22:00 ile 05:00 arasında sokağa çıkma yasağı uygulanmakta, AVM, market vb. sosyal alanlar hafta sonu ve tatillerde kapatılmakta, okullar sınırlı faaliyet vermekte ve şehir içi ulaşım %50 kapasiteyle hizmet vermekteydi. Sinema, tiyatro vb. kültürel faaliyetlerse tamamen yasaklanmış, Orta dereceli turuncu bölgelerde sarı bölgede alınan tedbirlerin yanı sıra kimsenin bölge dışına çıkmasına ve girmesine izin verilmezken kafe, bar ve restoran gibi mekanlar da kapanmıştır. Kırmızı renk ile tanımlanmış yüksek riskli bölgelerde sadece temel ihtiyaçlar için dışarı çıkılabilirken ve işe gidilebilirken zaruri olmayan her yer kapalıydı. Bu bölgeden çıkış bulunmazken hareketlilik ve sosyal hayat katı bir şekilde sınırlandırılmaktaydı (Pelagatti ve Maranzano, 2021).

Resim 2

Avrupa Ülkelerindeki COVID-19 Ölümleri (1 Yıl)

Kaynak: (Mathieu vd., 2020)

İlk dalganın en çok etkilediği bölge İtalya'nın kuzeyi özellikle Lombardiya bölgesiydi (Istat, 2020). Eylül'den itibaren başlayan ikinci dalga ise güney İtalya'yı da etkilemiştir (Harlan ve Pitrelli, 2020). İtalya'nın kuzeyi hem ekonomik olarak daha gelişmiş hem de sağlık hizmetlerine ulaşma noktasında daha fazla imkâna sahiptir. Dolayısıyla salgının kuzeydeki etkisi ile güneydeki etkisi aynı olmamıştır. İkinci dalganın güneyi etkilemesi vaka ve ölüm sayılarının daha hızlı yayılmasına da sebep olmuştur. Grafiklerden de görüleceği üzere yaz aylarında çok düşük seyreden vaka ve ölüm sayıları Eylül-Ekim aylarından itibaren yine artışa geçmiştir ve Kasım-Aralık aylarında zirve yapmıştır. Ekim ayının başında yaklaşık toplam 325 bin olan vaka ve 36 bin ölüm bulunmaktaydı. Bu tarihlerden sonra artış hızı iyice arttı ve ikinci dalga etkisi daha kötü hissedildi. İlk vakanın üstünden bir yıl geçerken İtalya yaklaşık üç milyon vaka ve 100 bine yakın ölümle AB içerisinde en yüksek ölüm sayısına sahip ülke konumunda bulunmaktaydı (Mathieu vd. 2020; ayrıca bkz: Resim 2).

3. 2018-2020 Arasında Lega'nın Yükselişi

COVID-19 İtalya'yı vurmadan iki yıl önce İtalyan siyasetinin temel aktörlerini belirleyen seçimler, 2018 Mart ayında gerçekleştirilmiştir. Bu seçimler sonrasında parlamentoda (temsilciler meclisi ve senato) Tablo 1'de de görüleceği üzere parçalanmanın yüksek olduğu bir parti sistemi ortaya çıkarken hiçbir parti tek başına çoğunluğu elde edememiştir. Merkez sağ koalisyon hem temsilciler meclisinde hem de senatoda sırasıyla %37 ve %37,5 oy oranlarıyla ilk sırayı alırken sağın liderliği de Berlusconi'den (FI) Salvini'ye (Lega) geçmiştir. Berlusconi'nin partisi FI ise sağın ikinci sıradaki partisi olmuştur. Seçimlerin parti düzeyinde galibi de M5S olmuştur. M5S %32,7'lik oy oranıyla 227 milletvekili kazanarak bir önceki seçimlere göre oy oranını arttırırken aynı zamanda büyük bir başarı elde etmiştir. PD ise merkez solda parti düzeyinde en yüksek oy alan ikinci parti olurken diğer partiler kayda değer bir etkinlik gösterememiştir³.

³ Merkez sağ veya merkez sol ifadesi partilerin merkezde yer aldığını ifade etmekten ziyade İtalya siyasetine özgü bir şekilde ve tarihsel olarak da görülen birlikteliklerini ifade etmektedir. Nitekim bu partiler, koalisyon için

Tablo 1*İtalya 2018 Seçim Sonuçları*

Siyasal Partiler	Temsilciler Meclisi (Camera dei Deputati)		Senato (Senato della Repubblica)	
	Oy Oranı (%)	Sandalye	Oy Oranı (%)	Sandalye
Lega Nord (LN)	17,3	125	17,6	58
Forza Italia (FI)	13,9	103	14,4	57
Fratelli d'Italia (Fdi)	4,4	32	4,3	18
Noi con l'Italia (NCI)- Unione di Centro (UDC)	1,3	5	1,2	4
Merkez Sağ Toplam	37	265	37,5	137
Movimento 5 Stelle (M5S)	32,7	227	32,2	112
Partito Democratico (PD)	18,7	112	19,1	53
+ Europa	2,6	3	2,4	1
Insieme	0,6	1	0,5	1
Civica Popolare (CP)	0,5	2	0,5	1
SVP-PATT	0,4	4	0,4	3
Merkez Sol Toplam	22,9	122	23	60*
Liberi e Uguali (LeU)	3,4	14	3,3	4
Diğer	4,1	2	4	2
Toplam	100	630	100	315

Kaynak: Paparo (2018). *1 senatör seçim ittifakı yapılan diğer partiden gelmiştir.

Dolayısıyla 2018 seçimleri sonrasında İtalyan siyasetinde sağdan Lega, FI ve Fdi olmak üzere üç parti bulunurken soldan PD, sol partilerin bir araya geldiği LeU ve bunların dışında ideolojik olarak pozisyonu net olmayan ancak daha çok sol popülist olarak değerlendirilen (Varriale, 2021) M5S bulunmaktaydı. Sonraki süreçteyse PD'den ayrılarak daha liberal eğilimli politikaları takip eden eski Başbakan Matteo Renzi'nin partisi IV de bu aktörler arasına dahil olmuştur. Bu partiler 2022 seçimlerine kadar olan süreçte ve özellikle de pandemi sürecinde İtalyan siyasetinin önemli aktörleri olmuş ve iktidar ilişkilerinde önemli bir rol oynamışlardır.

Lega ise daha çok bölgesel politikalar temelinde hareket eden Lega Nord'un (Kuzey Ligi) devamıydı. 1991 yılında Umberto Bossi tarafından kurulan Lega Nord, İtalya'nın kuzey bölgeleri için federalist ve ayrılıkçı politikalar izleyen bir partiydi. 2012 yılında çeşitli yolsuzluk skandallarının ardından istifa eden Bossi'nin yerine 2013 Aralık ayında Matteo Salvini geldi. Parti liderliğinde yaşanan değişim sonrası partinin ideolojik yönelimi de değişti. Salvini'nin liderliğini üstlendiği bu dönemde parti aşırı sağ politikaları takip etmeye başladı. Bölgesel politikaların yerini ulusal politikalar alırken, popülist söylem, AB ve göçmen karşıtlığı gibi meseleler de parti siyasetinin merkezinde yer aldı (Albertazzi vd. 2018). Salvini liderliğinde Lega Nord, Kuzey Ligi olmaktan çıkarak Le Pen'in National Front'u gibi Ulusal Lige (National League) doğru hareket etmeye karar vermişti. Nitekim partinin isminde bir değişiklik olmasa da "Nord" ifadesinin kullanımı sona ermişti. Bu sırada partinin göçmen karşıtlığı, AB eleştirileri, milliyetçi söylemleri de politik repertuara eklenmekteydi. Bu strateji FI'nın sağdan çok merkeze yakın olmasından dolayı sağ söylemlerin ve partinin eksik olduğu atmosferde etkili olarak Lega'nın büyümesine yardım etti. 2018 seçimleri öncesinde partinin ismi de değişti ve *Lega per Salvini Premier* kuruldu. Yeni Lega'nın politik repertuarındaki söylemler arasında en etkili olanlardan biri göçmen karşıtlığıydı. 2018 seçimlerine gidilirken İtalya'da işsizlikten sonra en önemli sorun göçmenler olarak görülmekteydi. Salvini bu sorunu sahiplenerek göçmen karşıtı politik söylemini

gerekli çoğunluk sağlanabiliyorsa, kendi aralarında iktidarı önelemektedir. Bu yüzden Tablo 1'deki gibi oy oranları ve sandalye sayıları da beraber dikkate alınmaktadır.

özellikle Facebook gibi sosyal platformlar aracılığıyla hızlıca yaymayı ve partisini ulusallaştırmayı başardı (D'Alimonte, 2019, s.122-123).

2018 seçimlerinde Lega/Salvini, FI ve FdI gibi sağ partiler karşısında %17,3 ile en yüksek oyu alarak sağ siyasetin lideri olmuştu. Bu liderlik kısa süre sonra çok daha netleşti ve Salvini'nin partisi oy oranlarını arttırmaya devam etti. 2019 yılı Mayıs sonunda gerçekleştirilen AP seçimlerinde Lega %34,26'lık oy oranına ulaşmıştı. Sağ siyasetin diğer aktörlerinden Berlusconi'nin partisi FI'nın oyu %8,78'e düşerken FdI'nın oyu da yine yükselişle %6,44'e ulaşmıştı. Bu sonuçlar Salvini açısından sağ siyasetin liderliğini de perçinlemişti. Diğer aktörlerden M5S ise büyük bir erimeye yaşayarak %17,06'ya kadar düşmüştü (European Parliament, 2019). AP seçimlerinin genelde düşük katılımından dolayı doğru sonuçlar üretmediği ve ulusal siyasete ilişkin analizlerde pek etkisi olmadığı düşünülebilir. Ancak seçim sonrası Lega'nın seçimlerin galibi olarak İtalyan parti sisteminde daha fazla söz sahibi olacağı ve 2018 sonrasında kurulan M5S ve Lega arasındaki iktidar dengesini ters düz ettiği ifade edilmekteydi (Landini ve Paparo, 2019). Nitekim hem AP seçimlerinden önce hem de seçimlerin ardından gerçekleştirilen anket sonuçları da partilerin oy oranlarındaki değişimi doğrulamaktaydı. 2019 Mart anketlerinde Lega'nın oy oranı %33-34 aralığındayken, M5S'in oy oranları %21 bandındaydı (Tg La 7, 2019a). 26 Mayıs'ta gerçekleştirilen AP seçimlerinin ardından Temmuz ayına gelindiğindeyse Lega'nın oy oranı %37-38'lere çıkarken, M5S'in oy oranıysa %17-19 aralığına gelmişti (Tg La 7, 2019b). Dolayısıyla AP seçimleri bu bağlamda Lega'nın yükselen trendinin resmi bir göstergesi olmuştu.

Sağ siyasetin liderliğini üstlendikten sonra Salvini, bu dönemde M5S ve Lega arasında Başbakan Conte liderliğinde kurulan hükümetin de bir parçası olmuş ve İçişleri Bakanlığı görevini yürütmüştü. Başbakanlığı bağımsız olarak atanan Giuseppe Conte'nin yürüttüğü hükümet Salvini'nin oy oranının AP seçimleri sonrasında artışıyla beraber sarsılmış ve kısa süre sonra da dağılmıştı. Seçimler sonrası hükümet içindeki pozisyonunu güçlendiren ve bu yükselişi kendi lehine kullanmak isteyen Salvini erken seçime gitme hevesiyle hükümetten çekilmişti. Erken seçimlerin AP sonrası sonuçlar dikkate alındığında bu anlamda FI ve FdI ile birlikte klasik merkez sağ koalisyona veya FdI'nın küçük ortak olduğu bir koalisyona yol açması da muhtemeldi (Landini ve Paparo, 2019, s.178-179). Ancak beklentisinin aksine dağılan hükümetin ardından M5S, PD ana aktörler olmak üzere LeU'nun da desteğiyle 2019 Ekim ayında yine Conte liderliğinde ikinci Conte hükümeti kurulmuştu. Kısa süre sonra PD'den ayrılan Renzi liderliğinde kurulan IV'de hükümete destek vermeye devam etti ve iktidarın yeni paydaşı oldu. Nihayet merkez sağ dışındaki aktörlerin hükümet paydaşı olduğu ve sol-sağ çizgisinde şekillenen bir parti sistemi ortaya çıktı. Böylece COVID-19'un ilk yılında sol (ve sol popülist) partiler iktidardayken sağ partiler de muhalefette yer aldı.

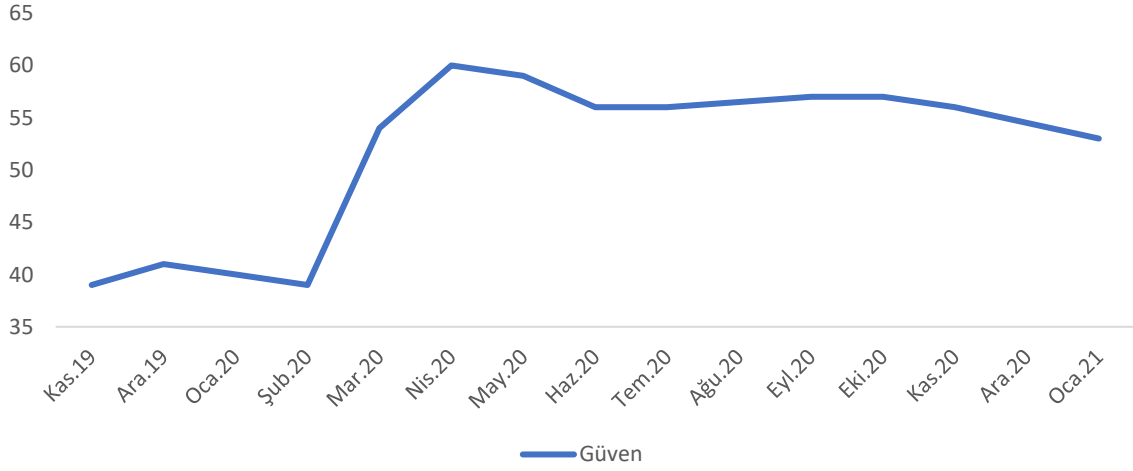
4. Covid-19 Etkisinde Siyaset ve Lega'nın Düşüşü

Kriz anlarında siyasal liderin krizi ne derece ciddiye aldığı ve tedbirleri hayata geçirmede ne derece istekli olduğu, yani lider reaksiyonu önemlidir. Bu noktada liderlerin *riski hafifletme*, *çerçvelendirme* ve *gidişatı ve amacı belirleme* gibi üç temel fonksiyonu ifa ettiği görülmektedir (Ostergard, 2020). ABD'de Trump'ın ve Brezilya'da Bolsonaro'nun (Ortega ve Orsini, 2020) salgını ciddiye almayan ve ekonomik durumu önceleyen tavırları ve buna yönelik kamusal düzenlemeler ya da Yeni Zelanda lideri Jacinda Ardern'in etkili liderliği (Friedman, 2020) kriz zamanlarında lider reaksiyonun ne derece önemli olduğunu göstermektedir. İtalya örneğindeyse salgının ilk anında bu bağlamda ne ulusal liderler (Başbakan Conte, PD lideri Nicola Zingaretti, Lega lideri Matteo Salvini) ne de yerel liderler (Lombardiya lideri Attilio Fontana, Milan Belediye Başkanı Giuseppe Sala) salgını ve bu kapsamda önerilen tedbirleri (örneğin Çin'den gelenlerin karantinaya alınması gerektiği) ciddiye almamıştır (De Blasio ve Selva, 2021; Ferraresi, 2020). Liderler riski hafifletme, çerçvelendirme ve gidişatı belirleme noktasında ilk anda ciddi anlamda başarısız olmuştur. Salgın yavaş yavaş etkisini arttırdıkçaysa iktidar ve lider etrafında toplanma etkisi (*rally around the flag effect*) devreye girerek hükümetin ve Başbakan

Conte'nin politik gücü ve kamuoyu desteği artmış buna karşın muhaliflerin de söylemsel gücü zayıflamıştır. Bundan sonra gidişatı belirleme noktasında Conte'nin etkili liderliği görülmektedir. Kriz ve sonrasında Conte'ye karşı artan güven hükümet içindeki tartışmaları sonlandırarak kırılğan hükümetin ömrünün uzamasını sağlamıştır (Bull, 2021, s.162). Muhafif aktörlerse krizi çerçevelerken gidişata göre sürekli söylem değiştirmek zorunda kalmış ve klasik politik söylemleriyle krizi bir araya getirmeye çalışmıştır.

COVID-19'un ilk döneminde iktidar sorumlu bir hükümet imajı çizmeye çalışmıştı. Bunun en önemli göstergesi, M5S'in iktidar paydaşı olmanın getirdiği sorumlulukla hareket ederek tüm İtalyan halkının korunması ve siyasetin virüs karşısında birlik olmasını sağlamak üzerine bir politik tutum benimsemesiydi. M5S popülist retoriği terk ederek sorumlulukları ön plana çıkaran bir tutum izledi. Burada halkın tanımlanması popülist (düalist biz-onlar söylemi) bir içerikten uzaktı. Toplum bir bütün olarak değerlendiriliyor ve salgın karşısında kuşatıcı bir dil kullanılıyordu. Ayrıca M5S'in bilim karşıtı argümanlara verdiği prim de bu dönemde azaldı. Hükümetle beraber hareket ederek oluşturulan bilimsel komitenin kararlarının normalleşme için referans olduğu ifade ediliyordu. Bu anlamıyla komplo teorilerinden uzaklaştı. Anti elitist söylemini pandeminin ilk dönemlerinde uluslararası medyayı (pandeminin ilk dönemlerinde uluslararası medyayı korku ve nefret iklimini İtalya'da yaydığı gerekçesiyle eleştirmektedir) ve AB'yi eleştirerek düşük tonda da olsa devam ettirse de sonrasında bu eleştiriler de yerini sorumlu hükümete bıraktı (Bertero ve Seddone, 2021, s.51-53). Aslında bu dönem M5S açısından normalleşmenin de başlangıcı oldu. Bu dönemde daha pragmatik ve esnek olmayı sağlayacak parti içi düzenlemelerle pozisyonunu yumuşattı. Önce seçimle gelinen makamlardaki iki dönem kuralını esneterek yerel meclis üyeliklerini bunun dışına çıkardı (böylece Roma belediye başkanı Virginia Raggi'nin de tekrar aday olma şansı ortaya çıktı) ardından da geleneksel partilerle resmi ittifaklar yapmama fikrini terk ederek yerel düzeyde ittifakların önünü açtı. Bu sayede yerel seçimlerde PD ile ittifakın da yolu açılmış oldu (The Economist, 2020).

İlk anda karşılaşılan şokun atlatılmasıyla kamuoyu desteğini de arkasına almayı başaran hükümetin ve özellikle Başbakan Conte'nin kişisel kredisi de oldukça yükseldi. Conte'ye ve hükümete duyulan güven özellikle ilk dalga içinde oldukça yüksek bir seviyeye ulaşmayı başarmıştı. Nitekim bu güven salgının ilk yılı boyunca da yüksek düzeyde devam etti (bkz: Grafik 1). Bu dönemde Conte parti siyasetinin üstünde, sorumlu ve kararlı bir lider imajı çizmekteydi (Lazar, 2020). Bu güven, alınan tedbirlere karşı kamuoyu desteğini de beraberinde getirdi Nisan ayının ortasında yayınlanan ankete göre İtalyan'ların %73'ü salgın karşısında gerekli önlemlerin alındığını düşünüyordu (Tg La 7, 2020). İktidarın küçük ortaklarından LeU'nun temsilcisi Roberto Speranza da bu dönemde sağlık bakanı olduğundan bu noktada hükümetin temel politikaları ile uyumlu bir siyaset izledi. Nitekim dönemin Conte'den sonra en güvenilen isimleri arasında Speranza gelmekteydi.

Grafik 1*İkinci Conte Hükümetine Karşı Güven (%)***Kaynak:** (Statista,2024)

Bu dönemde hem hükümetin tutumu hem de salgının ciddiyeti sorunun siyasallaşmasını engellemiştir. İktidar tüm İtalyanları COVID-19'dan koruyan sorumlu bir hükümet imajı çizerek bilimsel komitenin ve salgının gerektirdiği düzenlemeleri yaptı. Böylece hükümetteki aktörlere yönelik güven düzeyi de arttı. Salgının etkisiyle diğer aktörlerin de hükümeti eleştirmesinin önü kesilmiş oldu.

Ortam durulduğundaysa hükümet salgının sosyo-ekonomik etkileri üzerine çeşitli paketler⁴ açıklayarak aşırı sağ aktörlerin ekonomik temelli eleştirilerine cevap vermek istemekteydi. Ancak salgın derinleştikçe ekonomik tepkiler de beraberinde arttı. İkinci dalga içerisinde bu tepkiler net bir şekilde görülmüştü. Bu dönemde tartışma ekonomi üzerinden temellendi ve nihayetinde AB Kurtarma Fonu'nun kullanımına yönelik tartışmalar neticesinde hükümetin sonlanmasına kadar gitti.

Ekim ayından itibaren ikinci dalganın görülmesi tekrar gündemi salgına taşıırken ardı ardına kısıtlama tedbirleri de geri gelmişti. Bu dönemde alınan tedbirlere karşı destek oldukça düştü. Bu kapsamda örneğin Ekim ayındaki kapanma kararlarına ve Aralık ayındaki yasaklamalara karşı olanların oranları %40'lara kadar çıktı (Demos, 2021). Bu dönemde siyasetteki temel tartışma AB Kurtarma fonunun kullanımı üzerindedir. Hükümet içinde AB'den gelen paranın kullanımına yönelik bir tartışma vardı. Conte AB'den gelen fonun kullanımına ilişkin bir kurul oluşturmak istemekteydi. Renzi'nin partisi IV ise bunun kabineyi, bakanlıkları ve Parlamento'yu by-pass ederek paralel yapılar oluşturmak anlamına geldiğini ifade etti ve yine hükümeti desteğini çekmekle tehdit etti (Giovannini ve Mosca, 2021, s.10). Süregelen tartışmalar sonrasında Ocak ayına gelindiğinde 13 Ocak 2021 tarihinde IV'li üç kabine üyesi istifa etti. Ardından güven oylamasına giden Conte parlamentodan güven oyu olsa da Senato'da 156 oy alarak 161 olan gerekli çoğunluğu sağlayamadı ve hükümetin istifasını verdi. Ardından yeni hükümet için çalışmalara başlansa da Cumhurbaşkanı Sergio Matterella Mario Draghi'yi hükümeti kurması için görevlendirdi. FDI hariç tüm partilerin desteğiyle Draghi liderliğinde yeni hükümet kuruldu.

Lega COVID-19 süreci boyunca kendine net bir politik pozisyon belirleyememiştir. Salvini salgın karşısında alınan ilk tedbirleri şiddetle eleştirmişti. Bu dönemde salgını ciddiye almayan bir tutum benimseyerek insanları dışarı çıkıp eğlenmeye davet etti ve küçük ölçekli işletmelerin tekrar

⁴ Cura Italia, Liquidita, Rilancio, Agosto ve Ristori olarak adlandırılan bu paketler sağlık sistemini güçlendirmek, işçilere ve serbest mesleklere destek çıkmak, vergi yükümlülüklerini ertelemek ve bunlar gibi çeşitli sosyal katkıları içermektedir. Bunlar için bkz: (Di Bartolomeo vd., 2022).

açılmasını istedi. Çünkü ilk kapanan bölgeler Lega'nın etkili olduğu kuzey bölgeleriydi. Ancak kapanma tedbirlerinin işe yaraması ve krizin büyüklüğü bu alana yönelik eleştirileri anlamsız kıldı ve bu sefer ulusal birlik adına kapanmalara destek verdi. Hatta daha katı kapanma tedbirlerine başvurulmasını dahi önerdi. Ardından kısa süre sonra pozisyonunu değiştirerek hükümeti daha hızlı davranmadığı için eleştirmeye başladı. Sonrasındaysa karantina sürecinin uzamasına yönelik eleştirilerini arttırdı ve normalleşmeye çağırdı (Albertazzi vd., 2021; Bertore ve Seddone, 2021; Peralta-Santos, 2021; Zanotti ve Melendez, 2023). Bu sırada 70 milletvekili ile mecliste protesto gerçekleştirerek hükümetin işletmeleri açmasını ve açılmalar gerçekleşene kadar protestonun devam edeceğini söylerken FI ve FdI'nın desteklemediği bu protestodan iki gün sonra vazgeçti (Vicentini ve Tulia Galanti, 2020, s.17-18) Görüldüğü üzere Lega ve Salvini pandemiyi önemsizleştirmektedir ve bir an önce normalleşmeye dönülmesini istiyordu. Çünkü Lega için en önemli politika yapma yöntemi halkın arasına karışma ve onlara temas etme üzerinden temellenmekteydi. Böylece pandeminin ortaya çıkardığı kapanmalar Lega'nın elini oldukça zayıflatmıştı (Pirro, 2022, s.10).

Lega bu süreçte klasik sağ popülist tutumunu devam ettirmek istemişti. Bu bağlamda göçmen karşıtlığı eleştirilerinin merkezindeydi. Bu anlamda Salvini önce sınır kontrollerinin artırılması gerektiğini ve ciddi bir hükümetin önceliğinin bu olması gerektiğini ifade etti (Bertero ve Seddone, 2021, s.54). Afrikalı göçmenler virüsün taşıyıcısı olarak sunuldu. Salgının sorumlusunun İtalyan kıyılarına yanaşan gemilerdekiler olduğu ifade edilerek göçmenler doğrudan hedef gösterildi (Zanotti ve Melendez, 2023). Hem salgının ilk günlerinde hem de hafiflediği yaz aylarında salgının kaynağının Afrika'dan İtalya'nın güney sınırlarına gelen göçmenler olduğu vurgulandı. Bu kapsamda kapanma tedbirlerini de eleştirerek esas problemin "dans edenler değil karaya çıkanlar" (kafe, bar vb. eğlence merkezlerinin kapanması karşısında İtalya kıyılarından karaya çıkan göçmenleri sorumlu ilan eden bir retorik) olduğuna ilişkin bir retorik benimsemişti (Salvini, 2020). Salgından dolayı tarım sektöründe ciddi kayıplar veren İtalya'da çiftliklerde istihdam için göçmenlere çalışma izni vermeye yönelik düzenleme yapılıncı Salvini tekrar göçmen karşıtlığını dile getirdi ve düzenlemeyi kamu sağlığını tehlikeye atan illegal mültecilere ödül olarak nitelendirerek hükümeti eleştirdi (Pirro, 2022). Göçmen karşıtlığı Salvini'nin gündeminden nerdeyse hiç düşmedi. İtalyanların aylarca karantina da kaldığı ancak özgürce dolaşan illegal göçmenlerin virüsü İtalya'ya beraberinde getirdiğini vurgularken diğer yandan İtalya'yı AB'nin mülteci kampı olarak tanımlamaktaydı (Albertazzi vd., 2021, s.9). 2019 yılında İçişleri Bakanı olarak görev yaptığı sırada göçmenlerin karaya çıkmasına izin vermediği gerekçesiyle hakkında açılan davanın COVID-19 sürecinde gündeme gelmesiyle göçmenleri tekrar siyasetinin merkezine aldı ve bu kararını vatan savunması, sınırların korunması ve İtalyanların güvenliği kavramları etrafında ifade ederek (BBC, 2020) göçmenleri işgalciler olarak ve güvenlik sorunu bağlamında çerçeveledi. Dolayısıyla Salvini politik atmosferin müsaade ettiği her ortamda göçmenleri sorunun kaynağı olarak gören ve göçmen meselesini merkezine alan politik tutumunu devam ettirmek istemişti. Ancak salgın süreci aslında bu söylemin etkisini kırdığından kamuoyunu bu anlamda yönlendirmekte zorlandı.

Lega pandemi şartlarından dolayı en önemli araçlarından biri olan kamusal etkinlikleri gerçekleştirmedi (Pirro, 2022, s.14). Bunun yanında salgın siyasetinin yoğun gündemi, sağlık sisteminin sorunları, bulaş ve ölüm oranları ve benzeri gelişmeler medyanın tavrını da değiştirmişti ve popülist/sansasyonel medyatik gelişmeler medyanın dışında kaldı (Bertero ve Seddone, 2021, s.56). Sağ siyaset için önemli araçlardan biri olan kamusal ve medya görünürlüğü pandeminin yoğun olduğu dönemde gittikçe azaldığından söylemsel olarak eli zayıflamıştır. Bu yüzden Lega gibi sağ partiler için

sosyal medya platformları da daha önemli hale geldi. Zaten Facebook ve Twitter gibi platformların kullanımında etkili olan Salvini söylemlerini bu mecralarda şekillendirdi⁵.

Göçmen meselesine ilişkin söylemlerin hem medyanın hem de salgının etkisiyle gücünü yitirdiği anlarda Salvini popülist söylemlere başvurdu. Popülist retorikğin söylem havuzu geniş olduğundan yenisi bulmak zor olmadı. Salgın boyunca Salvini popülist retorikğin bir gereği olarak dini ve komplocu söylemlere de sıklıkla başvurdu. Kendisini “süper Katolik” olarak adlandıran (boşandığı eşinden bir çocuğu ve evlenmediği birinden de bir çocuğu olmasına rağmen) Salvini salgın canavarı karşısında sadece bilimin yeterli olmadığını ve ihtiyaç duyulan şeyin “Tanrı” olduğunu ve bu yüzden kiliselerin paskalyada ibadet için açılması gerektiğini söylemekteydi (Betz, 2020). Bunun yanında Salvini komplo teorilerini dile getirmekten de çekinmedi ve hem virüsün nerden geldiği (Çinliler tarafından laboratuvarında üretilmesine vurgu yaparak (Nardelli ve D’Urso, 2020) hem de ilaç şirketlerinin tedavi yöntemlerini sakladığı gibi çeşitli komplo teorilerine alan açtı.

Bu klasik popülist ve göçmen karşıtı tutumun yanında Conte hükümeti döneminde Lega’nın söylemlerini temel olarak hükümete yönelik ekonomik eleştiriler ve AB’ye yönelik eleştiriler olmak üzere iki alanda toplamak mümkündür.

İtalyan ekonomisi salgından en çok etkilenen ekonomilerden biri olmuştu. Nitekim ekonomi 2020 yılında %10’a yakın oranda küçülürken, bütçe açığı arttı ve kamu borcu %155 seviyelerine kadar geldi. Diğer AB ülkeleri arasında virüse en erken ve en sert maruz kalanlardan biri olduğu için toparlanması da en zor ülkelerden biri İtalya’ydı. Ayrıca İtalyan ekonomisinin yapısal şartları kötü gidişatın ve bu toparlanmanın neden geç olacağını da açıklamaktaydı. İtalyan ekonomisi yüksek oranda küçük ve orta büyüklükteki işletmelere dayanmaktadır (Statista, 2018). Bu Kobilerin ekonomiye katkısı %67, istihdama katkısı ise %78 seviyelerindedir (Greene, 2020). Yani 2,1 trilyon dolarlık İtalyan ekonomisinin büyük bir kısmını bu işletmeler oluşturmaktadır. Turizm gelirleri ile bilinen İtalya bunun yanında salgın sırasında çok ciddi anlamda turist kaybetti. 1 Mart-31 Mayıs tarihleri arasında 31 milyon 625 bin turist kaybı yaşandığı tahmin edilmektedir ve rezervasyonlar Aralık ayına kadar ertelenmişti (Ticaret Bakanlığı, 2021). Ancak ikinci dalganın gelmesiyle beraber kapanmalar bunları daha da ileri bir tarihe ertelemişti. Turizm gelirlerinin İtalyan ekonomisinin %13’ünü oluşturduğu düşünüldüğünde (Greene, 2020) durumun ciddiyeti daha da anlaşılmaktadır.

Conte hükümeti toplam 142 milyar avro değerinde beş temel ekonomik yardım paketi açıklayarak salgının ekonomik hasarına karşı cevap vermek istemişti. Ayrıca AB Kurtarma Fonu’ndan da 81.4 milyar avro hibe ve 127.4 milyar avro kredi olmak üzere toplam 209 milyar avroluk (toplam 750 milyar avroluk paketin nerdeyse üçte biri) ciddi bir pay almıştı (Pirro, 2022, s.6). Ancak bu paketler karşısında Salvini yine hükümeti eleştirerek bunları çerez parası ve şaka olarak çerçevelemekteydi (Pirro, 2022, s.9). Bu eleştiriler diğer yandan Lega’nın sorumsuz davrandığı algılarını da güçlendirmekteydi. Salvini’nin bu dönemde söylemsel önceliği COVID-19 tedbirlerinin esnetilerek ekonomik açılmanın bir an önce gerçekleştirilmesi ve ekonominin çarklarının dönmesini sağlamaktı. Çünkü özellikle partisinin etkili olduğu kuzey bölgeleri sanayinin en yoğun olduğu bölgelerdi. Tam açılmayı sağlamayan ekonomik müdahaleleri eleştirmek, onları önemsizleştirmek istemekte ve hükümeti açılmaya zorlamak istemekteydi. Ancak pandeminin seyri buna izin vermedi ikinci dalgada kapanmalara geri dönüldü.

Bu dönemin en önemli meselelerinden biri de AB’nin salgın karşısındaki tutumu ve İtalyanların AB’ye yönelik kırılganlıkları gelmekteydi. Bu dönemde kamuoyunda yükselen AB eleştirilerini sahiplenmek isteyen sağ partilerin ve Lega’nın ötekisi de (popülist bağlamda) AB oldu. Çünkü bu dönemde birlik

---

⁵ Bu noktada sosyal medyanın pandemi sürecinde önemi bir rol oynadığı ve infodemi tartışmalarıyla beraber aşırı sağ aktörler için etkili bir enstrüman olduğu ifade edilmelidir. Bu konu hakkında daha ayrıntılı bir çalışma için bkz: (Eskicioğlu, 2023).

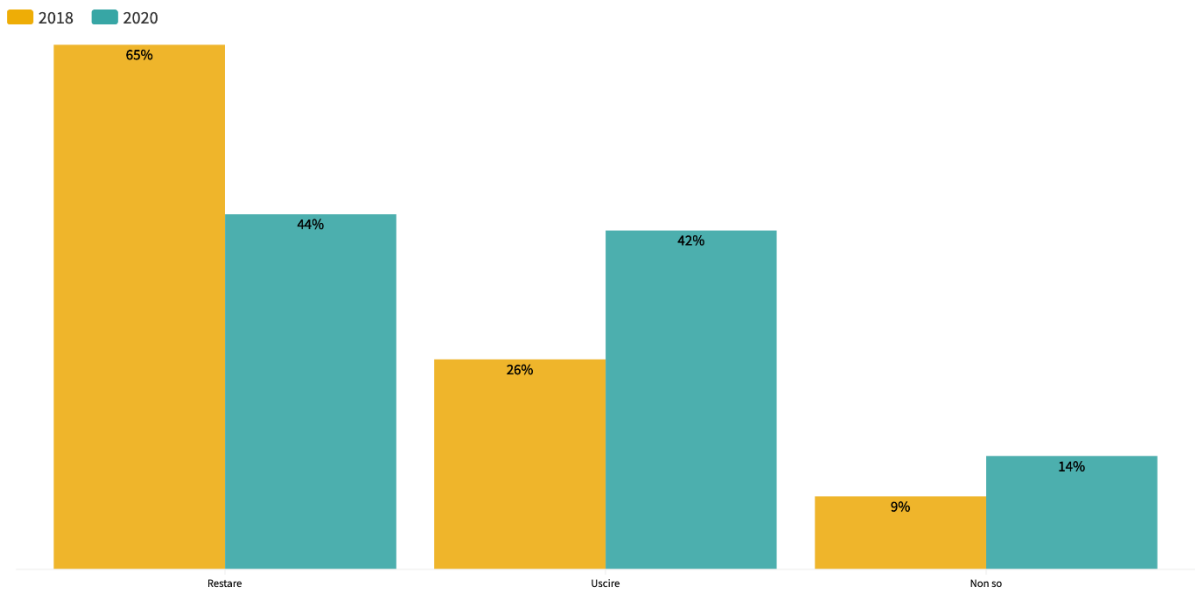
ruhu ciddi anlamda sarsılmıştı. Zaten 2008 ekonomik krizi, mülteci krizi ve Brexit sürecinden sonra sallantıda olan birlik ruhunun, salgın sürecinin meydana getirdiği olumsuzluklarla beraber daha da kötü bir hal aldığı ifade etmek de mümkündür. Ortak ekonomi politikasının Kuzey-Güney bağlamında tartışıldığı, serbest dolaşımın yasaklandığı ve kriz süresince atılması gereken adımların atılmadığı birlikte, üye ülkelerin halklarının tutumları ve liderlerinin tavırlarında kırılmalar meydana gelmiştir. Böylece Covid-19 krizi popülist/otoriter liderlerin ve eğilimlerin alan kazanmasına katkı sağlayarak zaten kırılmalı olan AB birliğini daha da sarstı (Eralp ve Keyman, 2020). Dolayısıyla Brexit sürecinin ardından kamuoyunda sıkça tartışılan diğer “-exit” projeleri, salgın süreciyle birlikte yeniden gündeme geldi.

İtalyanlar yaşanan salgının sadece İtalya'nın bir kriziymiş gibi görülmesini değil bunun AB'nin bir krizi olarak düşünülmesini istemekteydiler. Bu noktada gerekli desteği alamadıkça yalnız bırakıldıklarını düşündüler. Almanya ve Fransa gibi ülkelerin ilk anlarda koyduğu ihracat yasakları ve İtalya'nın koruyucu ekipman malzemesine duydukları ihtiyaca cevap vermemeleri, Çekya'nın koruyucu maskelere el koyması gibi gelişmeler bu noktada bir kırılmaya sebep oldu. Daha sonrasında da istediği ekonomik desteği alamayan İtalya'da kırılma iyice arttı. Avrupa Merkez Bankası başkanı Christine Lagarde'nin salgının ekonomik etkilerinin azaltılması için ön yardım yapılmayacağı ifadesi (Reuters, 2020) medyada önemli bir yer tuttu. Cumhurbaşkanı Sergio Matteralla'nın dahi dayanışma çağrısı yapması yaşanan krizin aşırı sağ partilerin siyasete taşıdığı AB eleştirilerinin ötesinde bir anlama sahiptir. Ekonomik krizin aşılması için İtalya'nın da aralarında bulunduğu bir grup ülke tarafından tartışılan Koronabond önerisi de Hollanda, Finlandiya, Almanya gibi kuzey ülkelerinin engellerine takılınca gerilim daha da artmıştır. *Der Spiegel* gazetesindeki araştırmada İtalyanların %70'inin AB'nin yardımlarından rahatsız olduğu belirtildi (Mcgleenon, 2020). Yine Avrupa Parlamentosu'nun yaptığı ankette İtalyanların yaklaşık %75'inin AB'nin Covid-19'a karşı aldığı önlemlerden memnun olmadığı görülmektedir. Üstelik bu oranla İtalya AB içerisinde en az memnun olan ülke konumundadır (European Parliament, 2020).

Resim 3

Tecne AB Araştırması

Cosa voterebbe in un referendum sulla permanenza dell'Italia nell'UE?

Fonte: sondaggio Tecne

Kaynak: (Berti, 2020)

Tüm bunların yanında İtalyanların AB'den beklediği tıbbi yardımların Çin'den ve Rusya'dan gelmesi birlik ruhunun sorgulanmasında da önemli rol oynayan bir başka gelişmeydi. Rus askeri araçlarının Roma sokaklarında çekilen fotoğrafları bu kırılmayı en iyi yansıtan kareler arasındaki yerini almıştır. AB'nin bu tavrı aşırı sağ partilerin AB karşıtı tutumlarına moral üstünlük katarak AB karşıtı söylemlerin daha da yaygınlaşmasına yol açtı. Bu yaşanan gelişmeler en nihayetinde İtalya içerisinde AB karşıtı tutumun güçlenmesine sebep oldu ve dayanışma ruhu sorgulanmaya başladı. Nitekim Avrupa Parlamentosu'nun araştırmasında İtalyanların yaklaşık %80'i AB dayanışmasından memnun olmadığını ifade etmekteydi. İtalyanların sadece %16'sı bu dayanışmadan memnun olduğunu söylerken bu oran AB üyeleri arasında en düşük orandır (European Parliament, 2020). Bunun yanında Almanya İtalya'yı boğuyor şeklinde gazete manşetleri atıldı. Salvini de bu tartışmalarda kendine alan açarak AB üyesi devletlerin zorluk zamanında korumacılığa geçtiğini ve bunun ikiyüzlülük olduğunu ve İtalya'nın yardıma ihtiyacı olduğunda Venezuela ya da Arnavutluk gibi ülkelerden yardım geleceğini, Almanya'dan hiçbir şey istemediklerini söylemekteydi (Mcgleenon, 2020). FdI lideri Meloni de AB'yi İtalya'nın zorluklarından faydalanmaya çalışmakla suçlamaktaydı.

Nitekim Tecne şirketi tarafından yapılan anket sonuçları da yaşanan gelişmelerin ardından İtalyanların AB'ye olan güveninde ve AB'den çıkmaya dair tutumlarında meydana gelen değişikliği net bir şekilde ortaya koymaktaydı. Yapılan araştırmada "AB'den çıkmak için referandumda nasıl oy kullanırsınız" sorusuna 2018 yılında çıkılım diyenlerin oranı %26 iken Nisan ayında %42'lere ve kararsızların oranı da %9'dan %14'lere çıkmıştır (Berti, 2020). Bu durum sadece anlık bir tepki olarak değerlendirilmemelidir. Önümüzdeki yıllarda AB içerisinde yaşanacak krizler karşısında üye ülkelerin bu tutumları akla gelecektir. Nitekim İtalyanlarda meydana gelen kırgınlığı toparlamak için AB Komisyon başkanı Von der Leyen de İtalyanlardan özür dilemek zorunda kalmıştır (Euronews, 2020).

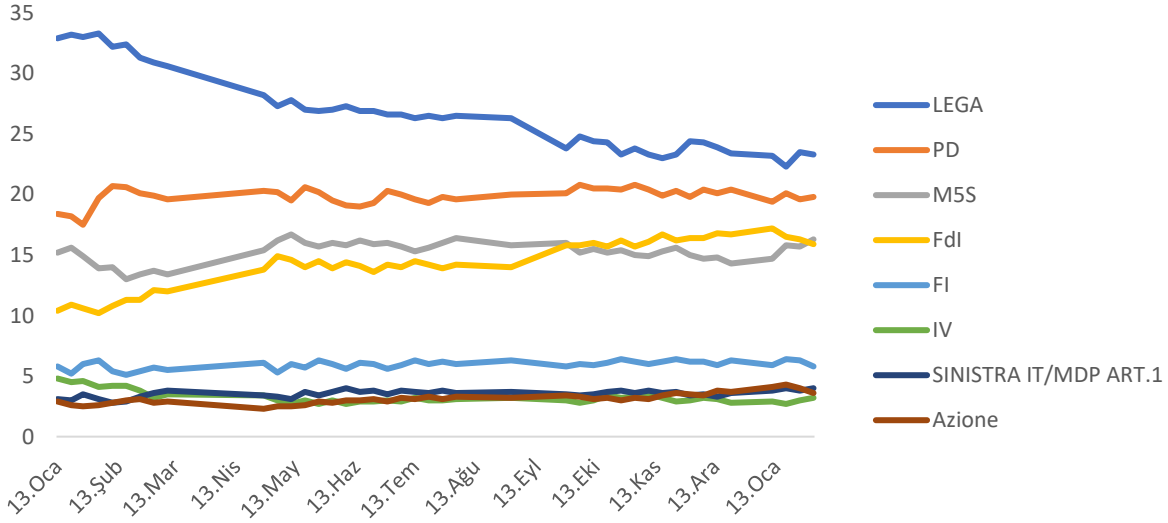
Lega'nın AB eleştirilerinin merkezinde de AB'nin sessiz kalışı, etkisizliği ve dayanışma göstermeyişi gelirken (Bressanelli ve Natali, 2023, s.31) diğer yandan başka ülkelere hizmet etmekle ve yetersiz yardımlarla suçlandı. AB'nin salgın yardımlarında gecikmesi bu eleştirilere alan açmıştı. Salvini, AB'nin Afrika'ya 15 milyar dolar yardım bulabildiğini ancak İtalya konusunda ESM'ye⁶ yönlendirerek İtalya'yı daha zor bir duruma düşürmek istediğini söyledi. Buradan hareketle de AB'nin aslında bir Alman Birliği olduğunu ifade etti (Bertero ve Seddone, 2021, s.55). AB'nin salgının ilk anlarındaki tutumu aşırı sağ partilerin de Avrupa şüpheciliğini körükledi ve hem Salvini hem Meloni AB'yi bencillikle ve İtalya'yı yalnız bırakmakla suçladı (Pirro, 2022).

COVID-19'un ilk döneminde AB'nin tutumunun neredeyse her aktör tarafından ciddi bir eleştiri alması bu alanda Lega'nın farklılığını da ortadan kaldırmıştı. Sonraki dönemde de hem AB'nin özür dilemesi hem de hibe ve kredilerden İtalya'ya sağlanan destek bu tutumu biraz daha yumuşattı. Dolayısıyla salgının ikinci dalgasından itibaren en etkili gündem ekonomik toparlanmaydı. Ancak 2021 yılına girilirken hükümet içinde başlayan tartışmalar Conte hükümetinin sonlanmasıyla sonuçlanınca siyasal dengeler tekrar değişti. Eski Avrupa Merkez Bankası Başkanı Mario Draghi liderliğinde kurulan teknokratik hükümete FdI hariç tüm partiler destek vermekteydi. Lega'nın da destek verdiği Draghi hükümetinin bu dönemde temel fonksiyonu COVID-19 sürecini ve AB fonunun kullanımını yönetmekti (Russo ve Valbruzzi, 2022).

⁶ European Stability Mechanism (Avrupa İstikrar Mekanizması) avro bölgesindeki üye devletler arasında büyük reform paketlerinin desteklenmesi için acil kredilere ilişkin düzenlemeler içeren, 2008 ekonomik krizinin etkilerinden kurtulmak amacıyla 2012 yılında kurulmuş hükümetler arası bir kuruluştur. Ancak Lega ve FdI gibi sağ aktörler ESM'yi İtalya'nın egemenliğine bir tehdit olarak düşünmüştür. Bu hususta daha ayrıntılı bilgi için ESM genel müdürlüğünü yürütmüş Klaus Regling ile *Institute for European Policymaking @ Bocconi University* bünyesinde gerçekleştirilen mülakat okunabilir. Mülakat için bakınız: Feltri, S. (t.y.). "Why is the ESM so Controversial Only in Italy? A conversation with Klaus Regling". Erişim Linki: <https://iep.unibocconi.eu/publications/why-esm-so-controversial-only-italy-conversation-klaus-regling-0>

Grafik 2

2020-2021 Arası Partilerin Oy Oranlarındaki Değişim

Kaynak: SWG tarafından LA7 için yapılan haftalık anketler kullanılmıştır.

Bu dönem içerisinde yapılan anket verilerine göre partilerin oy oranlarındaki değişim Lega'nın düşüşte olduğunu ve FdI'nın yükselişte olduğunu göstermekteydi. FdI'nın ve Lega'nın bu trendiyse 2022 seçimlerine kadar devam etmişti. PD ise istikrarını korurken M5S ve FI 2018 sonrasında gösterdiği düşüşün sonuna gelmiş ve oy oranlarını konsolide ederek istikrar kazanmıştı. Salgın ilk dönemi Lega'daki erimeyi durduramazken Meloni'nin popülaritesi de zaman içerisinde artmıştı.

Conte hükümetinin sonlanması ardından FdI'nın oy oranlarındaki artış karşısında baskı altında olan Salvini parti içi ılımlı kanadın da baskısıyla daha sorumlu bir imaj çizmek için Draghi hükümetine destek verdi. Nitekim Salvini bu desteği bir "fedakârlık" olarak görmekteydi. Bu durum Lega için başka sorunları da beraberinde getirdi. Conte döneminde eleştirdiği iki temel meselede (kapanmalar ya da halk sağlığı karşısında ekonomik aktiviteler ve AB fonunun kullanımı konusu) daha sorumlu bir hükümet rolü çizmek için pozisyonunu ve buna bağlı kutuplaştırıcı söylemi esnetti. Tabii bu durum hem parti içinde tartışmaları hem de seçmenlerin eleştirilerini beraberinde getirdi (Russo ve Valbruzzi, 2022). Bu politika değişiklikleri karşısında Salvini güvenilirliğini iyice yitirmişti. Nitekim Draghi hükümetine destek verdikten sonra aşırı sağ politikaları takip etmekte zorlanan Salvini'nin düşüşü de devam etti ve bu politikaları muhalefette kalarak sürdürebilen Meloni oy oranlarını her geçen gün arttırdı.

Diğer aşırı sağ parti FdI da salgının ilk yılında aslında Lega ile aynı stratejiyi izleyerek göçmenleri ve ekonomik anlamda hükümeti hedefine almıştı (Zanotti ve Melendez, 2023, s.101). Ancak Lega'dan farklı olarak FdI hükümeti, muhalefeti görmezden gelerek demokrasinin altını oyduğu gerekçesiyle eleştirmekteydi ve bu kapsamda örneğin parlamento önünde İtalyan bayraklı maskelerle beraber protestolar düzenleyerek "sessiz çoğunluk" olarak adlandırdığı "sıradan insanlara" kulak verilmesini istemekteydi (Manucci, 2020). FdI'nın popülist söylemi bu aşamada oy kaybı yaşayan Salvini'nin kaybettiği oyları kendisinde toplamasını sağladı ve yükselişini sürdürmesini sağladı. Ayrıca FdI, Lega'dan farklılaşarak normale dönme isteğini yinelerken daha temkinli davranmaktaydı. Sokaklara dönerek hükümetin belirlediği siyasal alanın dışında kendine alan açmaya çalıştı. 28 Nisan'da meclis binasında düzenlenen protestolarda ve 2 Haziran'daki Cumhuriyet Bayramı gösterilerinde görünürlüğünü arttırdı. Tüm bu anlarda Meloni sorumluluğu da elden bırakmamıştı. Her gösteride maskesiyle beraber poz verdi ve güvenlik protokollerini aşmadı. Salvini ise güvenlik protokollerini görmezden geliyordu. Cumhuriyet Bayramı gösterilerinde gösteriler bitince alanda kalarak maskeleri

çıkartıp selfie çekmek için alanda dolanmaktaydı (Pirro, 2022). Salvini'nin aksine Meloni'nin eleştirileri daha sorumlu bir çerçevede hareket etmekteydi ve bu anlamıyla Salvini'ye göre daha incelikli bir siyasetçi profili çizmekteydi (The Economist, 2020).

5. Sonuç

COVID-19'un İtalya'yı vurduğu ilk anda hükümetin uzun süreli bir geleceği görülüyordu. Güven düzeyi de düşük olan hükümetin dağılması ve yenisinin kurulması İtalyan siyaseti için olağan bir durumdu. Nitekim ikinci Conte hükümeti de modern İtalya'nın (2. Dünya Savaşı sonrası Cumhuriyetin benimsenmesinin ardından) 66.hükümeti olarak karşımıza çıkmaktaydı. Dolayısıyla kısa süreli istikrarsız hükümetler İtalyan siyasetinin önemli sorunlarından biriydi. Ancak salgınla birlikte süreç başka bir yere evrildi ve hükümete duyulan güven düzeyi arttı. Aktörler salgının ciddiyeti karşısında eleştirilerini ertelemek zorunda kaldı ve salgının ortaya çıkardığı kriz ortamının dinmesini bekledi. Böylece özellikle ilk dalga boyunca iktidarı tehdit eden bir gelişme yaşanmadı. Siyasetin temel gündemi salgın bağlamında şekillendi. Salgın süresi boyunca oy oranlarında yaşanan değişim iktidar paydaşlarının oyunu arttırmadı ancak Lega'nın oy kaybı derinleşti. Bu dönemde Lega'nın oy kaybını sadece COVID-19 süreciyle açıklamak mümkün olmasa da bu süreç boyunca oy kaybı yaşadığı görülmektedir. Aynı şekilde FdI'nın da yükselişi yine bu dönemde ivme kazandı. Nitekim bu trend 2022 genel seçimlerinde de görülmüştür. 2022 seçimleri sonucunda FdI en yüksek oy oranıyla (%26) merkez sağ siyasetin iktidarında başbakanlık görevini ve merkez sağın liderliğini ele almıştır. Dolayısıyla COVID-19 sürecinin ilk yılında yaşanan gelişmeler bu sürecin de bir anlamda habercisi olmuştur. Her ne kadar pandemi süreci Conte'nin yılı olarak değerlendirilse de (Bull, 2021) hükümetin ömrü hükümet krizleri ile anılan İtalyan siyasetinin ortalamasında kaldı ve 2021 başında yerini teknokrat Draghi hükümetine bıraktı. Kriz anlarında artan kişisel güven partiler arası dinamikleri çok anında etkilese de bunu sürdürmek mümkün olmamıştır. Ancak Conte bundan sonra İtalyan siyasetinin önemli bir aktörü olmuştur. 2021 Ağustos ayından itibaren M5S hareketinin liderliğini yürütmektedir.

Salvini'nin 2020 içerisinde yaşadığı düşüşte pandemi sürecinin önemli bir rolü olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu dönem boyunca Salvini salgını ciddiye almayan ve dolayısıyla sorumsuz bir siyasal lider imajı çizmiştir. Salgının yönetimine ilişkin hükümete eleştirilerinde sürecin gidişatına göre söylemlerini değiştirmiş ve inandırıcılığını da zedelemiştir. Başta kapanma tedbirlerini eleştirirken sonra savunmuş ve hatta daha sıkı tedbirlere başvurulmasını önermiştir. Ardından tekrar kapanmaları eleştirerek salgının ekonomik sonuçları üzerinden hükümete yönelik eleştirilerini dile getirmiş ancak burada da sorunları çerçevelemekte zorlanmıştır ve hükümetin ekonomik yardımlarını küçümsemiştir. Hükümetin artan kamuoyu desteğiyle birlikte depolitize olan atmosferde politik söylemini ve araçlarını pandemi siyasetine uyarlayamamıştır. Bunun yanında kamusal etkinliklerin yasaklanması ve göçmenlerin kapanmayla beraber politik gündemden düşmesi gibi parti siyasetin en önemli iki politik enstrümanının elden gitmesi karşısında yerini alan hükümete ve AB'ye yönelik eleştiriler erimeyi engellememiştir.

Rovira Kaltwasser ve Taggart (2022) pandemi döneminde popülist aşırı sağ aktörlerin bu süreçten ciddi bir zarar görmediği veya etkilenmediğini ifade etmektedir. Saylan (2021) ise pandemi döneminde aşırı sağ aktörlere olan desteğin gerilediğini ancak bu gerilemenin de geçici olduğunu ve sonrasındaki süreçte sorun alanlarının derinleşmesiyle birlikte bu aktörlerin tekrar etkisini hissettirebileceğini düşünmeyi önermekteydi. Nitekim İtalya bağlamında da durum her iki görüşü de doğrular niteliktedir. Lega salgınla birlikte kamuoyu desteğini yavaş yavaş kaybetse de bu destek yerini FdI'ya bırakmıştır. Pandemi öncesi dönemle sonrası arasında sağ siyasetin kamuoyu desteğinde ciddi bir değişim olmamıştır. Bu durum aşırı sağ siyasetin kriz dönemlerinde de etkisini yitirmediğini göstermesi açısından önemli bir göstergedir. Ancak aktörler arasındaki değişen kamuoyu desteğini açıklamamaktadır. Lega'nın düşüşü bu bağlamda kriz anlarında aktörlerin kaybolan desteğini

göstermesi açısından önemli bir örnek olay teşkil etmektedir. Dolayısıyla bu anlardaki tutum ve davranışlar aşırı sağ aktörler arasındaki dengeleri değiştirebilmektedir. Bu kapsamda aşırı sağ aktörler ile bu tür krizler arasındaki ilişkiyi anlamlandırmak için daha fazla çalışma yapılması gerektiği ifade edilmelidir. Krizler çağında özellikle popülist aktörler başta olmak üzere tüm aktörlerin söylemleri birbirinden farklı sonuçlar doğururken bu tür örnek olayların incelenmesi parti siyasetlerinin şekillenmesi açısından önemli bir birikimi beraberinde getirecektir.

Kaynakça

- Albertazzi, D., Giovannini, A. ve Seddone, A. (2018). 'No regionalism please, we are Leghisti!' The transformation of the Italian Lega Nord under the Leadership of Matteo Salvini. *Regional and Federal Studies*, 28 (5), s.645-671.
- Albertazzi, D., Bonansinga, D. ve Zulianello, M. (2021). The Right-wing Alliance at the time of Covid-19 pandemic: All change?. *Contemporary Italian Politics*, 13(2), s.181-195.
- Anzolin, E., ve Amante, A. (2020, 21 Şubat). First Italian dies of coronavirus as outbreak flares in North. *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/us-china-health-italy-idUSKBN20F0UI>
- Baker, W. D. ve Oneal, J. R. (2001). Patriotism or Opinion Leadership? *Journal of Conflict Resolution*, 45(5), 661–687. <https://doi.org/10.1177/0022002701045005006>
- BBC. (2020a, 10 Mart). *Coronavirus: Italy extends emergency measures nationwide*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-51810673>
- BBC. (2020b, 20 Mart). *Inside an Italian ICU*. <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-51980665>
- Bertero, A., ve Seddone, A. (2021). Italy: Populist in the mirror, (De)politicizing the COVID-19 from government and opposition. G. Bobba ve N. Hubé (Ed.), *Populism and the Politicization of the COVID-19 Crisis in Europe* (45–58). *Palgrave Macmillan*. https://doi.org/10.1007/978-3-030-66011-6_4
- Berti, N. (2020, 28 Nisan). Il Coronavirus ha cambiato l'idea che gli italiani hanno dell'Europa. *YouTrend*.
- Betz, H.-G. (2020, 20 Nisan). After COVID-19: Will Matteo Salvini lead Europe's radical right? *Open Democracy*. <https://www.opendemocracy.net/en/countering-radical-right/after-covid-19-will-matteo-salvini-lead-europes-radical-right/>
- Biasi, M. (2020). Covid-19 and labour law in Italy. *European Labour Law Journal*, 11(3), 306-313. <https://doi.org/10.1177/2031952520934569>
- Bressanelli, E., ve Natali, D. (2023). Tested by the polycrisis: Reforming or transforming the EU? *Politics and Governance*, 11(4), 246–251. <https://doi.org/10.17645/pag.v11i4.7894v>
- Bull, M. (2021). The Italian government response to Covid-19 and the making of a prime minister. *Contemporary Italian Politics*, 13(2), 149–165. <https://doi.org/10.1080/23248823.2021.1914453>
- D'Alimonte, R. (2019). How the Populist Won in Italy. *Journal of Democracy*, 30(1), 114-127. <https://doi.org/10.1353/jod.2019.0009>
- De Blasio, E., ve Selva, D. (2021). Who is responsible for disinformation? European approaches to social platforms' accountability in the post-truth era. *American Behavioral Scientist*, 65(6), 825–846. <https://doi.org/10.1177/0002764221989784>
- Demos (2021, 20 Şubat). *Barometro Politico di novembre dell'Istituto Demopolis: l'effetto COVID sul peso dei partiti*. Istituto Demopolis,. <https://www.demopolis.it/?p=7867>
- Di Bartolomeo, G., D'Imperio, P., ve Felici, F. (2022). The fiscal response to the Italian COVID-19 crisis: A counterfactual analysis. *Journal of macroeconomics*, 73, 103447. <https://doi.org/10.1016/j.jmacro.2022.103447>
- Eralp, A., ve Keyman, F. (2020, Mayıs). A Fumbling or an Enabling European Union: Envisioning Multilateralism In A Post-Corona World. *Istanbul Policy Center*.
- Euronews (2020). AB Komisyonu Başkanı İtalyanlardan Özür Diledi; Üye Ülkelere 100 Milyar Euro'luk Kredi Önerdi. <https://tr.euronews.com/business/2020/04/02/ab-baskan-italyanlardan-ozur-diledi-uye-ulkelere-100-milyar-euroluk-uygun-faizli-kredi-one>
- European Parliament (2019). Italy-Results by National Party: 2019-2024. <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/national-results/italy/2019-2024/>

- European Parliament (2020). Uncertainty/Eu/Hope Public Opinion in Times Of Covid-19. https://www.europarl.europa.eu/atyourservice/files/beheard/eurobarometer/2020/public_opinion_in_the_eu_in_time_of_coronavirus_crisis/report/en-covid19-survey-report.pdf
- Eskicioğlu, Y. C. (2023). İnfodemi, Korku ve Dezenformasyon: Pandemi Döneminde Sosyal Medyada İslamofobi. *Journal of Migration and Political Studies* 1: 17-34
- Ferraresi, M. (2020, 9 Mart). Italy's Politicians are Making the Coronavirus Crisis Worse. *Foreign Policy*, <https://foreignpolicy.com/2020/03/09/italy-covid19-coronavirus-conte-salvini-epidemic-politicians-are-making-crisis-worse/>
- Giovannini, A., ve Mosca, L. (2021). The year of COVID-19: Italy at a crossroads. *Contemporary Italian Politics*, 13(2), 130–148. <https://doi.org/10.1080/23248823.2021.1911026>
- Greene, M. (2020, 15 Mayıs). Get ready for a two-speed recovery. *Politico*. <https://www.politico.eu/article/get-ready-for-a-two-speed-recovery/>
- Harlan, C., ve Pitrelli, S. (2020, 17 Kasım). COVID-19's first wave largely missed southern Italy. The second wave is hitting it hard. *The Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/world/europe/italy-coronavirus-second-wave/2020/10/17/a1e143da-0f21-11eb-b404-8d1e675ec701_story.html
- Istat. (2020, 3 Temmuz). *Annual Report 2020*. <https://www.istat.it/it/files/2020/09/Annual-Report-2020-Summary.pdf>
- Johansson, B., Hopmann, D. N., ve Shehata, A. (2021). When the rally-around-the-flag effect disappears, or: when the COVID-19 pandemic becomes “normalized”. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 31(sup1), 321–334. <https://doi.org/10.1080/17457289.2021.1924742>
- Landini, I. ve Paparo, A. (2019). Italy: Complete overturn among government partners-League doubled, M5S halved. De Sio, L., Franklin, M.N. and Russo L. (eds), *The European Parliament Elections of 2019*, (173-180). Luiss University Press, Rome.
- Lazar, M. (2020). Leaders Revealed by Covid-19: The Curious Giuseppe Conte. <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/leaders-revealed-covid-19-curious-giuseppe-conte>
- Manucci, L. (2020). Italy. *Populism & the Pandemic Report içinde*. Edt: Giorgos Katsambekis ve Yannis Stavrakakis. *Populismus Interventions* No: 7. 31-33.
- Martinez, C. (2020). Karl Marx In Wuhan: How Chinese Socialism Is Defeating COVID-19. *International Critical Thought*, 10(2). <https://doi.org/10.1080/21598282.2020.1779504>
- Mathieu, E. Ritchie, H, Rodés-Guirao, L. Cameron Appel, Giattino, C., Hasell J., Macdonald, B., Dattani, S., Beltekian, D., Ortiz-Ospina E. ve Roser, M. (2020). "Coronavirus Pandemic (COVID-19)". Published online at [OurWorldInData.org](https://ourworldindata.org/coronavirus). Retrieved from: 'https://ourworldindata.org/coronavirus' [Online Resource].
- Mcgleenon, B. (2020, 18 Mayıs). EU crumbles: Italian's fume Germany has abandoned them – 'we are bleeding to death'. *Express*. <https://www.express.co.uk/news/politics/1283714/eu-coronavirus-crisis-germany-italy-corona-bonds-feud-angela-merkel>
- Mudde, C (2019). *The Far Right Today*. Polity Press, UK.
- Nardelli, A. ve D'Urso, J. (2020). Italy's Far-Right And Nationalist Leaders are Pushing Debunked Conspiracy Theories About the Coronavirus to Millions of Followers. <https://www.buzzfeed.com/albertonardelli/coronavirus-matteo-salvini-giorgia-meloni-conspiracy>
- Ortega, F., ve Orsini, M. (2020). Governing COVID-19 without government in Brazil: Ignorance, neoliberal authoritarianism, and the collapse of public health leadership. *Global Public Health*, 15(9). <https://doi.org/10.1080/17441692.2020.1795223>
- Ostergard, R. L. (2020, 8 Mayıs). What we know about political leadership and pandemics. Duck of Minerva. <https://duckofminerva.com/2020/05/what-we-know-about-political-leadership-and-pandemics.html>

- Paparo, A. (2018). Challenger's Delight: The Success of M5S and Lega in the Italian General Election. *Italian Political Science*, 13 (1), s.63-81.
- Pelagatti, M., ve Maranzano, P. (2021). Assessing the effectiveness of the Italian risk-zones policy during the second wave of COVID-19. *Health Policy*, 125(9), 1188-1199. <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2021.07.011>
- Peralta-Santos, A., Saboga-Nunes, L., ve Magalhães, P. C. (2021). A tale of two pandemics in three countries: Portugal, Spain, and Italy. In *Coronavirus Politics: The Comparative Politics and Policy of COVID-19* (ss. 361-377).
- Pirro, A. L. P. (2022). Performing (during) the Coronavirus Crisis: The Italian Populist Radical Right between National Opposition and Subnational Government. *Government and Opposition*, 1-17. doi:10.1017/gov.2022.28
- Pirro, A. L. P. (2023). Far right: The significance of an umbrella concept. *Nations and Nationalism*, 29 (1), 101-112.
- Reuters (2020). Italy Furious at ECB's Lagarde 'not here to close spreads' comment. <https://www.reuters.com/article/idUSKBN20Z3VM/>
- Rovira Kaltwasser, C., & Taggart, P. (2022). The Populist Radical Right and the Pandemic. *Government and Opposition*, 1-21. doi:10.1017/gov.2022.46
- Russo, L. ve Valbruzzi, M. (2022) The impact of the pandemic on the Italian party system. The Draghi government and the 'new' polarisation, *Contemporary Italian Politics*, 14(2), 172-190, <https://doi.org/10.1080/23248823.2022.2063099>
- Salvini, M. (2020, 23 Şubat). "È semplicemente folle che gli sbarchi proseguano come se nulla fosse, questo governo è ogni giorno più sconsiderato e inqualificabile. E Conte ha il coraggio di andare a dire in tivù: 'Sono sorpreso'" [Facebook güncellemesi]. Facebook. <https://www.facebook.com/salviniofficial/videos/2236701473302145/>
- Saylan, İ (2021). PANDEMİ POPÜLİZMİN SONUNU GETİREBİLİR Mİ? Batı Avrupa'daki Popülist Radikal Sağ Partiler Üzerine Bir Değerlendirme. *International Journal of Social Inquiry*, 14 (2), 783-811. <https://doi.org/10.37093/ijsi.956052>
- Statista. (2018, 1 Mart). Ocak 2018'de İtalya'daki küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) ana sanayi sektörleri [Grafik]. <https://www.statista.com/statistics/701564/monthly-sme-industry-sectors-italy/>
- Statista (2024, 5 Şubat). Trust in previous Prime Minister Giuseppe Conte in Italy from April 2019 to March 2021. <https://www.statista.com/statistics/977223/support-for-prime-minister-conte-in-italy/>
- Tg La 7. (2019a, 25 Mart). *Il sondaggio politico di lunedì 25 marzo 2019*. <https://tg.la7.it/sondaggi/il-sondaggio-politico-di-luned%C3%AC-25-marzo-2019-25-03-2019-137312>
- Tg La 7. (2019b, 29 Temmuz). *Il sondaggio politico di lunedì 29 luglio 2019*. <https://tg.la7.it/sondaggi/il-sondaggio-politico-di-luned%C3%AC-29-luglio-2019-29-07-2019-141070>
- Tg La 7. (2020, 13 Nisan). *Il sondaggio sul coronavirus di lunedì 13 aprile 2020*. <https://tg.la7.it/cronaca/il-sondaggio-sul-coronavirus-di-luned%C3%AC-13-aprile-2020-13-04-2020-149070>
- The Economist (2020). Italy's Populist Five Star Movement is Becoming a More Normal Party. <https://www.economist.com/europe/2020/08/20/italys-populist-five-star-movement-is-becoming-a-more-normal-party>
- The Guardian. (2020, 19 Mart). "Italy becomes country with most coronavirus deaths." <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/19/france-may-refuse-entry-to-britons-if-no-strict-lockdown-is-imposed-in-uk-coronavirus>
- Ticaret Bakanlığı, (12 Ocak 2021), "Covid-19 Gelişmeleri", <https://ticaret.gov.tr/yurtdisiteskilati/avrupa/italya/ulke-profilu/kovid-19-gelismeleri>

- Varriale, A. (2021). Institutionalized Populism: The “Strange Case” of the Italian Five Star Movement. ECPS.
- Vicentini, G. ve Tullia Galanti, M. (2021): Italy, the Sick Man of Europe: Policy Response, Experts and Public Opinion in the First Phase of Covid-19, South European Society and Politics. <https://doi.org/10.1080/13608746.2021.1940582>
- WHO (2022). *A Timeline of WHO's COVID-19 Response in the WHO European Region*. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/351782/WHO-EURO-2022-1772-41523-63024-eng.pdf?sequence=1>
- Zanotti, L., ve Melendez, C. (2023). Italy: The diverging strategies of the populist radical right during pandemic. In N. Ringe & L. Renno (Eds.), *Populists and the Pandemic: How Populists Around the World Responded to COVID-19* (içinde). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003197614-8>

Makale Bilgi Formu

Yazarın Katkıları: Makale tek yazarlıdır. Yazar makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

Türkiye’de Manga, Anime, K-Drama ve K-Pop: Toplumsal Etki ve Hayranların Deneyimleri

Manga, Anime, K-Drama and K-Pop in Türkiye: Social Impact and Fan Experiences

Cennet Yağmur Duran

Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye,
cennetyagmurduran@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 02.03.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 02.04.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
02.04.2024

Öz: Bu çalışmada çağımızı anlama ve anlamlandırma çerçevesinde ne tür dinamikler ile şekillendiğini belirtmeye yönelik önemli üç kavram vardır: Kültür endüstrisi, küreselleşme ve popüler kültür. Bu kavramların çizdiği teorik çizgide Japonya ve Güney Kore’den yükselen manga, anime, K-Drama ve K-Pop’a yönelik açıklamalar ve incelemeler gerçekleştirilmiştir. İlk olarak bahsi geçen bu üç önemli kavramla birlikte kültür, alt-kültür, hayran kültürü gibi çağımızın içinde bulunan kavramların teorik incelemeleri yapılmış, ardından bu kavramların ortak paydaları olan manga, anime, K-Drama ve K-Pop alt-kültürleri, kültür endüstrisinde dikkat çekerek ve her biri ele alınarak örneklerle desteklenmiştir. Araştırma evreni kapsamında bu alt kültürleri takip eden 14 Türk hayranın mangaya, animeye, K-Drama ve K-Pop’a bakış açılarını anlayabilmek amacıyla nitel veri toplama yöntemi olan yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Görüşmeler neticesinde elde edilen verilere bakıldığında, araştırmanın evrenini oluşturan Türk hayranların adı geçen alt kültürlerde kendilerinden birçok duygu buldukları ortaya çıkmıştır. Türkiye’de manganın, animenin, K-Drama ve K-Pop’un sıkı takip edilme sebepleri arasında hayran kültürünün etkileri görülürken bu alt kültürlerin temsil ettiği Asya kültürünün pazarlanma stratejilerinin de oldukça önemli olduğu gözlemlenmiştir. Bu alt kültürlerin geniş bir kesime hitap etmesindeyse küreselleşmenin, popüler kültürün ve hayran kültürünün etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Asya Eğlence Kültürü, Kültür Endüstrisi, Popüler Kültür, Hayran Kültürü

Abstract: This study delves into three pivotal concepts essential for discerning the prevailing dynamics within the contemporary landscape: Culture industry, globalization, and popular culture. Within the theoretical framework established by these concepts, a comprehensive exploration of manga, anime, K-Drama, and K-Pop emanating from Japan and South Korea is conducted. Commencing with theoretical analyses of the aforementioned concepts and contemporaneous terms such as culture, subculture, and fan culture, the study subsequently scrutinizes subcultures associated with manga, anime, K-Drama, and K-Pop. These subcultures, serving as common denominators within the overarching concepts, are elucidated through illustrative examples within the culture industry. The ensuing discourse delves into individual discussions surrounding each of these cultural phenomena. Within the scope of the research population, semi-structured interviews, which is a qualitative data collection method, were conducted in order to understand the perspectives of 14 Turkish fans who follow these subcultures on manga, anime, K-Drama and K-Pop. When the data obtained as a result of the interviews are analyzed, it is revealed that Turkish fans, who constitute the universe of the research, find many emotions from themselves in the subcultures mentioned. While the effects of fan culture are seen among the reasons why manga, anime, K-Drama and K-Pop are followed closely in Türkiye, it has been observed that the marketing strategies of Asian culture represented by these subcultures are also very important. It has been concluded that globalization, popular culture and fan culture have influenced the appeal of these subcultures to a wide audience.

Keywords: Asian Entertainment Culture, Culture Industry, Popular Culture, Fan Culture

Extended Abstract

This study analyzed the reasons why fans who follow subcultures such as manga, anime, K-Drama, and K-Pop pursue these subcultures, the motivations behind their fandom, and the cultural impacts of these subcultures. Data were obtained from the perspectives of participants on their cultural practices and expectations in their daily lives. The study employed a qualitative research method utilizing a semi-structured interview technique to understand the "why" and "how" aspects of the subject matter. Given the clear topics and emphases, the semi-structured interview technique was applied with pre-prepared questions, allowing flexibility in responses. The sample size was not predetermined numerically but reached a point of saturation, where no new data emerged. In this context, 14 individuals were interviewed. Fifteen questions were asked to these 14 individuals to reveal their perspectives on manga, anime, K-Drama, and K-Pop subcultures. The questions were designed to explore how fans perceive these subcultures, the extent to which they integrate them into their lives, and how they establish connections with idols/characters, aiming for an understanding-based approach. Responses to open-ended questions were individually examined, and common themes were identified and interpreted under these themes.

In this study, research supported by concepts similar to those in the culture industry was conducted. The culture industry, which functions almost like a factory, demonstrates the function of reshaping and presenting existing phenomena to the masses, such as the "reshaping of the existing." The product presented to the masses is "popular culture." Popular culture is synonymous with mass culture, as it appeals to the masses, thus becoming a part of the culture industry. Products are marketed, advertised, and presented to the public. In this context, representatives of the Frankfurt School, such as Adorno, emphasize that consumers are the "objects" of the culture industry. The fact that the concept of the culture industry is not new does not imply its current obsolescence. In today's market, the production and dissemination of successful popular culture through the culture industry continue to thrive. In fact, it is evident in society that this phenomenon has become a phenomenon that reaches wider masses and makes its voice heard globally. When the culture industry presents the popular culture it has produced to the masses, it achieves success thanks to the "global market." The concept of globalization is crucial here. In this context, these subcultures emerging from Asia have spread worldwide with the effects of globalization, popular culture, and fan culture. Manga, anime, K-Drama, and K-Pop are extensions of globalization, popular culture, and fan culture. To put it more broadly, these subcultures have been developed within a planned framework and analyzed around the axis of the culture industry. These subcultures are not only popular for their TV series, music, or manga, but also market their clothing styles, beauty perceptions, and food culture. For example, it was observed that chopsticks used in Asian cuisine were also used among the participants. Japan and South Korea have established their market networks very well through these subcultures and have sustained the flow through fans. Considering the size of the market and the intense interest of fans, it is evident that these subcultures, which have become popular culture, are a project that is approaching success day by day and has made a name for itself in the global market by utilizing every means at its disposal.

When examining the interactions of Turkish fans with the aforementioned subcultures in the study, it can be seen through 14 participants that the transformation of these subcultures, which are an extension of the culture industry, into popular culture has influenced the fans. When the relationship between reading manga, watching anime, K-Dramas, or listening to K-Pop and the environment was examined, both positive and negative effects were observed on the fans. Some participants expressed that their social lives had improved and they had formed new friendships, while others stated that following these subcultures had made them subject to ridicule by their peers and caused difficulties. Similar results were observed regarding relationships with family when examined. Regarding daily life practices, when it comes to food culture, some participants became curious about Asian cuisine after seeing it in anime or

K-Dramas, while others did not find it appealing to their taste. Concerning clothing, the "soft masculine" energy emanating from Asia was observed to appeal to tastes and influence the shaping of beauty perceptions. However, Asian beauty standards also influenced the participants. Factors such as fair skin, slim body, and clear complexion were observed to negatively affect the self-perception of participant fans.

Scenes depicting clothing, food, the handsome and clean appearance of male protagonists in anime or dramas have been observed as elements that attract interest towards Asian culture, according to deductions made from participants. Additionally, the popularity of the K-Pop industry is greatly influenced by idol fan meetings, where idols not only showcase their music but also promote company products and maintain communication with fans. Social media undoubtedly plays a significant role in the growth of this market. With each passing day, the evolving digital world, now synonymous with our current era, affects crucial points of creative content areas, along with the development of social media platforms and numerous other networks. Each innovation introduced into our lives over the last twenty years somehow corresponds to a step taken towards globalization, as seen in the instantaneous access to news from the other side of the world or the possibility of landing on the homepage of a social media platform. In today's world, the notion of impossibility has diminished to almost nonexistence. However, it's essential to note that the dissemination and opportunities provided by the culture industry and popular culture come hand in hand with global culture and globalization. Success, regardless of the amount of production, is contingent upon achieving success on a global scale. It is evident that the concept of the "culture industry," introduced by Adorno and Horkheimer, prominent representatives of the Frankfurt School's Neo-Marxist tradition, has allowed us to perceive and continue to perceive the dimensions of the world we live in from various perspectives, continuously updating itself from the time of its inception until now. Thanks to the concept of the culture industry, which allows us to view the world with different dimensions and approach it critically, we can express our opinions about understanding and interpreting societies through a single window in the face of the world reshaped solely by capitalism's consumption-oriented ideology.

1. Giriş

Türkçe literatürde yeni bir araştırma konusu olarak ele alınan K-Drama ve K-Pop ve 1990'lı yıllardan itibaren adından söz ettirmeye başlayan manga - anime (Alicenap, 2014, s: 33) müzikten yemek kültürüne, sinemadan güzellik algısına değin birçok alanda etki eden, yaşantımızın seyrinde bizlerle beraber devam eden, toplumsal olguyu etkilemeye başlayan bir popüler kültür haline gelmiştir. Kaynağının Japonya ve Güney Kore olduğu bu alt kültürler, başta Asya ülkelerinin birçoğunu etkisi altına almış olmakla birlikte, artık dünyanın her bir yanında, küresel yayılmayla kitlelere nüfus etmektedir. Popüler kültürün etkileri ile günümüz kitlesinde birçok takipçisi olan bu alt kültür başlıkları, hayran kültürüyle kişilere duygusal anlamda bağ kurmaktadır. Alt kültür, popüler kültür, hayran kültürü, küreselleşme gibi ifadeler, yaşadığımız çağın kültür üretimleri, tüketimleri ve yayımları noktasında önemli kavramlardır.

Kültür "belirli bir toplumun ya da bir sosyal grubu karakterize eden ve içeriğini, bilgi, gelenekler, normlar, hukuk ve inançların oluşturduğu, yaşam biçimi" (Giddens & Sutton, 2014, s. 259) tanımı ile sosyal bilimler için oldukça önemli bir kavramdır. Kültürün, insanın insanla etkileşiminden kurulmuş ve yaratılmış çevresini temsil etmesi nedeniyle, "maddi kültür" ve "manevi kültür" olmak üzere iki yönü de vardır (Kocadaş, 2005, s. 3). Kimi sosyologlar tarafından kültür aynı zamanda medeniyetle bağdaştırdıkları maddi kültür, somut faktörleri temsil eder (Kocadaş, 2005, s. 3). Manevi kültürse milleti diğer milletten farklı kılan, (örf, adet, toplumsal davranışlar vb.) milletin şahsiyetini öne çıkaran kültür kapsamıdır (Kocadaş, 2005, s. 3). Hakim kurallardan daha farklı, daha ayrı tepkileri olan davranış olarak "ulusal kültürün bir alt uygulaması" (Boschele, 2015, s. 2) ile kültürün bir alt dalı olan "alt kültür" ise çalışmanın büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Alt kültür kavramının irdelemesindeki amaç, toplumdaki belirli bir grubun göstermiş olduğu pratiklerle, genel anlamda egemen olan pratiklerin ilişkisini ve çelişmesini belirtmektir. Bakıldığında alt kültür, aynı zamanda toplumun bir temsilidir. Biraz

daha açmak gerekirse alt kültür siyasetle, medyayla ve toplumun örf adetleriyle de ilgilidir. Fakat aynı zamanda bu kavram, toplumdaki egemen siyasete, toplumdaki normlara, geleneklere, medyaya kadar birçok alanda “karşı çıkan” bir kültürel biçimdir (Boschele, 2015, s. 2).

Asya merkezli manga, anime, K-Drama ve K-Pop kültürlerinin küresel yayılmasında kültür endüstrisinin ve popüler kültürün etkisi büyüktür. Çalışmayı irdelemek açısından eleştirel teori bağlamında kültür endüstrisi kavramını açıklarken, Frankfurt Okulu’nun önemli düşünürleri Adorno ve Horkheimer’a başvurmak önem arz etmektedir. Adorno’nun “Kültür Endüstrisi & Kültür Yönetimi” adlı çalışmasına göre, kültür endüstrisi kavramı ilk defa 1947’de Horkheimer’la birlikte “Aydınlanmanın Diyalektiği” kitabında kullanılmıştır (Adorno, 2011, s. 109). Kavram öncelik olarak “kitle kültürü” şekli ile kullanılmış olsa da, daha sonrasında ifade “kültür endüstrisi” hâlini almıştır (Adorno, 2011, s. 109). Kitle kültürü kavramından kültür endüstrisine geçişin altı elbette boş değildir. Adorno, (2011) kitabında bununun sebebinin kitle kültürü ifadesinin kendiliğinden doğduğu ve gelişmiş bir kültürü temsil ettiği şeklinde açıklamıştır.

Kültür endüstrisi ise basit bir anlatım ile kültürün, kapitalizmin egemen kıldığı toplumlarda ticarileşmesi ve endüstrileşmesi sürecini ifade eder (Üç, 2019, s. 50). Bu noktadaysa kültür endüstrisi jakoben bir endüstriyel dönemin toplumda oluşturduğu kapitalist etkileri, seri üretim ve standart üretim ürünlerinin kitlelere sunulması olarak tanımlanabilir (Üç, 2019, s. 50).

Adorno, kültür endüstrisine vurgu yaparak, kapitalizmin egemen olmadığı bir sistemin son kısıntılarının da tükenmesi sebebiyle kültürü temsil eden ürünlerin standartlaşmasını eleştirir. Ona göre, standart hale gelmiş bu ürünlerin metalaşarak piyasada kâr elde edecek duruma getirilmesi, sistemin kapitalistleşmesini yansıtmaktadır (Savut, 2016, s. 24). Bu noktadaysa popüler kültür kavramına odaklanmak önemlidir. Popüler kültür yalın haliyle kitle kültürünün içerisinde ticari kaygılarla oluşturulan amaçların gerçekleşmesidir (Erdoğan, 2004, s. 3). Popülerin en kısa ve yavan anlamı “halka ait” olandır, ancak kavram bu tanımdan daha geniş bir kapsamı ifade eder. Bu nedenle popüler kültür için, gündelik yaşam ile endüstriyel ürün kullanıcılarının arasındaki “orta kesim” tarafından yaratılmış olan kültür dünyasıdır (Hatipler, 2017, s. 41). Popüler kültürün göz önünde bulundurulması gereken en önemli özelliği hem hegomonik ideolojiye sahip öğeleri, hem de “acılar içindeki” insanlığın özgürleşme beklentilerini temsil eden “karşı-ideolojik” öğelerini içinde bulundurmasıdır (Oskay, 1980, s. 250). Reel yaşamın örgütlendirilmesi günümüz toplumlarında hem hakim kesimin değerlerine göre düzenlenmiş bir alan sunar, hem de hakimliğe karşı direnen bağımlı kesimlerin fantazilerine ayrı bir yaşam alanı oluşturur (Oskay, 1980, s. 250).

Çağdaş toplumda popüler kültür artık “geç kapitalizmin” genel halk kültürünün bir ürünü olarak görüldüğünden, kültür endüstrilerinden bağımsız düşünülemez hale gelmiştir (Mutlu, 2005, s. 317). Popüler kültürün “geç kapitalizmin halk kültürü” şekli ile tanımlanmasının, bu kültürü temsil eden kelimenin neden “popüler” olduğu sorusunu akıllara getirmektedir. Mutlu’nun (2005) “Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya” kitabında bahsettiği üzere “popüler kültür hayatla titreştiği için popülerdir” (Mutlu, 2005, s. 319) sözü cevap niteliği taşımaktadır. Bu noktada popüler kültür kendisini pazarlarken her alanı kullanma gayesindedir. Pazarlamanın önemli ayağı olan reklamcılık bunun için önemli bir noktadadır. Reklam, üretici ve tüketici arasında direkt bir alaka kuruyorken, popüler kültür “satılabilir” ve “satın alınabilir” olan eğlence fırsatları hazırlamıştır (Yavuz, 2006: 157). Bu noktada popüler kültürde kalıcılık değil, süreklilik ve değişim önemlidir.

Bir alt kültürün popüler kültür haline gelmesinin ardında piyasaların ve kültürün küreselleşme süreci olabilir. Gordon’a (2005) göre küreselleşme, küresel manada açığa çıkan ve gelişen bir kültürel sisteme tekabül etmektedir, bununla birlikte bu görüş, küreselleşme teorisini temsil eder. Bu teoriye göre küresel anlamda kültürü meydana getiren, ortaya çıkmasını sağlayan birçok çeşidi olan kültürel ve toplumsal etmenler vardır. Küresel anlamda tüketimcilik ve tüketimin meydana gelmesi, voleybol ligi veyahut dünya kupası gibi etkinliklerin olması, “Olimpiyat Oyunları” aracılığıyla spor alanlarının uluslararası anlamda ve küresel anlamda nitelik kazanması gibi faktörlerden bahsedilebilir (Gordon, 2005, s. 449).

Küreselleşmenin kültürel boyutuna bakıldığında günümüzde insanların yaşantısında oldukça önemli bir konumu olan teknolojinin gelişimiyle bireylerin ve toplumların birbiriyle ilişkisi artmış ve ileri seviyeye taşınmıştır. Bu noktaya gelindiğinde daha önceden birbirlerine yabancı gelen kültürler, insanların ve toplumların birbirleriyle kaynaşmasıyla ortak bir payda bulabilmiş, farklı zevk alanları, farklı ilgi alanlarıyla da bir ortaklık yakalayabilmişlerdir. Bu da küresel bir birikim ve küresel bir kültür ortaya çıkarmaktadır (Bayar, 2008, s. 30).

Çalışmaya konu olan Asya kültürü 2010'lerden itibaren küresel bir ün elde etmeye başlamıştır. Japonya eksenli manga ve animeler 1990'lı yıllardan itibaren, televizyonlarda gösterilen animelerle ve bilhassa interneti kullananların manga ve anime hayranları tarafından yayınlamış oldukları web siteleri ile gün geçtikçe sevilir hale gelmiştir. Günümüzde, Türkiye'de "Arunus, Tudem, Everes, İthaki, Gerekli Şeyler, Marmara Çizgi ve Akılçelen" vb. çeşitli yayınevleri manga yayıncılığı da yapmaktadır (Efe, 2019, s. 69).

Güney Kore'den yükselen, "Kore Dalgası" (Hallyu) ise K-Dramalar ile başlamış, dizilerin web sitelerinde hayranların yapmış olduğu çeviriler aracılığıyla daha da artarken, K-Pop olarak isimlendirilen "melez" müzik tarzı ve K-Pop starları sosyal medya aracılığıyla (Binark, 2019, s. 149) küresel anlamda tanınmaya ve takip edilmeye başlanmıştır. Türkiye'de de popüler olan bu pazar, araştırmaya katılan katılımcılar arasında etkinliklere katıldıklarını beyan etmeleriyle örneklendirilmiştir. Katılımcılardan birinin 2013 yılında Türkiye'de gerçekleştirilen "MusicBank" konserine gitmesiyle ilgisinin daha arttığı gözlemlenirken, yerel olarak "BTS GalaxyTurkey" adlı Türkçe çeviri yapan hayran sayfasının da etkinlikler düzenleyerek hayran kitleyi topladığı ve katılımcılardan katılım sağlandığı görülmüştür.

Bu çalışmanın amacı popüler kültür haline gelmiş bu alt kültür başlıklarının popüler kültür, hayran kültürü, kültür endüstrisi, küreselleşme bağlamında açıklamak, manga, anime, K-Drama ve K-Pop'un etkilerinin hayranların üzerinde ne kadar etkili olduğu, bu alt kültür başlıklarının gündelik yaşam pratiklerinde ne kadar yansıtıldıkları, Türkiye'de hangi özelliklerden kaynaklı bir kitle edindiği ve Türk kültürüyle ortak noktalarını irdelemektir. Bu konuda bahsi geçen alt kültürleri takip eden 14 hayranla görüşülmüş ve nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

2. Popüler Kültürde Asya Rüzgarı: Manga, Anime, K-Drama ve K-Pop'un Etkileyici Dünyası

2.1. Manga ve anime

Manga, en yalın anlamıyla, tüm dünyanın dilinde "Japon çizgi romanı"dır. Dolayısıyla manganın tanınmış olması da, kendisinden çıkmış animelerin bütün dünyaya yayılması ve yaygınlaşması şeklinde olmuştur (Alicenap, 2014, s. 34). Manganın, Oxford sözlüğündeki tanımına göre ise, "...bilim kurgu, fantastik öğeler ve zaman zaman şiddet ya da cinsel içerikli temalardan oluşan Japon çizgi roman türüdür" şeklinde ele alınmaktadır. Sözcüğün kelime kökenine değinilecek olunursa Japoncada "gelişigüzel" anlamında olan "man", "resim" anlamında olan "ga" kelimelerine dayanmaktadır (Alicenap, 2014, s. 34).

Görsel dilin bir uzantısı olan mangalardan sonra gelen, mangaların dijital simgesi olan "animeler" ise köken olarak yine mangalara dayanmaktadır. Fakat bir yandan da mangaların önem arz edip insanlar tarafından tanınması da, animeler aracılığıyla gerçekleşmektedir (Özdemir, 2020, s. 19).

Mangaların animeye dönüştürülmesi, 1952 - 1968'li yıllar arasında yayınlamış olduğu "bilim - kurgu" türündeki "shonen manga" serisi olan "Tetsuvan Atomu", İngilizce adıyla "Astro Boy", 1963 - 1966 yıllarında televizyon serisi şeklinde yayımlanması ile birlikte Tezuka, önemli bir rol oynamaktadır (Arslan, 2019, s. 84). Zamanla televizyondaki kanal sayılarının artmış olması ve seçilen bazı kanalların yalnızca çocuklar için çocuk çizgi filmlerine ayrılması, daha fazla animelerin yayınlanmasına, sonraki dönemlerdeyse "Japon animasyonunun" dünyaca tanınmasına ve bir popüler kültür haline gelmesinde yarar sağlamıştır (Arslan, 2019, s. 84).

Zamanla gelişen anime sektörü, 1990'lı yıllara gelindiğinde bir dönüm noktası yaşamıştır. Anime kültürü ne kadar Batı'da da kendini göstermeye başlamış olsa da kendilerine ait kültür yapı taşlarından hiç ayrılmamışlardır (Özdemir, 2020, s. 23). Daha net ifade ile bahsetmek gerekirse, mangalarda da görülen,

animelerde daha da göz çarpan nitelikler mevcuttur. Karakterler gerçekçi görünmek için tasarlanmış olsalar da, ayaklar, eller, saçlar vb. bölgeler normalinden daha abartı bir biçimde çizilebilmektedir (Arisal, 2019, s. 27). Bu çizimler, hareketlerin hem daha abartılı, hem de daha rahat görünmesini sağlamaktadır. Gözler, ifadeleri daha net ve iyi yansıtabilmek amacıyla abartılı ve büyük çizilir. Saç, bu noktada en önemli unsurlardan biridir, bununla birlikte anime karakterlerinin tasarımında en ayırt edici özelliklerden bir tanesidir. Günlük yaşamın renk seçimlerinin dışında kalan renklerde ve şekillerde kullanılır. Kıyafetler, animenin temasına ve konusuna göre farklılık gösterse de, Japonya'nın kültüründe çoğunlukla okul formaları –karakter seçiminden de kaynaklı olarak- popülerdir (Arisal, 2019, s. 27).

Animenin günümüz dünyasında tüm dünya üzerinde, özellikle bu alt kültürü takip edenler üzerinde az veya çok, bir şekilde etkisi vardır. Mangaların ve animelerin kimlikle olan ilişkisinin dikkat çeken noktası da “Cosplay”dir. Cosplay olgusunu kısaca anlatmak gerekirse, kelimenin kökeni “costume” ve play veyahut rolepay (rol yapmak) sözcüklerinin birleşmesinden türemiştir. Anime izleyen hayranların beğendikleri anime karakterinin kostümlerini giyinerek gündelik hayatı mevzu bahis edilen karakterin veya karakterlerin rolüne girip eğlenceli bir halde hayatlarını konu alan pratiktir (Parlak, 2019, s. 63).

Hayranlar neden cosplay yapma ihtiyacı hissetmektedir? Bu soruyu Parlak (2019, s. 67), şu şekilde açıklıyor: “Öncelikli olarak kostüm giyen kişiye duyulan ilgi başlıca neden olabilir. Bürünülen karaktere benzeme oranı arttıkça duyulan ilginin artmadığı, kostümü yapan ve yaşayan kişiyi gitgide daha ayrıntılı ve yerinde benzerler üretmek için motive eder. Ayrıca birey olmanın yanı sıra, kendi sosyal çevresinde kitle oluşturma durumu da Cosplay'in ilgi görmesi ve yayılması için zemin hazırlar. Sosyal medyada sık sık yüz ve kimlik değiştiren, üzerinde taşıdığı kostüm ile canlandırdığı karakterin hayran kitlesini etrafında toplamak da bu olayda yer almaya sebep olabilir. Farklı olmak. Belki başlarda saçımı boyayım, fondöten süreyim, çizgi çekeyim gibi basit birkaç hareketlenmeyle başlayan süreç metrelerce kumaş, metal aksesuarlar, poliüretan köpüklerle dolu bir dünyanın yolunu açarken sadece daha eğlenceli bir yaşam hedeflenir...”.

Türkiye’de ise manga ve anime kültürü 1990’lı yılların başından itibaren, televizyonlarda gösterilen animelerle ve bilhassa interneti kullananların manga ve anime hayranları tarafından yayınlamış oldukları web siteleri ile gün gittikçe sevilir hale gelmiştir. Günümüzde, ülkemizde, “Arunus, Tudem, Everes, İthaki, Gerekli Şeyler, Marmara Çizgi ve Akılçelen” vb. çeşitli yayınevleri manga yayıncılığı da yapmaktadır (Efe, 2019, s: 69).

Ülkemizde manga ve anime hayranları sadece taramayla sınırlı olmamakla birlikte, “haber ve bilgi siteleri”, “fan siteleri”, “forumlar”, “manga tarzı oyunlar”, “sohbet odaları” gibi diğer farklı alanlarda da aktiftir. Manga TR Online, Mangadenizi, gibi siteler bunlara örnektir (Efe, 2019, s. 69). Bu noktada bakıldığında, animelerinin popüler olmasının arkasında hayranların ücretsiz emeklerinin katkıları oldukça büyüktür. Türkiye’de “ana akım medyada” yer edinemeyen animeler ve animelerle ilgilenen hayran toplulukları, internetin aktif kullanımı ile birlikte topluluklar oluşturup, internette dolaşıma girmiş olan animelere altyazılar eklemektedir, çevirmektedir (Başlar & Ateşalp, 2019, s. 153).

2.2. K-Drama ve K-Pop

Güney Kore temelli diziler ve müzikler incelenmeden önce, dikkate alınması gereken bir kavram vardır: Hallyu. Çünkü hiç şüphesiz, Kore'nin orijinal içerikli endüstri sektörünün nasıl ve ne şekilde işlendiğinin en güzel örneklerinden biri, Hallyu starlarının “yaratılış” süreçleridir (Binark, 2019, s. 69).

Peki Hallyu nedir?

Kısaca “Kore Dalgası” olan Hallyu, bilhassa 1990’lı yıllar itibarıyla Çin, Japonya ve Güneydoğu Asya ülkelerinin takip etmeye başladığı Güney Kore kökenli TV dizileri, sinemaları, şarkıları ve ortaya çıkmış olan bir kültür akımı denilebilir (İriyari, 2022, s. 70). Kelime klasik Çince kökenli olmakla beraber iki farklı ideogram ile oluşmuştur. İlk ideogram olan Han, “Kore” manasına geliyorken, sonrasında gelen ideogram ise “dalga/akım” anlamını taşımaktadır. Böylelikle “Kore Dalgası” ifadesi açığa çıkmıştır (Binark, 2018, s. 75). Çin medyası sayesinde Asya ülkelerine Kore dramaları, Kore yıldızları ve Kore'nin

popüler kültürüne dair hayranlığı ve beğenisi anlatılmak amacıyla kullanılmıştır (Binark, 2018, s. 75). Gittikçe yelpazesini genişleten bu kültür akımı zaman geçtikçe sadece bu alanlarla sınırlı kalmayarak dallarını bilgisayar oyunları, kozmetik ürünleriyle vs. ilerletmiştir (İriyari, 2020, s. 70).

Yakın tarihlerde bütün dünyada olduğu üzere ülkemizde de Kore dizileri ve Kore pop yıldızları tüketimine yönelik büyük ve çeşitli hayran kitleleri oluşturulmuş durumdadır. Bu hayran kitlelerinin oluşmasında inkâr edilemez ölçüde İnternet, sosyal medya araçları, bilhassa YouTube oldukça önemli bir rol üstlenmektedir (Binark, 2020, s. 141). Güney Kore'nin popüler kanallarından SBS, MBC gibi yayın kuruluşlarının K-Dramaları yayınlamasıyla çok kısa sürede Türkçeye çeviren hayranların oluşturduğu web sayfaları "Hallyu" kültürünün Türkiye'de yayılmasına oldukça büyük katkı sağlamaktadır. Sadece dizilerle sınırlı kalmayan bu kültürün dizilerde kullanılan müziklerle müzik gruplara olan merakı, Twitter, Instagram ve Kore menşeli VLive'ları canlı takip edip etkileşim vermek (Binark, 2020, s. 141) bu popüler kültür pazarının çeşitlenmesine ve gelişmesine fayda sağlamaktadır.

Hallyu yıldızları, bilhassa 2000'li senelerin başında Asya kıtasının belli başlı ülkelerinde Güney Kore yararına yönelik kalıcı izler bırakmayı başarabilmiş ve böylelikle Güney Kore'nin popüler kültüre yönelik çalışmaları zaman geçtikçe zirvelere ulaştırabilmiştir (Macit, 2018, s. 25). Bu etkiler ve başarılar neticesinde de Hallyu, etki etmiş olduğu ülkelerde Güney Kore'nin kültürel bir popüler kimliği olmuştur (Macit, 2018, s. 25).

Esasında Hallyu, genel anlamda etnik azınlıklar ve kadınlar tarafından takip edilen bir alt kültürdür. Kore ürünlerinin hayran kitleleri, dünya genelinde olduğu gibi özellikle Endonezya gibi İslam ülkelerinde "kadınlar" olarak vurgulanmıştır (Çizmeci, 2018, s. 324). Daha detaylı örnek vermek gerekirse İsrail, Çin, Filistin ve Endonezyalı hayranlar arasında yapılmış olan kıyaslamalar neticesinde, en yoğun, en sıkı hayranların İslam ülkelerinin kadınları olduğu tespit edilmiştir (Çizmeci, 2018, s. 324). Elbette bunun da altı boş değildir. İslam ülkelerindeki kadınların bu denli sıkı takip etme sebepleri, dizilerin içeriğiyle bağlantılıdır. Tayvanlılara göre, Kore'nin televizyon dizilerinden önce Asya'da popüler olan Japon dizi hikâyelerinin çok karmaşık ve soyut mesajlar vermesi, ancak buna karşılık Kore dizilerinin basit bir şekilde kadın - erkek arasındaki aşkı konu alması buna sebeptir. Bazı hikâyeler araba kazaları gibi ya da ani ölüm gibi sonlarla bittiğinden gerçek gibi görünmese de, Kore yapımı dizileri izleyicileri karmaşık yapılar içinde bırakmaktan ziyade, izleyicilere daha dostça, arkadaş canlısı bir yaklaşımla ulaşmayı başarır (Çizmeci, 2018, s. 324).

Koreli dizi sektörünün yapımcıları izleyicileri memnun etmek amacıyla her şeyi planlamaktadırlar. Bilhassa dizinin hayranlarının beğendikleri dizilerle alakalı internet aracılığıyla "hayran kulüpleri" oluşturmaları ve geri dönüşte bulunmaları, dizinin senaryosuna yönelik akışa müdahale ederek yapımcılara baskı yapacak kadar ileri gitmeleri, bu süreci gözler önüne sermektedir. Parodiler, videolar, fanzinler (fan magazinleri), resimler gibi içerikler bu sürecin bazı detayları olmakla birlikte hayranlar, dizilerle alakalı düşünceleri ve dizilerle alakalı satışa sunulan ürünlerin satış pazarını oluşturduklarından Kore yapımcıları için birer kilit noktasını üstlenmektedir (Taşdemir, 2018, s. 41). Yapımcılar, hayran kitleleri için drama yıldızlarıyla "fan meetings" ismi verilen hayran buluşmaları gerçekleştirmekle birlikte reklam pazarlamalarıyla da hayran kitleleri memnun edecek bir organizasyon planlayarak (Taşdemir, 2018, s. 41) sektörü sürdürmektedir.

Avrupa'da da Hallyu, Asya'da olduğu gibi önemli bir olgudur fakat Türkiye'de Hallyu daha baskın ve yaygın bir şekilde etkisini göstermektedir. Birçok Türk genci Kore yapımı dizileri izlemeyi, Kore gruplarının çıkarmış olduğu müzikleri dinlemeyi ve Kore sinemasını takip etmeyi tercih etmektedir. Takip edilme sebepleri biraz irdelendiğinde Kore ve Türkiye arasındaki ilişkinin sağlam ve olumlu bir temelde seyir olmasından kaynaklandığı gözlemlenmiştir. Kore Savaşı'na kadar gider bu dostluk, her iki toplum arasında da benimsenmiştir (Fırat, 2017, s. 70). Aynı şekilde yine iki ülke arasında kültürel bir yakınlık da gözler önüne serilmektedir. Benzer olan modernlik deneyimiyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti ve Güney Kore'nin kuruluş tarzlarının benzer olması, iki ülkenin de yüzünü batıya döndürmesi fakat aynı zamanda geleneklerine ve kültürel değerlerine sahip çıkması, bu konuda özen göstermesi iki ülke arasında ortak bir payda çıkarmaktadır (Fırat, 2017, s. 70).

Dizilerin Türkler tarafından sevilmesi ve benimsenmesi tamamen kendiliğinden gelişen bir olgu değildir. Türk gençleri çerçevesinde Hallyu'nun bu denli hızlı yayılmasının en önemli nedenlerinden biri internettir. İnternetin basit düzeyde erişilebilir olması ve ücretsiz olarak eğlenceli içeriğe sahip olması Hallyu'nun Türkiye ekseninde yayımını kolaylaştırmıştır. "Kore Hayranları" olarak isimlendirilen Kore dizilerini, Kore müziklerini ve Kore kültürünü takip eden hayran kitle Güney Kore dizilerinin Türkiye'de yaygınlaşmasını arttırmıştır (Taşdemir, 2015, s. 57).

Ülkemizde dizilerin başlatmış olduğu Kore Dalgası rüzgârı, dizilerin web sitelerinde hayranların yapmış olduğu çeviriler aracılığıyla daha da artarken, K-Pop olarak isimlendirilen "melez" müzik tarzının ve K-Pop starlarının tekrar sosyal medya aracılığıyla BTS, GOT7, EXO, FTIsland, Red Velvet, Blackpink, SHINee gibi K-Pop menşeli müzik gruplarının hayranlığının oluştuğunu dillendirmek mümkündür (Binark, 2019, s. 149). Bihassa 2012 yılında Güney Koreli sanatçı Park Jae Sang'ın "Gangnam Style" videosu, YouTube'da en çok izlenen video olarak Guinness Dünya Rekoru'nu kırmıştır ve K-Pop müziğinin dünya çapında patladığını işaret etmiştir (Ding & Zhuang, 2021, s. 51). Türkiye dahil tüm dünyayı etkisi alan K-Pop'u biraz daha irdelemek gerekirse, yaratıcı içerikler üreten bu endüstrinin nasıl ve ne şekilde işlendiğine dair en güzel, en iyi örneklerden biri Hallyu yıldızlarının "yaratım süreci"dir (Binark, 2020, s. 147). Güney Kore'nin "pop endüstrisinde" belirli şöhret yaratıcı ajanslar vardır. Bunlardan en çok ses getirenleri BigHit Entertainment, SM Entertainment, JYP Entertainment, YG Entertainment ve Cube Entertainment'dir. Bu ajansların genel anlamda ortak özellikleri seçtikleri star adaylarını 12 yaşından itibaren "beceri temelli" elemeler yaparak seçip, çıkış yaptıranı değil yoğun bir eğitim sürecine sokmalarıdır (Binark, 2020, s. 147). Bu tür eğitimler temelde 5 sene sürmekle birlikte star adaylarını dans etmede, en az bir spor dalında ya da müzik aleti çalmada başarılı olmaları zorunlu bir eğitime tabii tutulmaktadır. Bununla beraber Asya'da popüler olan Çince, Japonca ve dünyanın ortak dili olan İngilizce gibi dillerden birini öğrenip, günlük yaşantıda konu olan siyasetten, günlük kültüre kadar konular da, eğitim sürecinin bir parçasıdır. Bu kültür parçasının önemli bir ayağı olan sosyal medya hesaplarını nasıl ve ne şekilde kullanmaları gerektiği de, şöhret adaylarının bilmesi gereken hususlardan sadece biridir (Binark, 2020, s. 147).

K-Pop gruplarında genel bir gözle bakıldığında, Hallyu starlarında benzer, ortak görülen ve K-pop'un endüstrisi tarafınca bilinçli olarak piyasaya sürülen bir "ideal erkek" ve "ideal kadın" özellikleri gözümüze çarpmaktadır (Keskin, 2022, s. 113). Bu tür yönü ile K-Pop grupları, Hallyu starlarında görülmüş olduğu üzere "ideal güzellik miti" sınırlarıyla tasarlanmış, üretime konmuş ve sunulmuştur. Kpop'un uluslararası anlamda başarıyı sağlamış "çok yönlü erkek" (manufactured versatile masculinity), algısının oldukça önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. "Dünya müzik piyasasında uluslararası ölçekte hayran kazandırma stratejisinin bir parçası olduğu düşünülen söz konusu dişleştirilmiş erkeklik (soft masculinity) K-Pop erkek gruplarının genel bir özelliği olarak gözlenmektedir. K-Drama ve K-Pop erkek yıldızlarının uluslararası hayran kitlesi için kadınsı estetikte birleştirilmiş görünüşleri Uzak Doğu Asya kadınsı-yumuşak erkekliği (pan – East Asian soft masculinity) olarak da adlandırılmaktadır" (Keskin, 2022, s. 113).

Genel anlamda bu endüstrinin çizmiş olduğu kabataslak çerçeveye bakıldığında, görülecektir ki K-Pop yalnızca beden ve cinsiyet üzerine kurulmuş farklı ve yeni algılar üzerinden ilerlemekte, arka planındaysa profesyonel bir planlama süreci bulunmaktadır. Olayın yalnızca idollerin bedenleri ve davranışlarıyla sınırlı kalmamasıyla birlikte, sanatçılar çıkış yaptıktan sonra dahi şirketlerin onlar üzerinde var olan baskılayıcı politikası ve kısıtlayıcılığı devam etmektedir (Binark & Özaydın, 2019, s. 171).

Tüm dünyada varlığını gözler önüne seren K-Pop sektörü, müzik endüstrisiyle ve popüler kültürü ile kitleleri etkisi altına alırken, Türkiye'de de bilhassa 12 – 18 yaş arası gençliğin hayranı olduğu ve idolü durumuna getirdiği bir "küresel trend" olmuştur (Keskin, 2022, s. 123).

3. Metodoloji

3.1. Yöntem

Bu araştırmada manga, anime, K-Drama ve K-Pop takip eden 18 yaşından büyük hayranların bahsi geçen alt kültürleri takip etmelerindeki motivasyonları ve gündelik yaşamdaki etkilerinin irdelenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel yöntem kullanılarak yapılan araştırmalar “sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana çıkararak bir yaklaşım” (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 39) olduğundan derinlemesine analizler yapılmasına da olanak tanımaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yönteminin veri toplama tekniği olarak “yarı yapılandırılmış görüşme formu” tercih edilmiştir. Bu tekniğin seçilmiş olma sebebi ise yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı soracağı soruları ön hazırlıkla birlikte mümkün olduğunca sistematik ve anlaşılır kılmaya çalışır. Bu form aracılığıyla konuyla alakalı soruların tam olarak anlaşılabilmesi veyahut beklenmedik soruların ortaya çıktığı vakitte araştırmacı soruları yeniden düzenlenerek katılımcıya yöneltebilir (Polat, 2022, s. 172). Bu bağlamda katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak manga, anime, K-Drama ve K-Pop’u takip etmelerindeki motivasyonları, bu alt kültürlerle nasıl etkileşim içinde oldukları gibi hususlar ele alınmıştır. Örneklem belirleme aşamasında net bir sayısal değer belirlenmemiştir. Bu süreç “doygunluk” noktasında sona erer. Nitel araştırmalarda doygunluk, araştırma sürecinin önemli bir aşamasını oluşturur. Bu araştırmanın doygunluğa ne zaman varacağı hususunda kesin bir görüş bulunmamakla birlikte, bu karara genel anlamda araştırmacının artık veri toplamanın gereksiz olduğunu düşünmesiyle son verilebilir (Saunders vd., 2017). Araştırmacı, toplanılan verilerin tekrar ettiğini ve artık yeni bir veri toplamanın anlamlı olmayacağı kanısına vardıklarında süreci sonlandırabilirler (Saunders vd., 2017). Bu nedenle çalışmada 14 kişi ile görüşülmüştür. 14 kişiye manga, anime, K-Drama ve K-Pop alt kültürlerine olan bakış açılarını ortaya çıkarmak amacıyla 15 soru sorulmuştur. Hazırlanan sorular hayranların bu alt kültürleri nasıl gördükleri, hayatlarına ne yönde ve ne denli adapte ettikleri, idollerle/karakterlerle nasıl bağ kurdukları gibi hayran kültürüyle ilişkilendirilebilecek, anlamaya dayalı bir düzeyde hazırlanmıştır. Açık uçlu olarak tasarlanan sorulara verilen yanıtlar tek tek incelenmiş ve ortak yanıtlar tespit edilmiştir. Verilen yanıtlar araştırmanın konusuna uygun olarak temalandırılmış ve bu temalar altında yorumlanmıştır.

3.2. Veri toplama tekniği

Popüler kültür, kültür endüstrisi yönleri ile incelenen manga, anime, K-Drama, K-Pop’un Türk kültüründe alımlanmaları incelenen bu çalışmada, bu alt kültürlerin takip edilme sebepleri, hayran kitlelerin neden takip ettiği, üzerlerindeki kültürel etkileri, kültüre ilişkin günlük yaşamlarındaki pratik ve beklentilerle alakalı görüşlerinden veriler elde edilmiştir.

Araştırmada toplamda 14 kişi ile görüşülmüştür. Görüşmeler ise kafe, ofis gibi yerlerin yanı sıra görüntülü konuşma yoluyla da gerçekleşmiştir. Görüşülen kişilerin tercih edilme sebebinin en önemli etkeni manga, anime, K-Pop ve K-Drama alt-kültürlerinin yakinen takip etmelerinden kaynaklanmaktadır. Mülakatlarda görüntülü konuşmalarda not alınmış, birkaç mülakatın verileri izin alınarak ses kaydı yoluyla kayıt altına alınmıştır. Farklı şehirlerde ikamet eden görüşmecilerle yoğunluk, internet sorunu gibi çeşitli etmenlerle Mail yoluyla iletişim sağlanmış ve görüşme cevapları kayda geçmiştir. Mülakatlar en az 15, en çok 1 saat sürmüştür. Bu kayıtların deşifre süresi ise yaklaşık iki hafta sürmüş ve bunun neticesinde 40 sayfalık mülakat verisi elde edilmiştir.

Görüşülen kişiler, günlük yaşamlarında bu alt kültürleri takip ettiklerinden cevaplar eksik veya yarım kalmamıştır. Nitel araştırma ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği gereğince soruların bazıları açık uçlu olduğundan, belli olan sorulara birkaç ekleme daha yapılarak konu daha fazla detaylandırılmıştır ve örneklerle çoğaltılmıştır. Çalışma için Etik Kurul Onayı alınmıştır.

3.3. Evren ve örneklem

Çalışmada amaçsal örneklem tekniği benimsenmiştir. Çalışmanın evreni manga, anime, K-Drama ve K-Pop takip eden Türk hayranlarının oluşturduğu topluluktur. Bu topluluk araştırma için araştırmacının

doğrudan etkileşime geçebileceği ve derinlemesine görüşme sağlayabileceği için çevresel bağlam sunmaktadır. Görüşülen kişiler çalışmanın konusuna uygun kişilerden oluşmakla birlikte, araştırmanın problemi açısından da önemli bir konuma sahiptir. Sorulan soruların amacı görüşülen kişilerin, manga, anime, K-Drama ve K-Pop'un yaşamları üzerindeki etkilerini anlamak olduğu için, çalışmanın belirlediği alt kültürün bu parçalarıyla yakından ilgilenilen kişiler seçilmiştir.

1. Bulgular

a) Katılımcıların sosyodemografik bilgileri

Araştırma kapsamında kendileriyle görüşme gerçekleştirilen 14 hayranın cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleği ve ikamet ettiği ile dair bilgiler aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Hayranların Sosyo-Demografik Bilgileri

	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek	İkamet Ettiği İl
1. Görüşmeci	Kadın	23	Bekar	Üniversite Mezunu	Gazeteci	İstanbul
2. Görüşmeci	Kadın	19	Bekar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci	İstanbul
3. Görüşmeci	Kadın	22	Bekar	Lise Mezunu	Hemşire	Trabzon
4. Görüşmeci	Kadın	20	Bekar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci	İstanbul
5. Görüşmeci	Kadın	21	Bekar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci-Çevirmen	Eskişehir
6. Görüşmeci	Erkek	21	Bekar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci	Sakarya
7. Görüşmeci	Erkek	25	Bekar	Üniversite Mezunu	Makine Mühendisi	Sakarya
8. Görüşmeci	Kadın	23	Bekar	Üniversite Mezunu	Sosyolog	Sakarya
9. Görüşmeci	Kadın	22	Bekar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci	İstanbul
10. Görüşmeci	Erkek	21	Bekar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci	Iğdır
11. Görüşmeci	Kadın	22	Bekar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci	Sakarya
12. Görüşmeci	Kadın	22	Bekar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci	Sakarya
13. Görüşmeci	Kadın	30	Bekar	Üniversite Mezunu	Jeofizik Mühendisi	Tokyo
14. Görüşmeci	Erkek	20	Bekar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci	Sakarya

Yaş ortalamasının 22,2 olduğu çalışmada görüşülen 14 görüşmecinin hepsi bekarıdır. Bunlar içinde eğitim durumu bakımından 1 lise mezunu, 4 lisans mezunu, 9 lisans öğrencisi şeklinde bir dağılım mevcuttur. Görüşülen lise mezunu, lisans mezunu ve lisans öğrencisi bireyler arasından 3 kişi çalışmakla birlikte, 1 hemşire, 1 adet de çevirmen mevcuttur, aktif olarak çalışmaktadır.

Görüşmecilerin 4'ü erkek, 10'u kadındır.

b. Hayranların çevreleri ile ilişkileri

b.1. Aile ve arkadaşlık ilişkileri

Manga, anime, K-Drama ve K-Pop'u takip etmenin çevreyle olan ilişkilerinden hepsi aileleriyle ve arkadaşlarıyla olan etkileşimlerinden, tepkilerinden bahsetmişlerdir. Tepkiler çevrelerinin olumlu ve olumsuz karşılımları üzerine çeşitlendirilmiştir. Katılımcılardan bazıları arkadaş çevresinin onlarla alay etmesi üzerine utanç duyduğundan bahsetmişlerdir. Okullarda bu alt kültürleri takip etmeyen arkadaşlarının, kendilerine şakayla karışık alay edici tavır takındığından bahsederken bazı görüşmeciler bahsi geçen alt kültürler sayesinde çevresinin geliştiğini, daha fazla sosyalleştiğini beyan etmiştir.

"Hepimizin bildiği gibi maalesef Türkiye'de çoğunlukla inanılmaz bir önyargı mevcut. Açıkçası ben hala çevremdeki çoğu arkadaşına söylemiyorum BTS dinlediğimi ya da K-Drama izlediğimi ve bu durum beni gerçekten de üzüyor. Çünkü aslında çevremdeki insanlar kötü insanlar olmasa

dahi o önyargı hepsine işlemiş durumda. Çok yakın arkadaşlarım hariç kimseye söylemiyorum bu sebeple. Çok yakın arkadaşlarımda bir kısmı bana takılıyor şakayla, diğer kısmı ise zaten K-Pop dinleyen ya da K-Drama izleyenler” (G2, 19, Öğrenci).

“Arkadaşlık açısından etkileri yadsınamaz çünkü insana üzerine konuşacak çok fazla malzeme veriyor ve doğal olarak arkadaşlarınızla bir ortak noktanız oluyor. Yeni arkadaşlıklara yelken açmanıza da vesile oluyor. Örneğin 2016 yılında anonim bir Twitter hesabım vardı ve oradan diğer BTS hayranları ile konuşup arkadaş olmuşluğum vardır. Veya bir K-Drama hakkında yorum belirtirken yine yeni insanlarla tanışıp konuşma imkânınız oluyor mutlaka...” (G8, 23, Sosyolog).

Aileyle olan etkileşimlerindeyse arkadaşlık ilişkilerinde olduğu gibi olumlu ve olumsuz yönde etkilerin mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcılar aileyle olan ilişkilerinden ve bu alt kültür bağlamında etkileşimlerinden bahsederken bazı görüşmecilerde ortak zaman yaratmada katkı sağladığı gözlemlenmiş, bazı görüşmecilerde yalnızlaşmaya itildiği görülmüştür. Beyanlarında aile üyelerinin alay etmesi ve aşağılamasının bağları zedelendiği görülmüştür.

“Kardeşlerim ve eniştem dahil olmak üzere animeler sayesinde daha çok muhabbet edecek bir konu bulmuş olduk ve animeler olsun yeni çıkan animeler olsun bunları izleyip gelecek bölümlerde neler olabileceğini düşünerek tartışmak ve konuşmak güzel bir ortam oluşmasını sağladı. Bunun haricinde çok fazla bir etkisi olmadı sadece yeni bir kültür edinmiş oldum” (G7, 25 Yaşında, Makine Mühendisi, Erkek).

“İlk anime izlemeye başladığımda, animenin ne olduğunu bilmeyen, sadece çocuklara yönelik çizgi film olduğunu düşünen çevremden “çocuk musun, yaptığın şeye bak” tepkileri aldım. Abim ve annemle çok tartıştım, onlar izlediğimi görmesin diye geceleri izlemeye başladım ve biyolojik saatim tersine döndü. Hâlâ geceleri uyuyamıyorum. Animeler sayesinde ilgilenmeye başladığım Japon kültürü ve Japonca da büyük bir problemmiş gibi karşılandı. Daha uzak çevre aşırı tepki göstermese de çekirdek ailemden psikolojik baskı gördüm. Annemin “utanmıyor musun?” sorusu bile daha dün gibi aklımda çünkü hâlâ bu sorunun sebebini anlayabilmiş değilim. Utanılacak bir şey mi yapıyordum? Abime onun oynadığı futbol menajerliği oyununu örnek gösterip, “sen boş vaktini buna harcıyorsun, ben ise buna” dediğimde, chopstick ile ramen yemeye çalıştığımda bana “özenti” demesi üzerine “sen restoranda İtalyan, Meksika yemeği yiyince özenti olmuyorsun da ben Japon yemeği yiyince mi özenti oluyorum?” dediğimde bunların aynı şeyler olmadığını iddia ediyordu. Hatta “Animeleri bırakmak için kaç para istiyorsun?” sorusu bile aldım, “topluma ne faydan var” şeklinde hakaret de yedim. Bu şekilde üzerime geldikleri için bıkkın, bilgisayara elimi dahi sürmediğim birkaç gün boyunca, kitap okuduğum zaman “neden onu okuyorsun” tarzı anlamsız sorular yöneltildiğinde problemin bende veya animelerde olmadığını anladım. Aradan uzun yıllar geçtiği ve ailem artık beni olduğum gibi kabul ettiği ve onlardan uzakta yaşadığım için K-Pop dinlemem bir sorun yaratmadı. Hatta anneme BTS’ten bahsediyor, üyeleri gösterip anlatıyor, bazen şarkılarını dinletip beğenip beğenmediğini soruyorum. K-Pop eğitimin ve hedefim konusunda her ne kadar bana destek olsa da bunu hoşuna gittiği için değil elinden başka bir şey gelmeyeceği için yaptığını hissediyorum” (G13, 30 Yaşında, Jeofizik Mühendisi, Kadın).

b.2. Yemek kültürüne dair görüşler

Katılımcılara Asya kökenli bu alt kültürleri takip etmenin yemek kültürlerine etkisi üzerine soru yöneltildiğinde bazı katılımcılar günlük yaşamlarında ara ara Türkiye’deki Asya mutfağı içeriğine sahip restoranlarda yemek yediklerini beyan etmişlerdir. Buna bağlı olarak kendilerinin de Asya yemeklerinde kullanılan malzemeleri temin ettiklerini eklemişlerdir. Bununla birlikte bazı katılımcılarsa bu alt kültürleri takip etmeden önce de Asya mutfağına olan merakının var olduğunu dile getirmiştir.

"Bulduğum şehirlerde bu tür hizmetleri sunan restoranlar yoktu ama kendim ürün temin ederek yapmaya çalıştım. Bazılarını hala yediğimi düşünürsek etkisi olduğunu söyleyebilirim" (G3, 22 Yaşında, Hemşire, Kadın).

Katılımcılardan bazıları K-Drama'dan ya da animelerden etkilenerek orada gösterilen yemeklerden etkilendiklerini dile getirmiş, yeni kültürleri keşfetme merakı ile Asya mutfağını beğendiklerini ifade etmişlerdir.

"Evet, çok etkili oldu. Ben zaten yeni tatlar denemeyi seven bir insanım bu sayede damak zevkimi bulmuş oldum. İlk K-Drama izlediğimde chopstick kullanmaya merak salmıştım. Youtube üzerinden videolar izleyip nasıl kullanacağımı öğrendim sonrasında da marketten aldığım kutu ramenleri evde aynı o K-Drama'lardaki gibi yemeğe başladım. Sonrasında zaman ilerledikçe ve büyüdükçe bu çevreden edindiğim arkadaşlarımla Kore restoranlarına gitmeye başladık ve oralarda aslında beni gayet tatmin eden bir mutfak olduğunu fark ettim Asya mutfağının genel olarak. Bunun içine Uygur mutfağı da dahil ederek söylüyorum" (G9, 22 Yaşında, Öğrenci, Kadın).

Asya'dan yükselen bu alt kültürlerin katılımcılar üzerindeki etkisi yukarıdaki gibi desteklenirken bazı katılımcılar yemek kültürüne ilişkin beyanlarında anime veya K-Drama izlerken yemekleri merak ettiklerini ancak Asya mutfağı damak zevklerine uymadığı için sadece denemekle kaldıklarını belirtmişlerdir.

"Açıkçası hayır. Yalnızca, takip ettiğim insanların çıktıkları programlarda yedikleri yemekleri merak ettiğim için İstanbul'da bulunan Kore lokantasına gitmişim. Kesinlikle bizim yemeklerimizin daha güzel olduklarına karar verdim. Bunun haricinde ramen yapmak oldukça kolay olduğu için sık sık eve alıp atıştırmalık olarak yediğim de çok oldu" (G1, 23 Yaşında, Gazeteci, Kadın).

b.3. Giyim tarzına yönelik görüşler

Manga, anime, K-Drama ve K-Pop takip eden katılımcılara, takip edilen bu alt kültürün temsil etmiş olduğu moda anlayışının günlük yaşantısındaki yeri ve etkisi sorulduğunda, çoğu Asya giyim modasının kendilerine etki etmediğini, zaten bir tarz benimsediklerini ifade ederken, bazı katılımcılar kupa, panço, bardak gibi günlük hayatta kullanılabilecek eşyalar üzerinde bir etki oluşturduğunu belirtmişlerdir.

"Takip ettiğim animelerin gerek t-shirt gerek kupa bardak, bileklik, panço vb. gibi günlük hayatta kullanabileceğim eşyaları internette araştırmama etkisi oldu. Fırsat buldukça ve bütçeme uygun geldiği sürece almak üzere çok fazla eşyayı kaydedip, müsait olduğum bir zamanda almıştım oldu" (G7, 25 Yaşında, Makine Mühendisi, Erkek).

Katılımcıların bazılarıysa kişisel tarzlarından ziyade direkt sektördeki modanın artık bir popüler kültür haline gelen anime K-Pop, K-Drama'lar üzerinden şekillendiğini ifade etmiş, kendilerinin de takip ettiği Koreli müzik grubu BTS'ten etkilendiklerini beyan etmişlerdir.

"Ben 16 yaşında bu alt kültürleri takip etmeye başladım. Yani tam zaten kendi tarzımı arama yaşındayken tanıştım o yüzden o yaşlarımda evet çok fazla etki etti. Görüp hoşuma giden kıyafet tarzlarını denemeye çalışıyordum kendime yakıştırdığım kadarıyla. Ancak zaman geçtikçe zaten bu anime ve K-Pop alt kültürleri daha da popülerleşti ve direkt modaı etkilemeye başladı durum bu hale gelince aslında sadece takip edenlerin değil genel olarak herkesin günlük olarak giyim tarzını etkilemeye başladı diyebilirim. O yüzden ister istemez hala bu yaşında takip ettiğim BTS'in giyimine benzer giyindiğimi fark ediyorum" (G9, 22 Yaşında, Öğrenci, Kadın).

b.4. Eğitim hayatına yönelik görüşler

Katılımcılara manga, anime, K-Drama ve K-Pop takip etmenin eğitim hayatına olumlu ya da olumsuz anlamda etkileri üzerine soru yöneltildiğinde çeşitli cevaplar kayda geçmiştir. Katılımcılardan bazıları bu alt kültürleri takip etmenin eğitim hayatında bir etkisi olmadığını, sorumluluklarının "hobi" olarak

gördüğü alt kültürleri takip etmekten önde olduğunu ifade ederken, bazı katılımcılarsa dil öğrenme konusunda etkilendiğini dile getirerek sosyal medyadaki uluslararası hayranlarla etkileşimde olmayı sebep göstermiştir. Bununla birlikte bazı katılımcılar takip ettikleri K-Pop idollerinin motivasyonunu arttırdığını ifade ederken bir katılımcı üniversitedeki bitirme çalışmasında etkisi olduğunu beyan etmiştir.

“Eğitim hayatıma direkt bir etkisi olmasa da dolaylı yoldan etkileri oldu. K-Pop ve K-Drama sektörüne olan ilgimi ve sosyolojiye dair bilgi birikimimi birleştirerek lisans tezimi K-Pop ve K-Drama sektörü üzerine yazdım. Oldukça keyifli bir süreçti. İnsanın kendi ilgi alanını irdelemesi ve incelemesi ufuk açıcı oluyor” (G8, 23 Yaşında, Sosyolog, Kadın).

Bazı katılımcılarsa olumsuz anlamda etkilendiğini dile getirmiş, lise döneminde derslerden ziyade ilgisi olan yapımlara öncelik vermesinden dolayı eğitim hayatını etkilediğini ifade etmiştir.

“Üzülerek söylemeliyim ki lise dönemimde etkiliyordu. Derslerimden çok ilgim olan şeylere yoğunluk vermeyi tercih ediyordum. Bu da doğal olarak bazı derslerimde not düşüklüğüne neden oluyordu. Onlara çalışmak için pek zaman ayırmıyordum çünkü. Belki de geçirdiğim ergenliğin etkisinde olan şeylerdi bunlar. Son yıllarda ise akademik hayatımı öncelik tutuyorum ve hobilerim eğitimden sonra geliyor. Keşke biri birinden üstün olacağına her ikisine de eşit zaman ayırabilsem ancak günümüz Türkiye’sinde mümkün değil ne yazık ki” (G11, 22 Yaşında, Öğrenci, Kadın).

b.5. Güzellik algısına yönelik görüşler

Katılımcıların neredeyse hepsi güzellik algısı konusunda bu alt kültürleri takip etmenin kendilerini etkiledikleri dile getirmişlerdir. Japonya ve Güney Kore’nin “güzellik standartları”nın mükemmeliyetçi ve kusursuz bir görünüme sahip olduğunu beyan eden bazı katılımcılar Asya güzellik algılarının Türkiye’yle de benzerlik gösterdiğini, zayıf bedeninin iki ülkede de güzellik olarak algılandığını dile getirip kendisinin de zorluklar yaşadığını söylemiştir. Bazı katılımcılarsa Kore içeriklerinin etkisinden etmiş, K-Pop ve K-Drama’larda görülen feminen yüz hatlarına ve ince bir fiziğe sahip erkek tiplerinin ilk başlarda garip geldiğini, sonrasında estetik görünmeye başladığını, sakaldan daha az hoşlandığını ve bunda Kore menşeli içeriklerin etkili olduğunu ifade etmiştir. Bazı katılımcılarsa bu standartlardan olumsuz anlamda etkilendi gözlemlenmiştir. Ergenlikten itibaren yüzünde sivilceler olan ve ten rengine takıntılı olduğunu ifade eden katılımcı, her aynaya geçtiğinde yüzünde kusur bulduğunu ve bu takıntının Asya içeriklerini takip ettikten sonra sivilcelerine ve ten rengine karşı olan nefretinin daha da tetiklendiğini beyan etmiştir.

“Özellikle K-Pop ve K-Dramadaki mükemmel insan fizikleri ve yüzleri ara ara beni bir hayli depresyona sokuyor diyebiliriz” (G10, 21 Yaşında, Öğrenci, Erkek).

“Animeler 13 yıldır hayatımda var olduğu için öncesinde farklı düşüncelerim olsa da bunları animeler mi değiştirdi yoksa değişim kaçınılmaz mıydı, açıkçası söylemek zor. Anime hayatımdaki tek şey olmadığı, çok farklı kaynaklar ile birçok konu hakkında araştırma yapmayı sevdiğim için, bu kadar yıl içinde çok fazla birikimim oldu. Değişen görüşlerimi tüm bu birikimler sağlamıştır. Güzellik algımı tamamen zıt yönde değiştirmede ancak yine de fazlaca etkilediğini söyleyebilirim. Özellikle K-Pop dinlemeye başlayıp da idollerin kusursuz denilebilecek yüz ve vücut hatlarını gördükten sonra kendimde daha önceden rahatsızlık duymadığım özellikler negatifmiş gibi, sanki sadece ufacık bir kusurum herkesin gözüne batacakmış gibi hissetmekten kendimi alıkoyamıyorum. Hem de makyajlı olduklarını ve kafatası-yüz-cilt yapısı-beden tipi açısından bizden farklı biyolojik yapıda olduklarını bilmeme rağmen bunu engelleyemiyorum” (Görüşmeci, 30 Yaşında, Jeofizik Mühendis, Kadın).

b.6. Dizi, kitap, müzik kültürüne yönelik görüşler

Katılımcılara manga, anime, K-Drama, K-Pop takip etmenin izledikleri dizilerde, okudukları kitaplarda, dinledikleri müziklerde bir etkisi olup olmadığı sorulmuştur. Elde edilen cevaplarda tüm katılımcılarda var olan tarzlarına çeşitlilik katıldığını, ancak bazı farklılıklar olduğu da dile getirilmiştir.

Bazı katılımcılar manga okumayı kitap okumaya tercih ettiğini, çünkü elde bulunan görselliğin kendisini daha tatmin ettiğini düşündüğünü ifade etmiştir.

"Manga okumak, okumak istediğim veya okuduğum kitap türlerine etki etmedi, çünkü ikisi benim için ayrı sınıflarda etkinliklerdir. Manga okumayı normal kitap okumaya tercih ederim çünkü manga okurken aynı zamanda elde bulunan görsellik benim için daha tatmin edici bir olgu" (G7, 25 Yaşında, Makine Mühendisi, Erkek).

Bazı katılımcılarsa Japonya ve Güney Kore kökenli bu yapımları izleme sebeplerini dizi sürelerinin kısa olduğundan kaynaklı izlemeyi sevdiklerini dile getirmişlerdir.

"Eskisi gibi artık uzun süreli diziler izleyemez hale geldim. Animelerin 20 dakika olması izleme açısından kolaylık sağlıyor çünkü daha fazlasına tahammül edemiyorum artık" (G12, 22 Yaşında, Öğrenci, Kadın).

Katılımcıların bazılarıysa daha önceden izledikleri yapımlarda bir değişiklik oluşturmadığını, sadece yeni bir olarak eklediklerini, bu alt kültürleri de yine takip ettikleri alanlara yönelik konularda izledikleri ifade etmişlerdir.

"İzlediğim anime türlerinin efektlerinin fazla olması ilgimi daha çok çekti bu yüzden izlediğim yapımlarda efektlerin fazla olmasını tercih ediyorum artık" (G6, 21 Yaşında, Öğrenci, Erkek).

"Animede herhangi bir değişiklik yaratmadı. Aksiyon, bilim kurgu, fantastik veya tamamen günlük hayattan kesitler gibi kolay yapımları izlemeyi çok seviyorum. İzlediğim animelerde de kendi sevdiğim içeriklerin olmasına dikkat ediyorum, aksi halde sıkılıp izlemeyi bırakıyorum çünkü" (G11, 22 Yaşında, Öğrenci, Kadın).

Bazı katılımcılarsa K-Pop dinlemenin "yeni bir soluk getirdiğini" beyan etmişlerdir.

"Genelde rock müzik olmak üzere -yabancı ve Türk- birçok müzik türünü beğenerek takip ediyordum ve K-Pop dinlemek onlardan herhangi birini hayatımdan çıkarmadı, hâlâ severek dinlerim. Aksine, önceden takip ettiğim türlere bir yenisi eklenerek dünyamı zenginleştirdi" (G13, 30 Yaşında, Jeofizik Mühendisi, Kadın).

b.7. Japonya ve Güney Kore kültürüne yönelik yaklaşımlar

Katılımcılara Japonya ve Güney Kore temelli olan bu alt kültürlerin bir kültür olup olmadığı yönündeki düşünceleri sorulmuştur. Bununla birlikte Türk kültürüyle benzerlik taşıyıp taşımadığı hususunda sorulan sorulara ise "misafirperverlik", "muhafazakar toplum yapısı" gibi örneklerin verildiği gözlenmiştir.

"Bence bir kültür. Çünkü her ülkenin müzik, dizi gibi yapımları kendilerine özgü oluyor. Yakın hissediyorum, davranış, görgü kuralları vb. Birçok ortak nokta var" (G6, 21 Yaşında, Öğrenci, Erkek).

"Bunların bir kültür olduğunu düşünüyorum evet. Asya deyince akla başlıca gelen şeylerin başında geliyor ve insanlar da bunu benimsiyor. Kendimi de bu kültürlere yakın hissediyorum. Aynı coğrafyada olduğumuz için Türk kültürüyle de misafirperverlik gibi bazı konularda benzerlikler gösterdiği yerler oluyor" (G12, 22 Yaşında, Öğrenci, Kadın).

Bununla birlikte bazı katılımcılar hepsinin birer kültür olduğunu, kültürün bir parçası olduğunu vurgulayarak bizim divanlarımız, minyatürlerimiz, dizilerimiz nasıl kültürden bağımsız değilse, manga, anime, K-Drama ve K-Pop için de aynı şeylerin geçerli olduğunu örneklendirmişlerdir.

Kendimi Güney Kore ve Japonya'nın kültürüne yakın bulmak da benim için hiç zor değil çünkü bu kültürle haşır neşir olarak çok uzun zaman geçirdim ve artık gündelik hayatımın bir parçası oldular diyebilirim. Türk kültürüyle pek çok benzerlik bulduğumu da söyleyebilirim. Örneğin Güney Kore dizilerinde aile büyüklerinin sözünün çok önemli olduğunu, onlara yönelik saygıyı ve geniş aile yapısının mantalite olarak hala devam ettiğini görürsünüz. Yine hem Japonya hem Güney Kore'de birey olmaktan çok toplum, grup ve birliğin önemsendiğini ve vurgulandığını, kolektif bilincin çok çok yüksek olduğunu ve geleneklere, cinsiyet rollerine, adetlere önem verildiğini görürsünüz. Japonya da Güney Kore de gelişmiş ülkeler de olsalar kendi geleneksellikleri ve kültürleri bağlamında aslında ataerkillik ve aşırı modern tutumları yok. Bu noktada kendi toplumsal yapımızla çok benzer olduklarını düşünüyorum" (G8, 23 Yaşında, Sosyolog, Kadın).

"Anime, K-Pop ve K-Drama'nın bir kültür olduğunu düşünüyorum. Kendimi Japon ve Güney Kore kültürüne yakın hissetmiyorum ama ortak kültür olarak büyüklere saygı duyulması veya büyüklere saygı, eve ayakkabıyla girmemek gibi örneklerden ortak olduğunu düşünüyorum" (G14, 20 Yaşında, Öğrenci, Erkek).

G9 ise "abi – abla" gibi hitap şekillerinin benzerliklerinden örnekler vererek Batı kültürüne oranla Asya kültürüne daha yakın hissettiğini belirtmiştir.

"Tabii ki bunlar birer kültür bence artık. Özellikle pandemi sonrası insanların artan ilgisi ile kültürleşmiş olduklarını düşünüyorum. Bu kültürlerle yakın hissetmek yani bir Batı kültürüne göre daha yakın hissettiğimi düşünüyorum. Sonuçta bir yerde Türk'ler de Asya'dan gelmiş diye olabilir ama o kültürleri sanki kendi kültürümüştü gibi benimsemiyorum da. Sadece sempati beslemek ve Batı kültüründen daha iyi olduğunu düşünmek olabilir. Türk kültürüyle bayağı bir ortak noktaları olduğunu düşünüyorum. Öncelikle saygı, geleneksel kıyafetlere sahip olmaları ve bunları özel günlerde giymeleri. Onların da dillerinde abi-abla gibi hitap şekillerinin olması gibi benzerlikler benim dikkatimi çekenler" (G9, 22 Yaşında, Öğrenci, Kadın).

5. Sonuç

Üzerinde durulan bu çalışmada manga, anime, K-Drama ve K-Pop takip eden 14 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde hayranlarda bahsi geçen alt kültürleri ne zamandır takip ettikleri, takip etmelerindeki motivasyonları ve gündelik yaşam pratiklerine etkileri sorgulanmıştır. Görüşmecilerin deneyimleri ve bakış açılarını anlamak için demografik bilgilerle birlikte çevre ile ilişkilerine yemek kültürlerine, giyim tarzlarına, eğitim hayatlarındaki durumlarına, güzellik algılarına ve kültürlerle bakış açılarına anlam vermek için yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Örneklem, araştırmacının çevresindeki bu alt kültürleri takip eden hayran kitle olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan Türk hayranların adı geçen alt kültürlerle etkileşimleri irdelendiğinde, 14 katılımcı üzerinden görülmektedir ki kültür endüstrisinin bir uzantısı olan bu alt kültürlerin popüler kültür haline gelmesi hayran kültürü ile ilişkilidir. Literatürde de bahsedildiği üzere manga, anime, K-Drama ve K-pop hakkında küreselleşme, popüler kültür, kültür endüstrisi bağlamında bir analiz yapıldığında, bu alt kültürler bir üretim sürecinin sonucudur. Bu alt kültürlerin inşa sürecinde sadece televizyon ve müzik endüstrisi değil, siyasetçilere kadar herkes "küresel trend"i başarılı bir şekilde takip etmiş, buna yönelik planlama ve politikalar gerçekleştirmiş, böylelikle ülkelerine ait televizyon ve müziğin pazarını iyi bir şekilde değerlendirebilmişlerdir. Ancak bu başarı yalnızca iyi bir takibin sonucu değildir. Manga ve animelerin göze çarpan çizimleri ve 1990'lı yıllardan itibaren internette servis edilir hale gelmesi Japonya'ya ait olan bu alt kültürleri popüler hale getirmiştir. Hayranlara sunulan içerikler Efe'nin (2019) bahsettiği gibi hayranların ücretsiz emeklerinin katkılarıyla

paylaşmış, Türkiye’de Tudem, Marmara Çizgi, Gerekli Şeyler gibi çeşitli manga yayıncılığı ile kitlesini büyütme devam etmiştir. Bununla birlikte hayranların sosyal çevresinde kitle oluşturmada Cosplay’in de katkısı gözler önündedir. Güney Kore’ye ait Hallyu’da ise Binark’ın (2020) bahsettiği gibi yıldızlarının bir “yaratım süreci” mevcuttur. Televizyon ve şov endüstrisine katılan tüm star adaylarının beceri temelli elemeler yapılarak yoğun bir eğitim sürecine tabi tutulmaları, popüler olan bir dili öğrenerek günlük yaşantıda konu olan siyasetten genel kültür konularına kadar her şeyi eğitim sürecinin bir parçası haline getirmişlerdir. Bu kültür parçasının oldukça önemli bir ayağı olan sosyal medya hesaplarının kullanım şekli de adayların bilmesi gereken hususlardan biridir. Bununla birlikte şöhret adaylarının hayran buluşmaları için yapılan organizasyonlar, dizi oyuncularına ya da idollere ait satışa sunulan ürünler göstermektedir ki Hallyu sektörünün ardında profesyonel bir planlama süreci bulunmaktadır. Türkiye’de Hallyu pazarının bu denli ilgiyle takip edilmesinin de altı elbette boş değildir. Literatürde bahsedildiği üzere Türklerin Güney Kore temelli bu kültür başlıklarını takip etmelerindeki önemli sebeplerinden biri internettir. İnternetin gün geçtikçe daha fazla erişilebilir olması ve ücretsiz içeriklere sahip olması bu pazarın ülkemizde yayımını kolaylaştırmıştır. Aynı zamanda Güney Kore ve Türkiye arasındaki ilişkinin sağlam ve olumlu olması, Kore Savaşı’na değin giden dostluk, benzer modernlik süreçleri ve deneyimleri iki ülke arasındaki ortak paydalar olarak sıralanabilir ve hayran kültürünü besleyen unsurlar arasında sıralanabilir.

Çalışmayı konu alan Türk hayranların bahsi geçen alt kültürlerle etkileşimleri irdelendiğinde, 14 katılımcı üzerinden görülmektedir ki kültür endüstrisinin bir uzantısı olan bu alt kültürlerin popüler kültür haline gelmesi hayranları etkilemiştir. Manga okumanın, anime, K-Drama izlemenin ya da K-Pop dinlemenin çevre ile ilişkisi irdelendiğinde hayranlar üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler gözlenmiştir. Katılımcılardan kimisi sosyal hayatının geliştiğini ve yeni arkadaşlıklar edindiğini ifade ederken, bazı katılımcıların bu alt kültürleri takip etmenin akranları tarafından alay konusu olduğunu ve zorluk yaşadığını beyan etmiştir. Aile ile ilişkileri irdelendiğinde de arkadaş çevresiyle benzer sonuçlar görülmüştür. Günlük yaşam pratikleri ele alındığında yemek kültürü hususunda katılımcılardan bazıları izlediği animelerde veya K-Dramalar’da gördüğü için Asya mutfağına merak salarken, bazı katılımcılarınsa damak zevkine uymadığı görülmüştür. Giyim konusunda ise yine Asya’dan yükselen “soft maskülen” enerjinin zevklere hitap edildiği ve güzellik algısının şekillenmesinde etkili olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Asya’nın güzellik standartları katılımcılar üzerinde de etki bırakmıştır. Beyaz ten, zayıf vücut, temiz yüz gibi etmenler, katılımcı hayranların kendilerine olan bakış açılarını olumsuz anlamda etkileyebildiği gözlemlenen hususlar arasındadır.

Animelerde ya da dizilerdeki kurgunun yanı sıra sahnelerdeki kıyafetler, yemekler, başrol erkeklerin yakışıklı ve temiz görünümü, katılımcılar üzerinden yapılan çıkarıma göre Asya kültürüne çekmede birer unsur olarak gözlemlenmiştir. Bununla birlikte K-Pop idollerinin müziklerinin yanı sıra idollerin “fan-meetings” ismini verdiği hayran buluşmaları, şirket ürünlerini pazarlamaları ve hayranlarla iletişimi koparmamaları bu sektörün popüler hale gelmesinde büyük etkiye sahiptir. Bu pazarın büyümesinde ise elbette sosyal medya önemli bir oynamaktadır. Her geçen gün üzerine katarak gelişmekte olan, şimdiki çağımızın da ismini alan dijital dünya, yaratıcı içerik alanlarının, bununla birlikte gelişen sosyal medya platformlarının ve daha birçok ağın önemli noktalarına etki ederek özellikle son yirmi yılda yaşantımıza giren her bir yenilik bir şekilde küreselleşme yolunda atılan adıma da denk gelmektedir. Dünyanın öbür ucunda gerçekleşen bir haber, artık çok basit ve hızlı bir şekilde internette görülebilmekte, sosyal medyada ana sayfaya düşebilmektedir. Günümüz dünyasında artık imkansız diye bir şeyin varlığı yok denecek kadar azdır. Bununla birlikte kültür endüstrisinin ve popüler kültürün sağlamış olduğu bu yayılım ve imkanlar, küresel kültür ve küreselleşmeyle beraber gelmektedir. Yani ne kadar üretim yapılırsa yapılsın başarı küresel alanda elde edilen başarıya bağlıdır. Görülmektedir ki Frankfurt Okulu’nun Neo-Marxist ekolüne sahip önemli temsilcilerinden olan Adorno ve Horkheimer’in “kültür endüstrisi” kavramı, ilk ortaya atıldığı zamandan şimdiye kadar, ne kadar süre geçerse geçsin kendini güncelleyerek yaşadığımız dünyanın boyutlarına çeşitli eksenlerden

bakabilmemize imkân vermiştir ve vermeye devam etmektedir. Kapitalizmin yalnızca tüketime odaklı ideolojisi ile yeniden şekillenen dünyaya, kültür endüstrisi kavramı sayesinde farklı boyutlarla bakabiliyor, eleştirel yaklaşabiliyor ve toplumlara anlama, anlamlandırma noktasında tek bir pencere ile fikir belirtebiliyoruz.

Kaynakça

- Adorno, T. W. (2011). *Kültür endüstrisi & Kültür yönetimi* (6. b.). (N. Ülner, M. Tüzel, & E. Gen, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Alicenap, Ç. T. (2014). Yerelden evrensele Japon Anime ve Manga sanatı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(7), 31-60. <https://doi.org/10.20488/austd.97233>
- Arısal, C. A. (2019). *Animasyonun Mekânsal Gelişimi ve Mekân Tasarımında Hareket - Algı İlişkisinin Japon Animasyonu (Anime) Örnekleri Işığında Eğitimdeki İzdüşümünün Analizi* (Doktora Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/208719>
- Arslan, E. (2019). *Animelerde Japon gelenekselliği ve kadın temsili: Naruto Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/624330>
- Başlar, G., & Ateşalp, S. T. (2019). Dijital hediyeleşme kültürü bağlamında hayran altyazıları: Puzzle Fansub Topluluğu. *İlef Dergisi*, 6(1), 147-177. <https://doi.org/10.24955/ilef.574421>
- Bayar, F. (2008). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32(4), 25-34.
- Binark, M. (2018, Ağustos). Romantik düşler fabrikası Kore dramalarından Kore politikasına. *Varlık* (1331), 75-80. https://www.academia.edu/37484196/Romantik_D%C3%BC%C5%9Fler_Fabrikas%C4%B1_Kore_Dramalar%C4%B1ndan_Kore_Politikas%C4%B1na
- Binark, M. (2019). Güney Kore hükümetlerinin kültür politikaları ve sinema endüstrisi destekleri. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 147-172. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sinecine/issue/44218/545808>
- Binark, M. (2019). *Kültürel diplomasi ve Kore dalgası "Hallyu"*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Binark, M. (2020). *Asya'da popüler kültür ve medya* (1. b.). Ankara: Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı.
- Binark, M., & Karataş Özaydın, Ş. (2019). Porselen yüzleri ve dişilleştirilmiş erkek bedenleriyle K-Erkeklik imgesi: Güney Kore yaratıcı içerik endüstrisi ve aşık olunacak Hallyu yıldızları. T. Durna, & N. Durna içinde, *Aşkın halleri: Aşk üzerine disiplinlerarası bir inceleme* (s. 165-172). Ankara: Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı.
- Boschele, F. (2015). *Altkültür ve net altkültürleri bağlamında Türkiye gençliği*. Derin Yayınları, İletişim Çalışmaları Kitabı.
- Çizmeçi Ümit, E. (2018). Kültür endüstrisi ve kültürel küreselleşme kavramları bağlamında Kore dalgası dizileri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(4), 319-332. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/636788>
- Ding, Y., & Zhuang, X. (2021). Why chasing Kpop? Is fandom truly crazy?—The motivations and behaviors of Kpop fans. In *3rd International Conference on Educational Reform, Management Science and Sociology*. Francis Academic Press.
- Efe, Y. (2019). *Türkiye'de bir altkültür olarak Anime ve Manga hayranlığı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/72044>
- Erdoğan, İ. (2004). Popüler kültürün ne olduğu üzerine. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5(57), 1-18. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6142/82433>
- Fırat, D. (2017). *Asya'nın küresel tapınağı: Japon popüler kültürü Türkiye'deki Anime ve Manga hayranları üzerine bir alan araştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://dspace.gazi.edu.tr/handle/20.500.12602/176011>
- Giddens, A., & Sutton, P. W. (2014). *Sosyolojide temel kavramlar* (4 b.). (A. Esgin, Çev.) Ankara: Phoenix Yayınevi - Ünal Sevindik.

- Hatıplı, M. (2017). Postmodernizm, tüketim, popüler kültür ve medya. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi* (1), 32-50. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilgisosyal/issue/29145/313804>
- İriyari, M. (2022). *Yumuşak güç ve popüler kültür bağlamında Kore dalgası: K-Pop hakkında bir değerlendirme* (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=RjZwH00oMG4iNa5Sgylgg-dLCbHxJBgrPa5fcQ3_Y3Suse7832zTkGw6EJKXB-FD
- Keskin, A. (2022). *Güney Kore K-Pop popüler kültürü ve Türkiye'deki yansımaları: Sosyolojik bir inceleme* (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=CG8WvdvwxIP04Unr7Yecf30Q3ljNdaheNQsPpSLw5BCN41s-Y_E1QsME1dt3HZUq
- Kocadaş, B. (2005). Kültür ve Medya. *Bilig*(34), 1-13. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilig/issue/25409/268147>
- Macit, M. (2018). *Kore dalgası küresel popüler kültür fenomeni HALLYU/Kore dizileri*. İstanbul: Bir Yayıncılık.
- Mutlu, E. (2005). *Globalleşme, popüler kültür ve medya*. Ütopya.
- Oskay, Ü. (1980). Popüler kültür açısından" ideoloji" kavramına ilişkin yeni yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 35(01).
- Özdemir, H. (2020). *Hayran kültürü ve popüler kültür ekseninde Animeye bakış: Anime izleyen hayranlara dair bir inceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. https://www.academia.edu/49042567/HAYRAN_K%C3%9CLT%C3%9CR%C3%9C_VE_POP%C3%9CLER_K%C3%9CLT%C3%9CR_EKSEN%C4%B0NDE_AN%C4%B0MEYE_BAKI%C5%9E_AN%C4%B0ME_%C4%B0ZLEYEN_HAYRANLARA_DA%C4%B0R_B%C4%B0R_%C4%B0NCELEME
- Parlak, İ. (2019). *Japon Manga ve Anime sanatı'nın Cosplay yansımaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=ijhgwDb2AanZJm5guamSPQ&no=APT5-z4XoUrXNUM8gyZpXQ>
- Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: Soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 161-182. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227335>
- Saunders B, Sim J, Kingstone T, Baker S, Waterfield J, Bartlam B, Burroughs H, Jinks C. Saturation in qualitative research: Exploring its conceptualization and operationalization. *Qual Quant*. 2018;52(4):1893-1907. doi: 10.1007/s11135-017-0574-8. Epub 2017 Sep 14. PMID: 29937585; PMCID: PMC5993836.
- Savut, E. (2016). Kültür Endüstrisi: Kamusal Alanın Tüketimi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(23), 15-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed/issue/34747/384261>
- Taşdemir, E. (2018). *Fandom: Güney Kore Hayranlığı ve Bir Kültür Taşıyıcısı Olarak Güney Kore Dizileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=aMk_0tnm_e80-xfRGU2Y2A&no=XEDcGjyeMEgLOq_oWNDeEA
- Üç, N. (2019). Eleştirel Bilincin Körelmesinin Somut Bir Göstergesi Olarak Kültür Endüstrisi ve Geleneksel Değer Konularının Çözülüşü. *Simetrik İletişim Araştırma Dergisi*, 1(1), 48-64. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/siad/issue/42926/485365>
- Yavuz, Ş. (2006). Reklam ve Popüler Kültür. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(27), 149-161. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22862/244124>

Makale Bilgi Formu

Yazarın Katkıları: Makale tek yazarlıdır. Yazar, makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazar dergide yayınlanan çalışmasının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

Ek

Türkiye’de Manga, Anime, K-Drama ve K-Pop: Toplumsal Etki ve Hayranların Deneyimleri

Yaş:

Cinsiyet:

- a) Kadın
- b) Erkek
- c) Belirtmek İstemiyorum

Eğitim Durumu:

- a) İlkokul
- b) Ortaokul
- c) Lise
- d) Üniversite
- e) Yüksek Lisans
- f) Doktora

Çalışıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

Meslek:

Medeni Durum:

- a) Evli
- b) Bekâr
- c) Boşanmış
- d) Dul

Kaç yıldır anime izlemektesiniz?

Anime izleme sıklığınız nedir?

- a)Her gün
- b)Birkaç günde bir
- c)Haftada bir
- d)İki haftada bir
- e)Ayda bir

Manga okuma sıklığınız nedir?

- a)Her gün
- b)Birkaç günde bir
- c)Haftada bir
- d)İki haftada bir
- e)Ayda bir

K-Pop dinleme sıklığınız nedir?

- a)Her gün
- b)Birkaç günde bir
- c)Haftada bir
- d)İki haftada bir
- e)Ayda bir

K-Drama izleme sıklığınız nedir?

- a)Her gün
- b)Birkaç günde bir
- c)Haftada bir
- d)İki haftada bir
- e)Ayda bir

Ortalama bir günde kaç saatinizi anime ve/veya mangaya ayırırsınız?

Anime izleme saat.....belirtiniz.

Manga okuma saat.....belirtiniz.

Ortalama bir günde kaç saatinizi K-Pop ve/veya K-Dramaya ayırırsınız?

K-Pop dinleme saat.....belirtiniz.

K-Drama izleme saat.....belirtiniz.

1) Anime izlemeye ve/veya manga okumaya ne zaman başladınız? K-Pop ve/veya K-Drama izlemeye ne zaman başladınız?

2) Bu alt kültürleri takip etmeniz (manga, anime K-Pop, K-Drama) çevrenizle olan ilişkilerinize etkisi oldu mu? Olduysa ne yönde ve nasıl etkiledi? (Arkadaşlık, aile vs.)

- 3) Bu alt kültürleri takip etmeniz (manga, anime K-Pop, K-Drama) yemek yeme kültürünüze etkisi oldu mu? (Örneklendirmek gerekirse Türkiye’de açılan ramen, sushi gibi Asya mutfağı yemekleri)
- 4) Bu alt kültürleri takip etmeniz (manga, anime K-Pop, K-Drama) günlük giyim tarzınıza etki etti mi? Ettiyse bu etkiler ne türde oldu?
- 5) Anime ve/veya K-Drama izlemek izlediğiniz yapımlarda, manga okumak okuduğunuz kitap türlerinde, K-Pop dinlemek müzik dinleme türünüzde bir değişiklik yarattı mı? Bu değişiklikler hayatınızda ne tür değişikliklere yol açtı?
- 6) Bu alt kültürleri takip etmeniz (manga, anime K-Pop, K-Drama) eğitim hayatınızı etkiliyor mu? Etkiliyorsa ne yönde etkiliyor?
- 7) Bu alt kültür içerikleri (manga, anime K-Pop, K-Drama) günlük yaşantınızdaki bakış açınıza etkisi oldu mu? Güzellik algınızı etkiledi mi?
- 8) Hiç bu alt kültürlerle (manga, anime K-Pop, K-Drama) ilgili düzenlenen etkinliklere katıldınız mı? Katıldıysanız katılma sebebiniz nedir?
- 9) Bu alt kültürler (manga, anime K-Pop, K-Drama) hakkında konuşmak için diğer hayranlarla/takip edenlerle iletişime geçiyor musunuz? İletişime geçiyorsanız konuşmak, etkinliğe katılmak gibi aktiviteler sizi bir topluluğa ait hissettiriyor mu?
- 10) Manganın, animenin, K-Pop’un, K-Drama’nın bir kültür olduğunu düşünüyor musunuz? Siz kendinizi Japon ve G. Kore kültürüne yakın hissediyor musunuz ve Türk kültürüyle ortak noktalar buluyor musunuz?
- 11) En sevdiğiniz veya kendinizle ortak özellikler bulduğunuz manga, anime ve/veya K-Drama karakteri kimdir? Bu karakterin baskın özeliği nedir? Bu özellik sizin karakterinizle bağdaşlıyor mu? Neden bu karaktere yakınlık hissediyorsunuz?
- 12) En sevdiğiniz K-Pop sanatçısı/grubu kimdir? Bu sanatçıya/gruba neden yakınlık hissediyorsunuz? (Sanatçının kişiliği, müzik türü gibi vs.)
- 13) Kendinizi manga, anime ve/veya K-Dramalar’daki villain karakterlerle bağdaştırdığınız oluyor mu? Neden?
- 14) Sizce hayat yaşamaya değer mi? İzlediğiniz animeler, K-Dramalar, okuduğunuz mangalar, dinlediğiniz K-pop müzikleri bu soruya bakış açınıza bir etki etti mi?
- 15) Sizce dünya nasıldır? (Kötülüklerle dolu, iyi, eşit gibi...)

Beşerî Jeopolitik, Devletler, Göçmenler ve Diaspora Kurumlarının Yükselişi

Bauyrzhan Zhumadilla

Sakarya Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Sakarya, Türkiye,
baur.zhumadilla@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 16.02.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 31.03.2024
Yayınlanma Tarihi/ Available Online: 02.04.2024

Kitap Bilgileri/Book Information

Yazar/Author: Alan Gamlen

Çeviren/Translator: Birsen Aybüke Evranos

Yayınevi/Publisher: GAV Perspektif Yayınları

Basım Yılı/Year of Publication: 2022

Sayfa Sayısı/Number of Pages: 370

Göç ve hareketlilik alanında uzman olan Yeni Zelanda doğumlu Alan Gamlen, Avustralya Ulusal Üniversitesi'nde Düzenleme ve Küresel Yönetişim Okulu'nda Profesördür. Başta Oxford Üniversitesi olmak üzere çeşitli ülkelerin üniversitelerinde görev almıştır. Ayrıca, birçok uluslararası kuruluşların bünyesinde göç konusunda danışmanlık görevi de üstlenmiştir. Değerlendirme yapmaya gayret edeceğimiz eserini kendisi Oxford Diasporalar Programı'nın (2011 – 16) bir parçası olduğunu belirtmiştir. Kitabın 2019 yılında çıkan ilk baskısı, 2020 yılında Uluslararası Çalışmalar Derneği tarafından Öne Çıkan Çalışma Ödülü'nü (International Studies Association 2020 ENMISA Outstanding Paper Award) almaya layık görülmüştür. Bu çalışma, karşılaştırmalı ve karma yöntemleri kullanarak devletlerin diasporaya olan yaklaşımlarının zamanla nasıl değiştiğini uluslararası kuruluş ve devletlerin üst düzey görevlileriyle yaptığı derinlemesine mülakatların verileriyle okuyucuya sunmaktadır.

Kitap, genel olarak bölüm bakımından birbirini konusu gereği takip eden 11 bölümden oluşmaktadır. Kitabın ismini alan giriş bölümü olarak da değerlendirebileceğimiz bu bölümde Gamlen, beşerî jeopolitik kavramını açıklayarak diasporaların günümüzdeki devlet politikalarında yükselişini vurgulamanın yanında, kitabın önemi ve katkısı hakkında da ayrıntılı bilgi sunmaktadır. Gamlen'e göre, küreselleşen dünyada diasporaların hızla yayılması beşerî jeopolitik dalgasını başlatmıştır. Ayrıca, diaspora terimine de eskiden süregelen bakışla değil yeni bir perspektiften bakılması gerektiğini vurgulamaktadır. Eser, günümüzde değişen diaspora kavramına açıklama getirerek, bu alanda giderilmesi gereken eksikleri doldurmak amacıyla diaspora kurumlarının devletlerle olan ilişkilerine de odaklanmaktadır.

Yazar, 'Diaspora Kurumlarının Küresel Yükselişi' başlıklı kitabın II. bölümünde diaspora yükselişinin tarihsel açıdan geçtiği üç aşamadan söz etmiştir. Özellikle, 2000'li yıllar sonrası başlayan son aşamada, artık birçok ülkede diaspora kurumlarının çeşitli bakanlık çatı altlarında önemli politik kurum olarak oluşturulduğu görülmektedir. Yazar, bu kurumların artışı zaman geçtikçe kurulma aşamalarındaki diasporaya yönelik amaçlarından daha öteye geçerek devletlerin ve devlet benzeri kuruluşların farklı amaçları için diasporayı yönlendirdiklerine değinmiştir.

Nicel verilere ağırlık verilerek istatistik malumatlarla desteklenen 'Sürgün Toplayıcılığı: Bir İzah' başlıklı bu bölümde, yirminci yüzyılın ortasından sonra yaşanan olayların ulus devlet varlığını daha da güçlendirdiğini hatta bazı halkların ulus devlet olma yolunda diasporanın katkısıyla kurulan ülkelerin

üzerinde durulmaktadır. Bu bölüm, dönemin sosyal ve siyasi değişimini 'rejim şoku' kavramı çerçevesinde ele alarak bunun neticesinde diaspora kurumlarının nasıl kurulduğunu ve güçlendiğini tasvir etmiştir.

Takip eden bölümde, dünyada diasporaları oldukça yaygın olan üç ülke (Hindistan, Meksika ve Eritre) ele alınarak onların diaspora kurumlarının kurucularıyla derinleşmesine görüşmeler yapılarak her üç ülkenin de rejim şoklarının sonucunda diaspora kurumuna ihtiyaç duydukları ortaya konulmaktadır. Vatandaşlığa yönelik şokların çözümü de beşerî jeopolitik bünyesinde sorun olmaktan çıkıp her üç vaka ülkede 'çifte vatandaşlık', bir arada olma arayışı, zorunlu askerliğin kaldırılması gibi uygulamaların olduğu dikkat çekmektedir.

Eserin 'Asya Emek Pazarından İşgücü İhracatı' başlıklı V. bölümünde yazar, Asya ülkelerinin rejim şokları daha çok otoriter sistemi sağlamlaştırmak üzere kurgulandığı sebebiyle beşerî jeopolitiğin bir unsuru kabul edilen ülke dışına göçü, ülkelerin bilinçli olarak teşvik ettiğinden bahsetmektedir. Emek ihracatı bir yandan ekonomik olarak menşei ülkeye fayda sağlarken diğer yandan menşe ülkedeki işsizlik ve huzursuzluğu da beraberinde belli bir düzeyde çözmektedir. Bu amaç doğrultusunda, genel olarak Asya ülkelerinde göç modelinde benzerliklerin olduğunu yazar iddia etmektedir.

VI. (Avrupa'da Kültürlerarası Sınırlar ve Öykünücüleri) ve VII. (Karadeniz ve Ötesinde Beşeri Jeopolitik) bölümlerinde artık rejim şokundan daha çok bu bölgelerde diaspora kurumlarının yeni dünya düzenine uygun biçimde ne şekilde yön alacağı anlatıldığı şekliyle özetlenmektedir. Sovyet sonrası bağımsızlığını alan bazı ülkelerin diaspora kurumları (Moldova ve Gürcistan) Avrupa Birliği'nde ikamet eden yurttaşlarıyla bağ kurarken, Azerbaycan Avrasya merkezli diasporalarına önem verdiğini görmekteyiz. Üstelik yazar, beşerî jeopolitiğin Sovyet sonrası ülkelerde benimsenmeye başlamasıyla diaspora kurumlarının çoğaldığını dile getirmektedir.

Kitabın 'Diaspora Etkileşiminin Küreselleşmesi' başlıklı bölümünde ise, Birleşmiş Milletlerin diaspora kurumlarına yönelik desteğinden dolayı diaspora kurumlarının hızlıca arttığı görülmektedir. Bölümden anlaşıldığı üzere, göç krizlerinde uluslararası düzeyde diasporaların güçlü konumda olduğu belirtilmektedir. Diğer 'Göç Rejiminin Planlanması' bölümünde de uluslararası kuruluşların diaspora kurumlarının devletler tarafından benimsenmesinde büyük rolü olduğunu anlatarak, göç konusunda devletlerin diaspora üzerinden planladıkları çıkarlarına cevap aranmaktadır. Konuyu takip eden 'Diaspora Politikalarının İzini Sürmek' başlıklı X. bölümde, diaspora politikalarının küresel hareketliliği nasıl etkilediğine dair öngörüler sağlamaktadır. Yazar, alışlagelmiş toprağa dayalı belli millet üzerinde egemenlik görüşünü benimseyen ulus devlet anlayışına zıt olarak diaspora kurumlarının beşerî jeopolitik yapmaları bazen devletler için tehdit unsuru olduğunu belirtmektedir.

Gamlen, sonuç bölümünde kendi çalışmasının daha önceki çalışmalardan kapsam olarak daha geniş ve karşılaştırmalı bir çalışma olduğunu ayriyeten yazmıştır. Ayrıca, eserin diaspora alanındaki literatüre en önemi katkılarından biri, başta siyasi coğrafya olmak üzere çalışmanın ilgili alanlarında yeni kavramlara açıklama getirerek yer vermiştir. Genel hatlarıyla eser, her bakımdan konunun ortaya konulması, diaspora kurumlarının gelişimini çeşitli kurumların görevlilerinin aracılığıyla mülakatlarla desteklenerek tarihsel geçmişin aktarılması, istatistiksel verilerle örneklerin sağlanması, ayriyeten ileride devletler için beşerî jeopolitiğin öneminin ne denli artacağını okuyucuya anlatabilmesi açılarından oldukça başarılıdır. Günümüzde hızlıca artan devlet-diaspora ilişkilerinin neticesinde doğan topraktan ziyade nüfus üzerinde otoriteye hâkim olmaya dayanan beşerî jeopolitiğin anlaşılması için önemli bir kaynak sunmaktadır.